SOCIETATEA ACADEMICĂ HYPERION
UNIVERSITATEA HYPERION
FACULTATEA DE ŞTIINȚE SOCIALE,
UMANISTE ŞI ALE NATURII

SESIUNEA DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE

ȘTIINȚE POLITICE
2016

EDITURA VICTOR
Bucureşti, 2016

Comitetul director:

Prof.univ.dr. Sever Spânulescu, Rectorul Universității Hyperion
Prof.univ.dr. Anca Gheorghiu, Preşedintele Senatului Universității Hyperion
Conf.univ.dr. Corina Ene, prorector Universitatea Hyperion
Prof.univ.dr. Iulian Cârțână, consilier al Rectorului Universității Hyperion
Prof.univ.dr. Dorel Bahrin, director de redacție

Comitetul de Redacție:

Prof.univ.dr. Dănuț Mircea Chiriac, Universitatea Hyperion
Prof.univ.dr. Leonida Moise, Universitatea Hyperion
Lector univ.dr. Florin Grecu, Universitatea Hyperion

Secretariatul ştiințific:

Lector univ.dr. Ioana Alexe, Universitatea Hyperion – redactor şef
Lector univ.dr. Florin Grecu – redactor şef adj.

Științele politice, între clasic și modern,
la începutul secolului al XXI-lea

– mai 2016 –

Volum coordonat de:

Prof.univ.dr. Dorel BAHRIN
Prof.univ.dr. Dănuț Mircea CHIRIAC
Lector univ.dr. Ioana ALEXE

ISSN 1844-4946

CUPRINS

PARTEA I

Evoluția Politicii Europene de Securitate şi Apărare – de la Consiliul European de la Köln la Tratatul de la Lisabona 9
Prof.univ.dr. Bahrin Dorel

Conceptul de fericire din perspectiva filosofică 24
Prof.univ.dr. Moise Leonida

Democrație şi securitate. Teoria păcii democratice 34
Prof.univ.dr. Chiriac Mircea Dănuț

Mixul de marketing politic-instrument de intervenție a organizației politice pe piață 46
Lector univ.dr. Ioana Valeria Alexe

PARTEA a II-a

Regimul politic al dictaturii regale din România 1938-1940 65
Bleav Alexandra, studentă anul III

Comunitatea islamică şi ignoranța internațională, o problemă fundamentală a secolului XXI 76
Udrea Teodora, studentă anul III

Modelul stalinismului românesc 82
Mitu Lucia, studentă anul III

Concepții concurente asupra sistemului Internațional 95
Pascu Marius, student anul III

Tipologia votului: rațional vs emoțional 102
Paraschiv Iulia, studentă anul III

Istoria evoluției Politicii Externe şi de Securitate a Uniunii Europene (*până la tratatul de la Amsterdam*)..... 107
Matei Andrei Adrian, student anul III

Influență şi manipulare în spațiul public 120
Cojocaru Daniel, student anul III

Teorii şi tehnici ale comunicării politice 128
Victoria Chițigoi, studentă anul III

Partidele politice din România postdecembristă 140
Teacă Paula Nicoleta, studentă anul III
Drepturile şi îndatoririle cetăţeanului UE..... 154
Surcică Crina-Iulian, studentă anul II
Identitatea naţională sub impactul globalizării contemporane 163
Varga Alexandru-Mădălin, student anul II
Analiza comparativă a rapoartelor MCV pentru România..... 176
Crăiniceanu Raluca, studentă anul II

PARTEA I

EVOLUȚIA POLITICII EUROPENE DE SECURITATE ȘI APĂRARE – DE LA CONSILIUL EUROPEAN DE LA KÖLN LA TRATATUL DE LA LISABONA

Prof.univ.dr. Dorel BAHRIN

Abstract: *The size of the EU Defence Policy is soft component of the Euro-Atlantic defense system, NATO remains after the Lisbon Treaty mainstay of Euro-Atlantic security system. Defence Policy – CSDP brought by the Treaty of Lisbon, is the development of Petersberg tasks, including the disarmament tasks and providing technical assistance in the military to combat terrorism. With the Lisbon Treaty, the EU benefiting from an extended capacity to act in the Area of Freedom, Security and Justice. This will empower the operational fight against transnational organized crime will increase EU internal security, by creating structural cooperation to achieve common EU defense.*

Keywords: *the Common Security and Defence Policy* (*CSDP*); *the Lisbon Treaty; EU Global Strategy.*

1. Considerații introductive

Ca parte a PESC, Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA) – viitoarea PSAC cuprinde operațiunile militare și misiunile civile ale Uniunii. PESA a oferit cadrul de politici pentru o serie de structuri politice și militare permanente și pentru operațiuni în străinătate.

Politica de apărare a fost încorporată în reglementările UE în anul 1999. Din 2003, Strategia Europeană de Securitate a statuat strategia ce stă la baza PESA-PSAC, în timp ce Tratatul de la Lisabona a oferit claritate juridică cu privire la aspectele instituționale.

Ca una dintre politicile cele mai vizibile și cu cele mai rapide evoluții ale UE, PESA-PSAC a dobândit o orientare strategică majoră și o capacitate operațională – în ultimii 15 ani.

În urma evoluțiilor și a provocărilor de securitate cu care se confruntă în prezent Europa și a cererii statelor membre și a cetățenilor ca UE să aibă un rol mai mare ca *furnizor de securitate* va fi lansată *Strategia Globală a UE* – care va fi adoptată în luna iunie 2016.

2. De la Consiliul European de la Köln la Tratatul de la Lisabona – puncte de reper

La Consiliul European de la Köln din 3-4 iunie 1999[1] este lansată și dimensiunea PESA (Conclusions of. The Presidency: 55. *The European Council continued its discussion on a common European policy on security and defence and issued the annexed declaration on the further development of a common European security and defence policy. It welcomes the work of the German Presidency and endorses the Presidency report set out in Annex III as a basis for further work. The European Council invites the incoming Presidency to continue work with a view to a further report to the European Council at its meeting in Helsinki*).

Consiliul European de la Helsinki – 11 decembrie 1999 definea Obiectivul Global al PESA (Headline Goal 2003). Acesta enunța obiectivele de atins, până în anul 2003, pentru a se reuşi desfăşurarea a 50.000-60.000 de militari – 15 divizii, sprijiniți cu elemente navale şi aeriene, în 60 de zile. Dificultățile întâmpinate, însă, în realizarea unei forțe de asemenea mărime a dus la conturarea unei alte opțiuni, respectiv a unei *forțe rapide de răspuns* în cazul situațiilor de criză, formată din grupuri de luptă (battle groups) de cca. 1.500 de militari. Acest proiect, inițiat de Franța, Germania şi Marea Britanie în februarie 2004, a fost aprobat, mai apoi, de miniştrii apărării UE şi transformat într-un concept european, ce a fost lansat la *Conferința ministerială de angajare a capabilităților militare, din 22 noiembrie 2004*.

Consiliul European de la Feira din 19-20 iunie 2000 a dezvoltat dimensiunea civilă – gestionarea civilă a crizelor a fost integrată astfel în PESA. S-a înființat *Comitetul pentru aspectele civile ale*

[1] http://www.europarl.europa.eu/summits/kol1_en.htm.

administrării situațiilor de criză. Acest Comitet funcționează conform noului concept de securitate, ocupându-se de aspecte privind prevenirea crizelor şi elaborând planuri de soluționare a situațiilor de criză prin mijloace civile.

La Consiliul European de la Laeken (14-15 decembrie 2001) – PESA a fost declarată operațională. În conformitate şi cu deciziile Summit-ului Uniunii Europei Occidentale (UEO) de la Marsilia, începând cu 1 iulie 2001, Uniunea Europeană a preluat funcțiile active ale UEO – la acea dată respectiv funcționarea Centrului Satelitar de la Torrejon (Spania), a Institutului pentru Studii de Securitate de la Paris, activitatea de formare şi consiliere în materie de poliție în Albania, activitățile de dialog politic cu Rusia şi Ucraina, Forumul transatlantic etc.

Tratatul de la Nisa (semnat la 26 februarie 2001 şi intrat în vigoare la 1 februarie 2003) a definit apărarea UE ca o „apărare autonomă", modificând art. 17 TUE: *„Politica externă şi de securitate comună cuprinde toate aspectele referitoare la securitatea Uniunii, inclusiv definirea progresivă a unei politici de apărare comune, care ar putea conduce la o apărare comună, în cazul în care Consiliul decide astfel. În acest caz, Consiliul recomandă statelor membre să adopte o decizie în acest sens, în conformitate cu cerințele lor constituționale"*. Identitatea europeană de securitate şi apărare (European Security and Defence Identity) – concept lansat în 1986 şi vizând revigorarea UEO a rămas doar în relația cu NATO, ca un dispozitiv de consultare şi cooperare UE-NATO.

Practic, la Nisa, s-au adoptat obiectivele de capacitate militară şi a fost stabilită arhitectura instituțională de soluționare a problemelor securității şi apărării europene. În Declarația privind politica europeană de securitate şi apărare, anexă la Tratatul de la Nisa se prevedea că: „În conformitate cu textele aprobate de Consiliul European de la Nisa *privind politica europeană de securitate şi apărare* (raportul Preşedinției şi anexele sale), obiectivul Uniunii Europene este ca această politică să devină rapid operațională. O decizie în acest sens va fi adoptată de Consiliul European cât mai curând posibil în cursul anului 2001 şi cel mai târziu de Consiliul European de la Laeken/Bruxelles, în temeiul dispozițiilor existente ale

Tratatului privind Uniunea Europeană. În consecință, intrarea în vigoare a Tratatului de la Nisa nu reprezintă o condiție prealabilă".

Consiliul European de la Laeken, din decembrie 2001 a adoptat o declarație cu privire la capacitățile operaționale ale PESA, recunoscând oficial că Uniunea este acum capabilă să conducă operațiuni în condiții de criză. Tot în Declarația de la Laeken se reamintea scopul fundamental al construcției europene, acela de a apăra continentul de război şi de a crea o Europă puternică şi unită. Structurile interimare stabilite după Tratatul de la Amsterdam au devenit permanente. Politica Europeană de Securitate şi Apărare – PESA presupunea dezvoltarea unei capacități de decizie autonome şi – în situația în care Alianța Nord-Atlantică nu este angajată – lansarea şi coordonarea unor operații militare sub autoritatea UE, ca răspuns la situații de criză. Întrucât angajarea resurselor de către statele membre la astfel de operații se bazau şi se bazează pe decizii suverane, este important de subliniat că PESA a fost şi este un proces inter-guvernamental, controlul politic asupra acestuia fiind exercitat de şefii de state şi de guverne ale statelor membre, iar cel financiar, de către parlamentele naționale. Problema principală a fost împărțirea competențelor între state şi organele UE. Soluția adoptată a fost că în problemele principale decid statele membre, iar în celelalte decid organele comunitare, care de cele mai multe ori, au nevoie de unanimitate în luarea deciziilor.

Consiliul European de la Sevillia – 21-22 iunie 2002 extinde misiunile PESA cu misiuni *privind lupta împotriva terorismului,* care – în fapt, sunt integrate în „misiunile de tip Petersberg".

La 16 decembrie 2002 se semnează Acordul numit «Berlin plus» între UE şi NATO (NATO se angajează că va sprijini operațiunile conduse de UE, asigurând accesul imediat al acesteia la capacitățile de planificare ale NATO).

La 13 decembrie 2003, Consiliul European (de la Bruxelles) a adoptat *Strategia Europeană de Securitate* (SES) sub deviza *„O Europă sigură într-o lume mai bună"* (cunoscută şi sub denumirea de inițiativa Solana) care identifica cinci provocări majore cu care se confrunta Uniunea: terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele regionale, „eşecul statal" şi criminalitatea organizată.

Consecințele fabricării, transferului şi circulației ilicite de arme convenționale, inclusiv arme de calibru mic şi armament uşor („SALW”), precum şi acumularea excesivă şi proliferarea ne-controlată a acestora sunt esențiale pentru patru dintre aceste cinci provocări. Consiliul aprecia că acestea alimentează insecuritatea în Africa Subsahariană, Orientul Mijlociu şi multe alte regiuni din lume, exacerbând conflictele şi subminând consolidarea păcii în urma conflictelor, reprezentând astfel o amenințare gravă la adresa păcii şi securității.

Ca răspuns la promovarea Strategiei Solana (SES) şi a noilor amenințări identificate, miniştrii apărării (Consiliul din 5-6 aprilie 2004**)** – a adoptat inițiativa anglo-franco-germană ce viza crearea „grupărilor tactice” (Battle Groups). Această inițiativă se inserează în noul „Obiectiv Global la Orizontul 2010” (Headline Goal 2010), care trebuia să amelioreze capacitățile europene sub aspect calitativ, astfel:

– creşterea interoperativității forțelor puse la dispoziția UE, precum şi consolidarea capacităților de dislocare şi sprijin ale acestora;

– estinderea spectrului de misiuni pe care UE le va îndeplini, în spiritul prevederilor Strategiei de Securitate prin includerea unor tipuri de operații precum: dezarmare, asistență pentru state terțe în combaterea terorismului, reforma sectorului de securitate;

– dezvoltarea capacităților de reacție rapidă ale UE, atât pe palierul decizional (decizia privind lansarea unei operații să poată fi luată în termen de 5 zile) cât şi dislocarea lor în teatru de operații (maxim 10 zile de la adoptarea deciziei).

În plan concret se prevedea:

– constituirea Celulei Civil-Militare în cadrul Comitetului Militar al UE;

– constituirea Agenției Europene de Apărare – EDA;

– realizarea capacității operaționale finale pentru grupurile tactice de luptă până în 2007 (tipologia unui Grup de Luptă – GL, avea la bază forțe de dimensiuni reduse de tip batalion întărit – cca. 1500 de luptători, şi ca principii multinaționalitatea şi o națiune cadru. Statele membre s-au angajat să constituie 13 astfel de GL;

– dotarea până în 2008 cu un portavion etc.

La 12 iulie 2004 Consiliul (UE) a aprobat crearea Agenției Europene de Apărare (The European Defence Agency – EDA). Agenția a devenit operațională la 1 ianuarie 2005. Agenției i se defineau următoarele scopuri:

1. Îmbunătățirea capacităților de apărare ale UE, în special în domeniul gestionării crizelor;
2. Promovarea cooperării UE în domeniul armamentului;
3. Consolidarea bazei tehnologice şi industriale de apărare a UE şi crearea unei piețe de echipamente de apărare europene competitive;
4. Promovarea cercetării, în vederea întăririi potențialului industrial şi tehnologic al Europei în domeniul apărării.

În consecință, sarcinile Agenției includeau și includ[1]:

- crearea unei abordări cuprinzătoare şi sistematice pentru a defini necesitățile Politicii europene de securitate şi apărare şi pentru a răspunde la aceste necesități;
- promovarea colaborărilor între statele membre ale UE în domeniul echipamentelor de apărare;
- acordarea de sprijin pentru dezvoltarea şi restructurarea generală a industriei europene de apărare;
- promovarea cercetării şi tehnologiei UE în domeniul apărării, reținându-se totodată prioritățile politice europene;
- lucrul, în strânsă colaborare cu Comisia, la crearea unei piețe europene pentru echipamentele de apărare care să fie competitivă la nivel internațional.

La 15 şi 16 decembrie 2005, Consiliul (UE) a adoptat *Strategia UE de combatere a acumulării ilicite şi a traficului ilicit de SALW*[2] *şi de muniție aferentă* („Strategia UE privind SALW”), care stabilea liniile directoare pentru acțiunea UE în domeniul SALW. Strategia UE privind SALW sublinia faptul că SALW contribuie la agravarea terorismului şi a criminalității organizate şi că sunt un factor major în producerea şi propagarea conflictelor, precum şi al colapsului structurilor statului.

---

[1] https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/eda_ro

[2] Small Arms and Light Weapons (SALW).

În concluzie elementele componente ale PESA, la nivelul anului 2007 (*înaintea semnării Tratatului de la Lisabona*) *erau:*

– Agenția Europeană de Apărare (European Defence Agency – EDA);

– Forța de Reacție Rapidă Europeană (European Rapid Reaction Force – ERRF sau EUROFOR. EUROFOR a fost folosită: în Republica Macedonia, din martie 2003 până în decembrie 2003; ca EUROFOR Concordia, în Bosnia din 2004; ca EUROFOR Athea în R. D. Congo în 2006, şi în Ciad şi Republica Centrafricană începând cu anul 2007 etc.);

– Forța de Jandarmerie Europeană (European Gendarmerie Force – EGF);

– Forța Maritimă Europeană – European Maritime Force (EUROMAR);

– Corpul European – EUROCORPS, este un corp militar inter-guvernamental de aproximativ 1.000 de soldați staționați la Strasbourg – Franța, inițial cu participarea a 5 state. Corpul a fost declarat operațional în 1995. Având la bază nucleul forței – Brigada franco-germană constituită în 1987, la corp sau alăturat treptat și alte state (România din 2016);

– Grupurile de luptă ale UE (European Union Battle Groups);

– Institutul UE pentru Studii de Securitate (European Union Institute for Security Studies – EUISS);

– alte institute şi agenții.

Ca organisme politice şi militare permanente au fost înființate sau consolidate:

– *Comitetul Politic şi de Securitate* (COPS) – compus din reprezentanți permanenți cu rang de ambasadori, ce are competența de a trata ansamblul problemelor PESA. În cazul unor operații militare de gestionare a crizelor, sub autoritatea Consiliului, Comitetul va exercita controlul politic şi va stabili direcțiile strategice ale acestora;

– *Comitetul Militar al UE* – alcătuit din şefii de stat major ai armatelor, reprezentați prin delegații lor permanenți. Atribuțiile principale ale acestuia vizează: acordarea avizului militar şi formularea de recomandări destinate COPS, furnizarea de instrucțiuni militare pentru Statul Major al UE. Preşedintele Comitetului asistă la

sesiunile Consiliului, atunci când se iau decizii cu implicații în domeniul apărării;

– *Statul Major Militar al UE* – cu competențe militare în sprijinul PESA, îndeosebi în ceea ce priveşte conducerea operațiilor militare de gestionare a crizelor, conduse de UE. Acesta este însărcinat cu analiza situațiilor şi planificarea strategică pentru misiuni de tip „Petersberg", inclusiv cu identificarea forțelor europene naționale şi multinaționale.

3. Impactul Tratatul de la Lisabona asupra PESA (devenită odată cu Tratatul de la Lisabona *Politica de Securitate şi Apărare Comună* – PSAC)

Creată în 2009, odată cu intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona (semnat la 13 decembrie 2007 și intrat în vigoare la 1 decembrie 2009), PSAC înlocuieşte şi extinde fosta politică europeană de securitate și apărare (PESA).

PESC constituia înainte de Tratat cel de-al 2-lea pilon în vechea structură a UE. Acesta era reglementat de cooperarea internațională, în cadrul căreia deciziile erau luate în principal în unanimitate de către Consiliu şi/sau de către Consiliul European.

Tratatul de la Lisabona reformează vechea structură a UE *prin eliminarea distincției între cei trei piloni.* Această fuziune nu afectează însă modalitățile de luare a deciziilor în ceea ce priveşte PESC. Se mențin astfel rolurile predominante ale Consiliului European şi ale Consiliului UE, precum şi *principiul unanimității*. În plus, fuziunea pilonilor are ca efect dispariția Comunității Europene, care este înlocuită cu sintagma Uniunea Europeană. Drept urmare, UE primeşte *personalitate juridică*, ceea ce era anterior era un atribut specific numai a Comunității Europene.

O parte dintre modificările în planul concret vor fi mai clare în momentul definitivării elementelor legate de arhitectura instituțională a PSAC. Rolul şi locul special al Înaltului Repezentant pentru Afaceri Externe şi Politică de Securitate şi crearea Serviciul European de Acțiune Externă (SEAE) reprezintă, de asemenea, elemente de noutate. Astfel, PSAC va fi coordonat direct de Înaltul Reprezentant.

Capacitățile militare vor rămâne, în continuare, la dispoziția statelor membre, ele putând fi oferite ca resurse în desfăşurarea operațiilor PSAC, pe baze voluntare, dar conceptul de *cooperare structurată permanentă* va permite statelor membre care doresc, îndeplinesc criteriile şi au realizat angajamente privind capacitățile militare stabilite prin Protocolul 10 anexat la Tratatul de la Lisabona, în ceea ce priveşte dezvoltarea de capacități pentru PSAC, o integrare militară superioară. Tratatul introduce, de asemenea, posibilitatea creării unui fond inițial de gestionare a operațiilor şi vizează o îmbunătățire a capacităților cu sprijinul şi sub orientarea Agenției Europene de Apărare/EDA. Procedura în acest domeniu este foarte flexibilă; nu se impune niciun prag minim de state membre şi Consiliul autorizează cooperarea structurată permanentă cu majoritate calificată.

Contrar procedurii generale, cooperările consolidate în domeniul PESC (cooperările consolidate pot fi însă lansate în orice domeniu) nu fac nici obiectul unei propuneri a Comisiei, nici al aprobării de către Parlamentul European. (Cooperările consolidate au rolul de a adânci procesul de integrare a Uniunii şi nu trebuie să afecteze nici piața internă, nici coeziunea economică şi socială a Uniunii. Tratatul de la Lisabona stabileşte pragul minim pentru o cooperare consolidată pentru nouă state membre).

Lansarea unor astfel de cooperări se decide, în principal, în cadrul Consiliului. Acesta autorizează sau nu cooperarea consolidată solicitată de către statele membre interesate. După aceea, adoptă hotărârea în unanimitate. În plus, Comisia şi Înaltul Reprezentant trebuie să-şi dea avizul. În ceea ce priveşte Parlamentul European, acesta este doar informat cu privire la cerere.

Un aspect deosebit de important pentru creşterea eficienței misiunilor UE de gestionare a crizelor, conform Tratatului de la Lisabona, îl reprezintă extinderea ariei de acțiune a misiunilor dincolo de cele existente, de tip umanitar, de menținere a păcii şi management al crizelor, inclusiv impunerea păcii (cunoscute ca sarcini de tip „Petersberg”), *prin includerea operațiilor comune de dezarmare, furnizarea de asistență şi consiliere militară, combaterea terorismului*. De asemenea, elemente de noutate sunt *„clauza de solidaritate”* şi *„clauza de asistență şi sprijin reciproc în caz de agresiune”*.

Temei juridic – PSAC

Politica de securitate şi de apărare comună (PSAC) face parte integrantă din Politica Externă şi de Securitate Comună (PESC) a Uniunii (ca o componentă operaţională):

- Tratatul privind Uniunea Europeană (TUE) oferă cadrul pentru PSAC.

Articolul 41 prezintă finanţarea PESC şi a PSAC.

- Politica PSAC este descrisă în continuare la articolele 42-46, în capitolul 2, secţiunea 2 din titlul V („Dispoziţii privind politica de securitate şi apărare comună"), precum şi în protocoalele 1, 10 şi 11 şi declaraţiile 13 şi 14.

Upgradarea instrumentelor PESC – PSAC

Tratatul de la Lisabona modifică tipurile de acte adoptate în domeniul PESC. Instrumentele anterioare, cum sunt strategiile comune, poziţiile comune şi acţiunile comune, sunt înlocuite. De acum înainte, Consiliul European şi Consiliul UE adoptă numai *decizii* referitoare la:

- interesele şi obiectivele strategice ale Uniunii;
- acţiunile care trebuie întreprinse de către Uniune;
- poziţiile care trebuie luate de către Uniune;
- modalităţile de punere în aplicare a acţiunilor şi poziţiilor Uniunii.

Trebuie menţionat faptul că niciun act legislativ nu poate fi adoptat (încă) în domeniul PESC.

Particularităţi ale PSAC

Deciziile referitoare la PSAC sunt luate de către *Consiliul European şi de către Consiliul Uniunii Europene* (articolul 42 din TUE). Ele sunt luate în unanimitate, cu unele excepţii referitoare la:

- Agenţia Europeană de Apărare (AEA, articolul 45 din TUE)

şi

- Cooperarea structurată permanentă (PESCO, articolul 46 din TUE), unde se aplică ca regulă votul cu majoritate.

Propunerile de decizii sunt în mod uzual făcute de către Înaltul Reprezentant al Uniunii pentru Afaceri Externe și Politica de Securitate, care acționează, de asemenea, în calitate și de Vicepreședinte al Comisiei Europene.

Tratatul de la Lisabona a introdus și *conceptul de politici europene în materie de capacități și de armament* [articolul 42 alineatul (3) din TUE], cu toate că aceasta nu a fost încă elaborată. Acesta a stabilit, de asemenea, o legătură între PSAC și alte politici ale Uniunii, solicitând ca Agenția Europeană de Apărare să acționeze în colaborare cu Comisia, dacă este necesar [articolul 45 alineatul (2) din TUE]. Acest lucru se referă în special la politicile de cercetare, industriale și spațiale ale Uniunii, prin intermediul cărora Parlamentul a fost împuternicit să încerce să exercite o influență mult mai puternică asupra PSAC decât a avut în trecut.

Finanțarea PESC

Tratatul de la Lisabona nu aduce modificări în ceea ce privește finanțarea cheltuielilor legate de PESC: cheltuielile care au *implicații militare* sau în domeniul *apărării* sunt finanțate de statele membre; toate celelalte cheltuieli sunt finanțate din bugetul UE.

În schimb, Tratatul de la Lisabona introduce două noi mecanisme în vederea garantării unei finanțări rapide a acțiunilor mai urgente:

- acțiunile urgente care depind de bugetul Uniunii vor beneficia de *proceduri de finanțare rapidă*, ale căror modalități vor fi stabilite de Consiliu;
- acțiunile urgente care depind de finanțarea statelor membre vor beneficia de un *fond de lansare* alimentat prin contribuțiile statelor membre.

Privind viitorul apropiat-preconizat, privind PSAC:

- elaborarea unei abordări strategice vizând exploatarea potențialului deplin al politicii, conform prevederilor Tratatului de la Lisabona, bazată pe înțelegerea aspectelor în care Uniunea ar adăuga valoare unei Carte albe în materie de securitate și apărare care ar trebui să prezinte echilibrul care trebuie atins între Uniune și statele membre;

- încorporarea apărării în politicile de cercetare, inovare, industriale şi spaţiale ale UE, deoarece acest lucru ar contribui la armonizarea cerinţelor civile şi militare şi ar ajuta la construirea capacităţilor PSAC;
- utilizarea cadrului instituţional al Uniunii – mai întâi prin modernizarea AEA pentru a exploata întreaga sferă a misiunilor şi sarcinilor sale definite în tratatele UE, în special în ce priveşte *desfăşurarea de capacităţi şi politica în materie de armament conform PSAC* [articolul 42 alineatul (3) din TUE] – şi prin definirea rolurilor altor agenţii europene ce funcţionează în domeniul securităţii şi apărării;
- definirea relaţiilor dintre diferitele elemente ale PSAC: o politică în materie de capacităţi şi armament [articolul 42 alineatul (3) din TUE], cooperarea structurată permanentă (articolul 46 din TUE), clauza de „asistenţă reciprocă" [articolul 42 alineatul (7) din TUE, formulată ca o clauză de apărare reciprocă], clauza de solidaritate reciprocă (articolul 222 din TFUE), angajamentul Uniunii de a defini treptat o politică de apărare comună a UE [articolul 42 alineatul (2) din TUE], precum şi relaţia UE-NATO.

4. Noua Strategie Globală de Securitate a UE 2016[1]

Federica Mogherini – Înaltul Reprezentant pentru Afaceri Externe şi Politica de Securitate a UE, a prezentat în luna aprilie 2016 un proiect privind noua Strategie Globală de Securitate (care va fi lansată în luna iunie 2016).

Viziunea de ansamblu asupra acestei Strategii Globale porneşte de la premisa că UE are nevoie de instrumente de acţiune externă pentru a-şi putea prioritiza implicarea la nivel global.

În acest sens, noua strategie pare a fi conturată în jurul a cinci aspecte cheie: *direcţie, flexibilitate, avantaje* (*pârghii*)*, coordonare şi capabilităţi*. Pornind de la acestea, documentul dat publicităţii de

[1] Extrase adaptate din articolul Analiză – Noua strategie de securitate (http://www.caleaeuropeana.ro/analiza-noua-strategie-globala-a-ue).

Federica Mogherini subliniază necesitatea unei *direcții în probleme de apărare și o implicare a Uniunii în dimensiuni ce țin de dezarmare și control al armamentelor,* conform realităților secolului al XXI-lea.

Direcțiile strategice ale UE enunțate vizează *asistența umanitară, extinderea, politica comercială și politici de securitate în domeniul cibernetic și al contracarării terorismului*. Acestor direcții trebuie să le corespundă flexibilitate în abordare, pentru a genera eficacitate în probleme legate de cooperare pentru dezvoltare și asistență umanitară sau contracararea terorismului. Totodată, UE trebuie să își utilizeze pârghiile de care dispune, mai ales în domeniul politicii comerciale și de dezvoltare. Documentul relevă, în acest sens, faptul că *pârghiile pe care UE le poate utiliza constituie o provocare în dimensiunea Politicii Europene de Vecinătate*.

La nivelul coordonării, viitoarea strategie va insista asupra *unor eforturi complementare în domeniul Politicii de Securitate și Apărare Comună, în sfera dezvoltării, a amenințărilor cibernetice și dimensiunea energetică*.

Înaltul Reprezentant a insistat, de asemenea, pentru identificarea unei sinergii de lucru în domeniul acțiunii externe și în construirea unei abordări comune în domeniul apărării care să releve potențialul de actor global influent al UE.

Criza de securitate din Ucraina și formele destabilizatoare ale războiului hibrid determină noua Strategie Globală a UE să aprecieze că *din punct de vedere istoric, tranzițiile majore de putere sunt acompaniate de conflict militar. Astfel, provocarea actuală o reprezintă facilitarea unei tranziții pașnice spre o nouă ordine globală caracterizată de permutări și momente difuze ale arhitecturii de putere.*

5. Concluzii

Politica Externă și de Securitate Comună (PESC) a apărut și s-a dezvoltat ca o consecință firească a procesului de construcție europeană, în condițiile în care au devenit evidente beneficiile acțiunii comune derulate sub egida Uniunii pe plan internațional. În esență, PESC este constituită din ansamblul deciziilor la care statele membre,

inclusiv România, ajung în comun, privind relaționarea lor prin intermediul Uniunii cu ceilalți actori din sistemul internațional.

Politica de Securitate şi Apărare Comună (PSAC) constituie brațul operațional al PESC.

O contribuție importantă în sprijinul consolidării securității UE şi a celei internaționale, o reprezintă numeroasele misiuni de gestionare a crizelor – începând din anul 2002, când a fost creată prima misiune civilă în domeniul poliției, EUPM Bosnia şi Herțegovina, au fost lansate aproximativ 30 de misiuni civile şi operații militare.

România s-a implicat în PSAC încă din etapele sale incipiente, construindu-şi propriul profil. În prezent, țara noastră este un participant activ la PSAC, atât pe dimensiunea politică, consacrată susținerii intereselor identificate de statele membre ca fiind comune în domeniul securității şi apărării, cât şi pe cea operațională, contribuind la numeroase misiuni civile şi operații militare ale UE de gestionare a crizelor.

BIBLIOGRAFIE

Bărbulescu Iordan Gheorghe, *Noua Europă vol. 1, Identitate și modelul european*, Editura Polirom, Bucureşti, 2015.

Carp Corina, *Studii de securitate*, Editura Polirom, Bucureşti, 2013.

Ivan Adrian, Toma Rus (coord.)*, Guvernanță, Intelligence şi Securitate în Secolul XXI,* Cluj-Napoca, C&A Publishing, 2012.

Barri Buzan, *Securitatea. Un nou cadru de analiză*, Editura C. A. Publishing, Bucureşti, 2011.

Bahrin Dorel, *Politici şi strategii de securitate*, Editura Victor, Bucureşti, 2011.

Bahrin Dorel, *Studii europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009.

Fuerea Augustin, *Manualul Uniunii Europene*, Bucureşti, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2008.

Băluță Oana, Bălan Cătălin, *Justiție şi Afaceri Interne,* Editura Tritonic, Bucureşti, 2007.

Mediul de securitate şi contextul globalizării şi integrării regionale, Universitatea Națională Apărare "Carol I", 2007.

Provocări la adresa securității ş strategiei la începutul secolului XXI, secțiunea Istorie, geopolitică şi geostrategie, Editura Universității Naționale de Apărare, Bucureşti, 2005.

Alte surse:

http://europa.eu.int/eur-lex/lex/ro/treaties/treaties_founding.htm
http://www.europa.eu.int/council/off/conclu/
http:// www. curia.eu.int/comm
http:// www. ier.ro.
http:// www. europa.eu.int/scad
http://europa.eu/abouteuropa/index_ro.htm
https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/eeas_ro
http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV%3Aai002
http://eeas.europa.eu/headquarters/headquarters-homepage/area/security-and-defence_en

CONCEPTUL DE FERICIRE DIN PERSPECTIVA FILOSOFICĂ

Prof.univ.dr. Leonida MOISE

Abstract: *A happy life requires a virtuous life and from this perspective everything is a source of pain must be rejected, and what causes pleasure to be accepted and wanted. However Epicurus observes that although we tend to opt for pleasure, this does not mean to accept without a rational calculation is pleasure, involving decisions only after careful comparative measurement and a proper analysis of the advantages and disadvantages that finally It motivates us to choose the pleasure. Considering happiness as a state of mind disturbing the pleasant, which lists the higher pleasures, of the spirit, with the body, Epicurus warned readers and critics to properly assess his claims and not exacerbate the importance of the lower pleasures.*

Keywords: *happiness, pleasure, sorrow, happiness philosophy, virtue, purity of mind.*

Ideea fericirii a fost o preocupare a filosofilor din toate timpurile. Încă din antichitate grecii considerau că fericirea (eudaimonia) trebuie să reprezinte o preocupare a fiecărui cetățean membru al cetății care, în opinia lui Aristotel, trebuia să aibă la bază virtuțile omului. Odată cu apariția capitalismului s-au intensificat studiile pentru cercetarea conceptului de fericire în toate ipostazele sale. Un nou termen s-a impus, utilitarismul, care a reprezentat o concepție politică şi economică ce articula într-o formă simplă şi clară idealurile emancipatoare ale iluminismului, beneficiarii fiind promotorii noii societăți capitaliste, burghezia şi clasa muncitoare, iar perioada sa de afirmare absolută a fost între 1740 şi 1880[1]. Principiul utilitarismului

[1] Valentin Mureşan, *Utilitarismul lui John Stuart Mill***,** Editura Paideia, Bucureşti, 2003, p. 22.

constă în proclamarea fericirii drept scopul suprem al vieții, toate acțiunile fiind considerate bune în măsura în care conduc la o mai mare fericire, înțelegând prin fericire prezența plăcerii şi absența durerii[1].

Reprezentantul cel mai de seamă al *utilitarismului, John Stuart Mill* insistă asupra plăcerilor superioare, care sunt cele intelectuale, ale trăirii şi imaginației şi nu asupra celor fiziologice. Conform viziunii lui Mill principiul utilității este *principiul celei mai mari fericiri pentru atingerea căruia toate celelalte lucruri sunt dezirabile, care presupune o existență scutită cât se poate de mult de durere şi bogată cât se poate de mult în delectări, atât sub raport cantitativ, cât şi calitativ*[2].

Când ne referim la *utilitarism,* trebuie să acceptăm situația că Mill a avut în vedere doi predecesori din timpuri istorice diferite, *Epicur* în antichitate şi *Bentham*, care i-a fost contemporan şi mentor. Referindu-se la Epicur, Cicero evidențiа: *„după Epicur supremul bine este plăcerea, iar durerea supremul rău……orice viețuitoare imediat după ce s-a născut, tinde spre plăcere şi se bucură de ea ca de supremul bine, evită durerea ca pe supremul rău şi o respinge pe cât este posibil. …….. De aceea, el susține că nu trebuie să facem apel la rațiune, nici la cercetare pentru a răspunde la întrebarea: de ce trebuie dorită plăcerea şi de ce trebuie evitată durerea? Epicur consideră că aceasta este o problemă a simțurilor şi orice percepere a realității în acest mod nu are nevoie de o confirmare rațională”*[3]. În opinia lui Epicur rațiunea pentru care faptele sunt morale sau imorale nu o reprezintă virtutea, cum susținea Aristotel, ci consecințele bune sau rele ale acțiunilor, iar ceea ce e drept şi cinstit produce în sine bucurie, adică plăcere[4].

Interesantă este opinia lui Aristotel, potrivit căreia fericirea (eudaimonia) nu se identifică cu plăcerea, şi deşi acesta admite că plăcerea nu trebuie evitată şi că, de regulă, fericirea este însoțită de plăcere, asta nu înseamnă că fericirea se reduce întotdeauna la

---

[1] Doru Tompea, *op.cit.,* p. 63.

[2] Valentin Mureşan, *op.cit.,* p. 108.

[3] Cicero, *Despre supremul bine şi supremul rău*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1983, pp. 51-52.

[4] *Ibidem*, p. 26.

plăcere[1]. În etica pe care o abordează Aristotel, cercetarea este axată pe caracterul persoanelor, iar fericirea este rezultatul acțiunilor celor mai elaborate ale omului, adică a celor intelectuale. În continuare, Aristotel arată că virtuțile, cum ar fi dreptatea, curajul, cinstea, înțelepciunea etc., produc o plăcere specifică, important fiind într-o viață fericită modul obiectiv în care îți duci existența şi nu felul cum resimți acest lucru. Cu alte cuvinte, starea de fericire este relevată mai mult la nivel spiritual, plăcerea este controlată şi dirijată de rațiune, motiv pentru care senzația reală de plăcere nu prezintă un interes deosebit în percepția aristotelică.

Spre deosebire de etica lui Aristotel, etica lui Epicur este *eudaimonist – hedonistă,* deoarece pleacă de la convingerea că trebuie să practici acele activități care aduc fericire, întrucât aceasta reprezintă scopul suprem al acțiunilor umane. În viziunea lui Epicur senzațiile de plăcere sau durere au loc ca urmare a satisfacerii sau nesatisfacerii dorințelor.

Dorințele pot fi *naturale* şi *necesare,* în sensul că sunt indispensabile existenței umane (hrana, aerul, apa etc.) şi *naturale* şi *ne – necesare*, cum ar fi luxul în satisfacerea unor trebuințe. Până la urmă fericirea, conchide Epicur, este o *stare de netulburare sufletească* şi este definită în primul rând ca o plăcere morală, deoarece există plăceri ale desfrânării, care sunt imorale şi plăceri ale spiritului, care au o încărcătură morală evidentă. *„E imposibil să trăieşti plăcut fără a trăi înțelept, onorabil şi drept şi este imposibil să fii înțelept, onorabil şi drept fără a trăi plăcut. Oricui îi lipsesc aceste lucruri nu poate trăi plăcut”*[2].

Important în gândirea lui Epicur este interpretarea conceptului de virtute care nu este o medie între plăcere şi durere – cum susținea Aristotel – ci o trăsătură a sufletului care generează plăcere şi tocmai din acest motiv este considerată a fi o virtute.

O viață fericită presupune o viață virtuoasă şi din această perspectivă tot ceea ce constituie un izvor de durere trebuie respins,

---

[1] Aristotel, *Etica Nicomahică*, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1998, pp. 4-6.

[2] Valentin Mureşan*, op.cit.,* p. 26.

iar tot ce determină plăcere trebuie acceptat şi dorit. Totuşi Epicur atrage atenția că deşi suntem tentați să optăm pentru plăcere, acest fapt nu înseamnă să acceptăm fără un calcul rațional o anumită plăcere, care implică luarea unor decizii numai după o atentă măsurare comparativă şi o analiză corespunzătoare a avantajelor şi dezavantajelor, care în final ne motivează să alegem acea plăcere. Considerând fericirea ca o *stare de netulburare sufletească plăcută,* în care se regăsesc plăcerile superioare, ale spiritului, cu cele trupeşti, Epicur a atenționat pe cititorii şi criticii săi să evalueze în mod corect afirmațiile sale şi să nu se exacerbeze importanța plăcerilor inferioare[1].

Neînțeles de mulți contemporani, deoarece a avut parte de numeroşi detractori, doctrina sa morală după ce a trecut într-un con de umbră o bună perioadă de timp, a stat la baza utilitarismului fundamentat de Jeremy I. Bentham în lucrarea *„An Introduction to the Principies of Morales and Legislation”* apărută în 1789. Crezul său față de existența unui unic principiu al moralei, care se identifică cu principiul utilității, este prezentat încă de la începutul lucrării menționate: *„Natura a plasat omenirea sub dominația a doi stăpâni suverani: durerea şi plăcerea. Doar lor le revine sarcina de a ne arăta ceea ce trebuie să facem, ca şi de a determina ceea ce vom face. Pe de o parte, standardul corectitudinii şi incorectitudinii, pe de alta, lanțul cauzelor şi efectelor legate de această dominare a lor. Ele ne conduc în tot ceea ce facem, în tot ceea ce spunem, în tot ceea ce gândim; orice efort am face pentru a scăpa de supunerea față de ele nu va servi decât să demonstreze şi să confirme această supunere…Principul utilității recunoaşte această supunere şi o asumă în vederea fundamentării acelui sistem al cărui obiect e să înalțe edificiul beatitudinii cu mâinile rațiunii şi ale legii…Principiul utilității reprezintă fundamentul acestei lucrări…Prin principiul utilității înțelegem acel principiu care aprobă sau dezaprobă orice acțiune în funcție de tendința pe care ea pare să o manifeste în privința sporirii sau micşorării fericirii acelei părți ale cărei interese se află în discuție, sau, ceea ce este acelaşi lucru tendința de a promova sau a se opune acelei fericiri”.*

[1] Cicero, *op.cit.,* pp. 63-64.

Prin *utilitate* se înțelege acea proprietate a oricărui obiect prin care el tinde să producă beneficii, avantaje, plăcere, bine sau fericire sau să prevină apariția durerii, daunelor, răului sau nefericirea acelei părți ale cărei interese se află în discuție.

Principiul pe care îl avem în vedere aici poate fi interpretat ca un act mintal, un sentiment de aprobare, un sentiment care, atunci când este aplicat asupra unei acțiuni, aprobă utilitatea ei ca fiind acea calitate a acțiunii prin intermediul căreia trebuie să fie determinată măsura aprobării sau dezaprobării asociată respectivei acțiuni[1].

Noțiunea de corectitudine înseamnă în concepția lui Bentham respectarea normei morale, în caz contrar, intervenind sancționarea, actul coercitiv fiind materializat în măsuri de natură juridică sau prin intervenția opiniei publice. Bentham consideră că adevărata fericire se confundă cu plăcerea, orice trăire dincolo de senzația de plăcere nu prezintă relevanță pentru fericire. Fericirea ca stare mintală înseamnă în viziunea lui Bentham că tot ceea ce nu ştii nu te poate afecta. De pildă, dacă un prieten nu-ți este loial şi te înşeală fără să ai cunoştință de acest lucru, eşti la fel de fericit cu prietenia lui ca şi când nu te-ar trăda în realitate. După Bentham, plăcerile şi durerile sunt diverse, acestea putând fi: *senzoriale, ale sănătății, ale prieteniei, ale puterii, ale voinței, imaginației* etc.[2].

De asemenea, acesta consideră că, în principiu, fericirea poate fi măsurată obiectiv şi evidențiată în acest sens prin şapte indicatori cantitativi: *intensitatea*, *durata*, *certitudinea* sau *incertitudinea, caracterul imediat* sau *îndepărtat, fecunditatea* (probabilitatea ca ea să fie urmată de plăceri de acelaşi fel), *puritatea* (probabilitatea de a nu genera senzații de tip opus), şi *cuprinderea* (numărul de oameni care sunt implicați). Pentru calculul fericirii Bentham propune următorii parametrii[3]:

- „Valoarea fiecărei plăceri identificabile care observăm că a fost produsă de acțiune în primă instanță.

---

[1] Valentin Mureşan, *op.cit.,* pp. 35-37.
[2] Valentin Mureşan, *op.cit.,* p. 98.
[3] *Ibidem*, p. 91.

- Valoarea fiecărei dureri care observăm că a fost produsă de acțiune în primă instanță.
- Valoarea fiecărei plăceri care observăm că a fost produsă de acțiune după prima plăcere. Aceasta constituie fecunditatea primei plăceri şi impuritatea primei dureri.
- Valoarea fiecărei dureri care observăm că a fost produsă de acțiune după prima durere. Aceasta reprezintă rezultatul primei dureri şi impuritatea primei plăceri.
- Adunând toate valorile plăcerilor, pe de o parte şi pe cele ale durerilor, pe de altă parte, dacă soldul lor este de partea plăcerilor va prevala tendința bună a acțiunii, dacă este de partea durerilor se va impune tendința rea a acțiunii.
- În funcție de numărul persoanelor ale căror interese sunt influențate de acțiunea inițiată, dacă majoritatea este de partea plăcerii, înseamnă că tendința generală este bună, iar dacă este de partea durerii tendința va fi rea".

Bentham consideră că, în principiu, plăcerile şi durerile pot fi măsurate cantitativ şi comparate cu ajutorul unei scale, cu un punct zero şi o unitate de măsură. Revenind la Mill, trebuie relevat faptul că acesta susține, în opoziție cu Bentham, că acțiunile oamenilor sunt motivate de unele deliberări raționale care iau în calcul anumite interese sau scopuri, ceea ce în ultimă instanță asigură acțiunii o evoluare morală.

Mill precizează, în continuare, că există şi situații când unele acțiuni sunt determinate de *impulsuri,* în sensul că plăcerile sau durerile sunt provocate de diferitele trăsături ale caracterului, care pot fi virtuțile sau viciile. În acest caz nu putem vorbi de un calcul rațional, ci pur şi simplu de o manifestare spontană a caracterului. Un alt aspect al utilitarismului promovat de Mill este că susține o morală *antiegosită*. Scopul suprem al utilitarismului, fericirea, nu constă în fericirea agentului acțiunii analizate, ci în fericirea tuturor celor implicați sau afectați de acțiunea respectivă. Această idee este concretizată în numeroase expresii care exprimă sugestiv această preocupare a lui Mill: *fericire colectivă*, *fericire generală*, *promovarea binelui general*, *fericirea colectivă a omenirii* etc.

În argumentarea conceptului de fericire generală Mill foloseşte ideea de imparțialitate. Aceasta înseamnă că, atunci când trebuie să apreciem consecințele unei acțiuni, important este să avem în atenție cantitatea de fericire produsă şi nu agentul acțiunii, deoarece orice demers trebuie să pună în centrul acțiunii sale binele general şi nu interesul îngust, egoist şi de moment al agentului. Prin urmare, susține Mill, imparțialitatea propune nu o distribuție a fericirii, ci accesul oamenilor la aceeaşi cantitate de fericire, deoarece fericirea celor privați de libertate nu este mai puțin importantă decât fericirea stăpânilor, singurul criteriu de departajare fiind cel al calității, adică plăcerile umane sunt diferite de plăcerile animalice. În consecință, Mill se opune discriminării unor categorii sociale şi insistă pe ideea egalității ființelor umane, deoarece *„fericirea unei persoane contează exact la fel de mult ca şi fericirea alteia"*[1]. Importanța adevărului pentru fericire este fundamentală pentru Mill. Astfel, acesta apreciază că adevărul trebuie întotdeauna spus dacă generează fericirea generală, în pofida faptului că îi poate afecta pe cei mai apropiați.

În acelaşi timp, Mill consideră că valoarea morală a unei acțiuni nu depinde de caracter, ci de consecințele asupra comunității respective. Spre exemplu, un lider absolutist poate avea un caracter detestabil dar prin politica pe care o promovează la un anumit moment poate favoriza o relansare economică cu implicații benefice asupra vieții supuşilor, sau poate împlini o aspirație politică, cum este unitatea națională.

Prin urmare, lipsa unui caracter deosebit, nu înseamnă că nu poți întreprinde o acțiune corectă din punct de vedere moral, deoarece evoluarea caracterului nu ține de morală, ci de estetică.

Dacă avem în vedere criteriul corectitudinii morale putem distinge următoarele tipuri ale utilitarismului[2]:

- utilitarismul acțional, în care valoarea unei acțiuni este determinată de modul cum acestea favorizează maximizarea fericirii generale;

[1] Valentin Mureşan, *op.cit.,* p. 133.
[2] Valentin Mureşan, *op.cit.,* pp. 164-165.

- utilitarismul biografic direct, în care criteriul valorii unei vieți este în mod nemijlocit maximizarea fericirii generale;
- utilitarismul normativ prin care valoarea unei acțiuni este în conformitate cu o regulă a cărei aplicare ar maximiza fericirea generală.

În funcție de procedura de decizie distingem două forme de utilitarism acțional şi două de utilitarism biografic:

- utilitarism acțional uni – nivelar în care decizia de a acționa se ia prin aplicarea directă, în fiecare caz în parte, a principiului utilității;
- utilitarism acțional multi – nivelar în care decizia de a acționa se ia pe baza unor principii secundare, principiul utilității intervenind doar pentru a media conflictele apărute între principiile secundare;
- utilitarism biografic uni – nivelar prin care decizia de a opta pentru un anumit mod de viață se ia prin aplicarea directă, la fiecare decizie a principiului utilității în scopul maximizării utilității pe ansamblu;
- utilitarism biografic multi – nivelar prin care decizia de a adopta o linie de conduită se ia apelând direct la normele şi regulile cuprinse în tradiții şi obiceiuri şi numai în situații excepționale prin apel la principiul utilității.

J. S. Mill consideră că pentru a fi fericit omul trebuie să renunțe la plăcerile inferioare, indiferent cât de exaltante şi incitante ar fi, în favoarea plăcerilor superioare. Acolo unde triumfă rațiunea şi judecătorul este competent alegerea înclină indubitabil spre plăcerile superioare, intelectuale, deoarece – susține Mill – o viață în care predomină plăcerile intelectuale este de preferat uneia în care domnesc plăcerile inferioare[1]. Mill apreciază că este important să fi conştient să nu aştepți de la viață, mai mult decât aceasta poate să-ți ofere şi în această situație să accepți o fericire de grad inferior.

[1] Valentin Mureşan, *op.cit.,* p. 114.

J. S. Mill consideră că sunt două *legi generale* pe baza cărora se desfăşoară fenomenele mintale[1]:

- orice senzație are o idee corespunzătoare;
- ideile apar în mintea oamenilor deoarece sunt cauzate de alte idei sau senzații conform unor legi ale asocierii.

Legile asocierii sunt:

- legea asemănării, ideile asemănătoare tind să se stimuleze reciproc;
- dacă două senzații se produc împreună sau succesiv de mai multe ori, apariția uneia dintre ele va tinde să producă ideea celeilalte;
- evocarea reciprocă a două senzații e cu atât mai puternică, cu cât una dintre ele sau ambele sunt mai intense şi cu cât frecvența conjuncției lor e mai mare.

Mill era convins, aşa cum se credea în acea vreme, că toate legile universului puteau fi înțelese cu ajutorul mecanicii newtoniene şi stările conştiinței puteau fi explicate prin referire la legile generale şi la legile asocierii.

În epoca contemporană s-au impus două principale teorii referitoare la natura utilității: prima este teoria stării mintale care susține că o persoană rațională s-ar orienta către un mod de viață care maximizează stările de plăcere şi a doua este teoria satisfacerii dorințelor care postulează ideea că omul ar alege acele acțiuni care i-ar oferi evenimentele sau bunurile pe care acesta şi le-ar dori cel mai mult.

Concluzii

O viață fericită presupune o viață virtuoasă şi din această perspectivă tot ceea ce constituie un izvor de durere trebuie respins, iar tot ce determină plăcere trebuie acceptat şi dorit. Totuşi Epicur atrage atenția că deşi suntem tentați să optăm pentru plăcere, acest fapt nu înseamnă să acceptăm fără un calcul rațional o anumită plăcere, care implică luarea unor decizii numai după o atentă măsurare

[1] *Ibidem*., p. 34

comparativă şi o analiză corespunzătoare a avantajelor şi dezavantajelor, care în final ne motivează să alegem acea plăcere.

Considerând fericirea ca o *stare de netulburare sufletească plăcută,* în care se regăsesc plăcerile superioare, ale spiritului, cu cele trupeşti, Epicur a atenţionat pe cititorii şi criticii săi să evalueze în mod corect afirmaţiile sale şi să nu se exacerbeze importanţa plăcerilor inferioare[1].

BIBLIOGRAFIE

Arendt, Hannah, *Între trecut şi viitor,* Editura Antet, Bucureşti, 1997.

Aristotel, *Etica Nicomahică,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.

Aristotel, *Politica,* Editura Antet, Bucureşti, 1996.

Balandier, Georges, *Anthropologie politique,* Puf, Paris, 1978.

Belot, Gustave, *Études de morale positive,* Alcan, Paris, 1907.

Cătineanu, Tudor, *Elemente de etică,* vol. 1-2, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1982.

Crozier, Michel, *Le monde des employes de bureau,* Seuile, Paris, 1965.

Ghermani, D., *Despre democraţie, Unitatea ordine-libertate: un conflict între deziderat şi realizare,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1996.

Habermas, Jurgen, *Teorii ale adevărului,* în volumul *Cunoaştere şi comunicare,* Editura Politică, Bucureşti, 1993.

Hegel, G. W. F., *Fenomenologia spiritului,* Editura Iri, Bucureşti, 1993.

Iliescu, Adrian-Paul, *Liberalismul între succese şi iluzii,* Editura All, Bucureşti, 1998.

Ionescu, Ghiţă, *Politica şi căutarea fericirii,* Editura All, Bucureşti, 1999.

Mill, John Stuart, *Despre libertate,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1994.

Mill, John Stuart, *Eseuri Etice,* Editura Paideia, Bucureşti, 2003.

Ricoeur, Paul, *Morale, étique et politique* în Revista *Pouvoirs,* nr. 65, 1993.

Ricoeur, Paul, *Eseuri de hermeneutică,* Editura Humanitas, Bucureşti, 1995.

[1] Cicero, *op.cit.,* pp. 63-64.

DEMOCRAȚIE ȘI SECURITATE. TEORIA PĂCII DEMOCRATICE

Prof.univ.dr. Mircea Dănuț CHIRIAC

Abstract: *The theory of democratic peace is one of the most popular and influential ideas in international relations, becoming an axiom for political scientists and the general public. The theory argues that democracies never goes to war against other democracies. She inspires decades a foreign policy that encourages and supports democratization in the world, political worn so great Western powers and international organizations. A world in which as many states have a democratic political system is a peaceful world. Therefore a democratic world is a security.*

Keywords: *peace, security, democracy, political system, foreign policy.*

1. Originea teoriei păcii democratice

În opoziție cu teoria realistă, în care ordinea politică internă a statelor este considerată irelevantă pentru securitatea internațională, teoria păcii democratice asociază stabilitatea şi securitatea internațională nu atât cu acordurile geostrategice, cât mai ales cu prezența normelor şi instituțiilor liberal-democratice[1].

Originea teoriei păcii democratice se află în filosofia lui Immanuel Kant. În eseul său filosofic *„Pacea Perpetuă" („Zum Ewigen Friedent"),* publicat în 1795 în termenii unui tratat, Kant

[1] Alexandra Gheciu, *Relațiile internaționale între istorie, teorie şi politici publice. Lecția americană*, în *Politica de Securitate Națională, Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, 2007, Iaşi, p. 67.

imaginează ca unică cale către o pace durabilă, o federație universală de republici libere, ai căror cetățeni se bucură de drepturi fundamentale[1]. Kant consideră că starea de pace nu este starea naturală a societății umane[2]. Chiar dacă nu există acte deschise de ostilitate, există în schimb amenințarea constantă a unei izbucniri violente. De aceea, starea de pace trebuie creată, construită printr-un efort conştient, ca o datorie morala. Pacea perpetuă este înțeleasă ca un ideal. Însă nu ca o speculație utopică, ci ca un imperativ moral care trebuie şi poate fi realizabil.

Kant defineşte trei condiții indispensabile pentru pacea perpetuă. Numai pe măsură ce statele se vor apropia din ce în ce mai mult de îndeplinirea acestor trei exigențe ne vom afla pe drumul către pacea perpetuă.

Kant descrie, în termenii unui tratat, premizele păcii eterne:

1. „designul constituțional al fiecărui stat trebuie să fie republică”[3]. Kant defineşte republicanismul ca principiul politic al separației puterii executive de puterea legislativă[4] şi consideră republica drept unica constituție care îşi are originea în contractul social, condusă de un guvern reprezentativ, şi fondată în acord cu principiile libertății, egalității, respectului tuturor față de lege şi în respectul proprietății private. Într-un regim republican consimțământul subiecților este necesar pentru a determina declanşarea unui război, ori având în vedere costurile umane şi financiare care ar trebui direct suportate de aceştia, consimțământul lor devine improbabil. O lume constituită din republici ar trebui să fie mai pacifică decât o lume constituită din monarhii, ai căror suverani se pot implica în războaie fără un mare risc asupra propriei persoane.

---

[1] Immanuel Kant, *Perpetul Peace*, pp. 106-136, accesat 2 ianuarie 2015. http://www.archive.org/stream/perpetualpeacea00kantgoog#page/n124/mode/2up

[2] *Ibidem,* p. 118.

[3] *Ibidem,* p. 121.

[4] *Ibidem,* p. 125.

2. „legea care guvernează națiunile trebuie să fie bazată pe o federație a statelor libere”; Kant argumentează că încercarea de a construi pacea într-o lume a statelor independente este sortită eşecului, pentru că independența implică definirea şi urmărirea unor interese naționale egoiste care duc inevitabil la conflict; numai crearea unei federații de state republicane libere va face posibilă eliminarea conflictelor de interese ce duc la război;
3. „drepturile indivizilor, ca cetățeni universali, vor fi limitate la un drept de ospitalitate universală”; orice cetățean are dreptul de a vizita un teritoriu străin şi are dreptul de a fi tratat fără ostilitate; Kant prefigurează astfel un drept la cetățenie universală.

În Teoria Relațiilor Internaționale teza lui Kant reprezintă un punct de plecare în studiul empiric al relației dintre democrație şi război. Întrebările la care se caută un răspuns în sprijinul teoriei sunt:

- Poartă democrațiile mai puține războaie decât autocrațiile?
- Intră democrațiile în război împotriva altor democrații?
- Sunt războaiele necesare pentru naşterea democrațiilor?
- Reduce numărul crescut al democrațiilor probabilitatea războiului?

2. Relația dintre tipul regimului politic și politica externă a statelor

Primii politologi care au căutat date empirice care să verifice modul în care tipul regimului politic influențează politica externă a statelor au fost Wright (1942), Dean Babst (1972) şi Rudolf Joseph Rummel (1979). Wright nu a găsit dovezi statistice care să demonstreze că democrațiile s-au implicat în mai puține conflicte decât autocrațiile. În schimb, utilizând o definiție clară şi operațională a democrației, Babst a concluzionat că în perioada 1789-1941, nici un război nu a fost purtat între națiuni independente conduse de guverne

care au rezultat în urma unor alegeri[1]. În anii ’70 Rudolph Rummel a investigat de-a lungul a 6 ani, în cinci volume, cauzele şi condiţiile conflictului, identificând 33 de teze care explică conflictul. Una dintre aceste teze este că *„sistemele libertariene exclud violenţa reciprocă”*[2]. Rumell consideră că democraţia este o metodă de soluţionare non-violentă a conflictelor de interese şi forma de guvernare asociată cu cel mai redus grad de violenţă externă şi război, dar şi de violenţă internă[3].

Rummel corelează pacea globală cu răspândirea democraţiilor şi concluzionează că democraţiile sunt puţin înclinate către război, nu numai între ele, dar chiar şi în relaţie cu state nedemocratice. Pacea democratică în această versiune este denumită *„monadică”*. Această teză este însă disputată de alţi politologi care pledează pentru o versiune *„diadică”* sau relaţională a păcii democratice[4], care susţine existenţa unui spaţiu al păcii separat, împărtăşit doar între democraţiile liberale consolidate. În schimb, în relaţie cu statele nedemocratice, democraţiile consolidate sunt la fel de predispuse către conflict ca şi dictaturile. Atacul Egiptului din 1956 de către Marea Britanie, Franţa şi Israel, sau invazia Irakului de către Statele Unite în 2003, sunt considerate exemple elocvente.

Michael W. Doyle este cel care a dezvoltat teoria modernă a păcii democratice, în varianta sa diadică. Doyle a recurs la analiza

---

[1] Dean Babst, în *Industrial Research,* 1972, p. 55.

[2] R. J. Rummel, *Understanding Conflict and War,* vol. 4, 1979, p. 279.

[3] Rummel este cunoscut şi pentru că a lansat termenul de „democid”, definit ca uciderea, cu intenţie, a unei persoane sau a unei populaţii de către propriul guvern. El a estimat că în secolul XX au fost victimă a democidului 262 de milioane de oameni, de şase ori mai mult decât cei ucişi în războaie. Rummel a argumentat faptul că există o legătură direct între puterea politică şi democid: cu cât mai concentrate este puterea politică, cu atât mai mare este predispoziţia ei către democid. Din contra, când puterea politică este difuză, balansată şi supusă controlului inter-instituţional, violenţa politică devine o raritate.

[4] Daniel Biro, *Teza pacifismului democratic*, în *Manual de Relaţii Internaţionale*, coordonat de Andrei Miroiu şi Radu-Sebastian Ungureanu, Editura Polirom 2006, pp. 260-261.

sistematică a datelor existente despre conflictele interstatale[1], clasificând în funcție de regimul politic toate statele implicate în războaie. Acest demers i-a permis să reconfirme concluziile lui Babst şi Rummel, şi să aducă în actualitate teoria lui Kant, atrăgând atenția întregii lumi asupra ideii că pacea liberală există, şi că este calea pentru a termina odată pentru totdeauna cu amenințarea războiului. Interesul pentru subiectul păcii democratice a explodat după 1990.

Un volum important de studii au fost dedicate investigării acestei teorii, şi, în ciuda unei minorități contestatare, există astăzi un consens general asupra ideii că statele democratice sunt pacifice în relațiile dintre ele[2]. Samuel Huntington afirmă şi el că răspândirea democrației are implicații pentru relațiile internaționale: o lume divizată este predispusă spre conflict violent, în schimb ce, o lume în care democrația se răspândeşte reprezintă o expansiune a zonei de pace în lume[3].

Doyle argumentează că pacea democratică se datorează în esență încrederii: democrațiile se bucură de încredere reciprocă, pe când dictatorii nu se bucură de încrederea liderilor democratici. De aceea războiul nu este declanşat între democrații, dar este adesea întâlnit între democrații şi dictaturi[4]. Cercetările din ultimele două decenii, au încercat să identifice mai clar relațiile de cauzalitate dintre caracteristicile democrațiilor moderne (separarea puterilor în stat,

---

[1] Din proiectul *Correlates of War* al Universității Michigan, inițiat în 1963 de profesorul J. David Singer. Scopul proiectului este acela de a acumula sistematic cunoştințe ştiințifice despre război. Istoricul Melvin Small, se asociază proiectului şi contribuie la arhivarea unor date precise incidența şi amploarea războaielor intra şi inter statale din perioada post-napoleoneană. Pentru a asigura integritatea ştiințifică a muncii lor, Singer şi Small au trebuit să soluționeze chestiuni dificile, cum ar fi clarificarea noțiunilor „stat" sau „război". Ei publică în 1972 lucrarea *The Wages of War*, care stabileşte definiția standard a războiului, şi devine punct de referință pentru cercetarea ulterioară din domeniu. Datele acumulate în proiect sunt actualizate în continuare, fiind accesibile on line la adresa: http://www. Correlatesofwar .org / Datasets.htm (accesat 5 iunie 2015).

[2] James Lee Ray, *Does Democracy Cause Peace?,* în Annual Review of Political Science, 1998, pp. 27-46.

[3] Samuel Huntington, *The Third Wave*, University of Oklahoma Press, 1991, p. 29.

[4] Michael W. Doyle, *Ways of War and Peace*, Norton New York, 1997.

statul de drept, economia liberă de piață, proprietatea privată) şi comportamentul lor pacifist. Se conturează trei explicații de bază ale teoriei păcii democratice: (1) instituțională, (2) normativă şi (3) relațională[1].

Explicația instituțională susține că instituțiile democratice constrâng liderii politici şi le impun limitări care îi descurajează să aleagă războiul ca alternativă politică. O primă constrângere este cadrul constituțional şi legal pe care puterea executivă trebuie să îl respecte; procesul decizional necesită timp şi respectarea unor proceduri legale, incluzând dezbateri parlamentare şi publice libere care permit nemulțumirilor şi divergențelor să fie exprimate şi dezamorsate, totodată diminuând posibilitatea liderilor de a declanşa un atac surpriză asupra altui stat[2].

O a doua mare constrângere este instituția democratică a alegerilor. Ea impune elitelor politice care vor să fie realese mai multă precauție pentru a evita eşecul politicilor implementate, inclusiv eşecul unui război. În consecință, elitele vor fi în favoarea unui război doar atunci când anticipează victoria; odată un război declanşat, liderii politici vor face eforturi mai mari pentru îl câştiga, investind mai multe resurse şi prelungind costurile şi durata desfăşurării conflictului; anticipând aceste costuri mari, liderii statelor democratice vor fi mai predispuşi spre negociere decât spre declanşarea războiului[3].

Explicația normativă are în centrul argumentației cultura politică, care într-o democrație liberală valorizează respectul legii, negocierea şi compromisul, libertatea de expresie şi comunicarea, în defavoarea conflictului şi a violenței. Normele şi valorile împărtăşite de statele

---

[1] RAND Reports, *The Democratic Peace Idea*, pg. 149/152, accesat on line la data de 03.01.2012, la adresa http://www.rand. org/ content/ dam/ rand/ pubs/ monograph_reports/MR1346/MR1346.appc.pdf

[2] John M. Owen, *How Liberalism Produces Democratic Peace*, în International Security, 19:2, 1994, pp. 87-125

[3] Bruce Bueno de Mesquita, James D. Morrow, Randolph M. Siverson, şi Alastair Smith, *An Institutional Explanation of the Democratic Peace*, în American Political Science Review, 93:4 (Decembrie 1999), pp. 791-807.

democratice le fac pe acestea să se perceapă reciproc ca pacifice şi neamenințătoare[1].

Liberalismul implică independența politică, respectul reciproc şi neintervenția în afacerile interne ale altor state liberale. Democrațiile cred că alte democrații sunt raționale, predictibile şi demne de încredere; cultura pacifistă din politica internă este proiectată la nivelul relațiilor externe, creându-se astfel între democrații un spațiu de încredere reciprocă, pace şi stabilitate.

Explicația relațională susține că democrațiile tind să dezvolte între ele relații de interdependență economică care reduc probabilitatea războiului. Statele democratice au economii libere de piață şi oferă garanții privind schimburile comerciale şi financiare mult mai credibile decât statele autoritare. În consecință democrațiile sunt înclinate spre comerț reciproc, şi deci către cunoaştere, înțelegere, negociere reciprocă. Comerțul descurajează războiul datorită pierderilor cauzate dar şi pentru că diminuează beneficiile unei cuceriri[2]. În zona de pace liberală statele îşi rezolvă conflictele de interese economice prin mijloace alternative, care previn izbucnirea unui război.

Unii politologi susțin că datele empirice din ultimele două decenii demonstrează că democrațiile moderne nu poartă un număr mai mic de războaie decât autocrațiile, chiar când este vorba de războaie de agresiune. În schimb însă, pentru că războaiele pe care le poartă nu sunt pe teritoriul național şi se bazează pe tehnologie înaltă, ele nu cauzează mari suferințe propriilor cetățeni.

Mai mult decât atât, datele statistice arată că democrațiile sunt în general victorioase atunci când luptă într-un război. În perioada 1816-1992, 81% dintre ele au câştigat războaiele purtate[3].

---

[1] Zeev Maoz şi Bruce M. Russett, *Normative and Structural Causes of Democratic Peace*, 1946-1986, în American Political Science Review, 87:3 (Septembrie 1993), pp. 624-638.

[2] John R. Oneal şi Bruce M. Russett, *The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950-1985,* în *International Studies Quarterly*, 41:2, (Iunie 1997), pp. 267-294.

[3] Edward D. Mansfield şi Jack Snyder, *Democratic Transitions, Institutional Strength, and War*, în *International Organization*, Vol. 56, No. 2, 2002, p. 300.

Democraţiile creează alianţe defensive, intră în aranjamente de securitate colectivă şi tind să lupte de aceeaşi parte într-un război major. Democraţiile aleg războaiele în care intră într-un mod mai responsabil, au tendinţa de a le câştiga şi de a suferi mai puţine pierderi, sunt mai puţin predispuse la a iniţia crize internaţionale şi doar arareori intră în războaie preventive[1].

3. Validarea, în practica politică, a viziunii liberale a păcii democratice

Viziunea liberală a păcii democratice a fost validată de lideri politici, ca Margaret Thatcher sau Boutros Boutros-Ghali şi a jucat un rol central în eforturile administraţiei americane de a crea în lume o „comunitatea a democraţiilor". Inspirat de filosofia kantiană şi tradiţia iluministă, îmbogăţite de etosul misionarismului american, preşedintele Woodrow Wilson a fost primul om de stat care a încercat să introducă morala şi criteriile etice în fundamentarea politicii internaţionale, justificând totodată politica externă şi de securitate americane în termenii răspândirii democraţiei în lume[2]. El considera că *„puterea americană se va atrofia dacă statele Unite nu vor răspândi libertatea pe glob"*. Argumentele sale au dominat curentul idealist din Teoria Relaţiilor Internaţionale[3].

Michael Doyle susţine că *„zona de pace"* bazată pe aceleaşi valori morale împărtăşite între statele liberale, a susţinut alianţele Americii cu NATO şi Japonia. Succesive administraţii americane şi-au justificat politicile externe prin retorica lărgirii sferei democraţiei. Mijloacele folosite pentru promovarea democraţiei în lume au fost diverse, de la asistenţă economică, suport politic şi consiliere tehnică

---

[1] Wolfgang Merkel, *Democracy through War*?, În Democratization, 15:3, 2008, p. 489.

[2] George Cristian Maior, *Incertitudine. Gândire strategică şi relaţii internaţionale în secolul XXI*, RAO 2009, Bucureşti, pp. 136-137.

[3] Vezi McElroy Robert, *Moralitatea în politica externă americană, Rolul eticii în relaţiile internaţionale,* Paideia, Bucureşti, 1998. Volumul care dezvoltă tema excepţionalismului american fondat pe argumente morale.

acordată democrațiilor emergente până la încercarea de a provoca căderea regimurilor autoritare prin presiune politică, sancțiuni economice sau intervenții militare.

Credința în faptul că democrațiile nu intră în război între ele inspiră curentul neoconservator[1] și justifică majoritatea intervențiilor militare din ultimele decenii. În primul său discurs oficial privind Starea Națiunii, în Ianuarie 1994, preşedintele Clinton afirma că niciodată două democrații nu au intrat în război una împotriva celeilalte, şi din acest motiv promovarea democrației în lume va fi un pilon central al politicii sale externe[2].

Preşedintele Bush la rândul său, proclama, în discursul inaugural al celui de-al doilea său mandat, că *„supraviețuirea libertății pe teritoriul nostru depinde din ce în e mult de succesul libertății în alte teritorii. Speranța păcii în lume depinde de expansiunea libertății în întreaga lume”*[3].

Discursul preşedintelui Obama de acceptare a Premiului Nobel pentru Pace, este considerat o articulare elocventă a teoriei păcii democratice: *„pacea este instabilă acolo unde cetățenilor le este refuzat dreptul de a se exprima liber, de a îşi alege religia sau conducătorii, de a se întruni fără teamă. Reprimarea revendicărilor, suprimarea identităților tribale şi religioase, duc la violență. Ştim, de asemenea, că opusul este adevărat. Numai atunci când Europa a devenit liberă, a găsit în cele din urmă pacea. America nu a luptat niciodată un război împotriva unei democrații, şi cei mai apropiați prieteni ai noştri sunt guvernele care protejează drepturile cetățenilor lor. Indiferent cât de brutal sunt definite, nici interesele Americii, nici cele ale lumii întregi, nu sunt servite prin negarea aspirațiilor umane”*[4].

---

[1] Curentul neoconservator crede în teoria păcii democratice, universalitatea valorilor liberale, dar are mai puțin respect pentru dreptul şi instituțiile internaționale.

[2] William J. Clinton, *Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the UnionJanuary 25, 1994,* Accesat online la 31.12.2011, http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=50409#axzz1i7tvHngO

[3] http://www.nytimes.com/2006/01/01/magazine/01wwln_essay.html

[4] http://www.demdigest.net/blog/2009/12/obama-makes-case-for-democratic-peace-and-for-engaging-autocrats/, site consultat la data 26.01.2012.

4. Concluzii

Teoria păcii democratice rămâne populară şi astăzi, fiind folosită ca justificare a politicii externe nu doar de către guvernele occidentale, dar şi de marile organizaţii internaţionale precum ONU, NATO, OSCE sau UE, care promovează normele şi instituţiile democratice, ca mod de a asigura stabilitatea politică şi securitatea internaţională. Teoria este prezentă în special în discursul NATO din anii '90, atât ca mod de argumentare cât şi ca strategie de abordare a contextului de securitate de după încheierea Războiului Rece[1]. Cea mai importantă iniţiativă lansată de NATO pentru a dezvolta un climat internaţional paşnic prin lărgirea comunităţii democraţiilor este Parteneriatul pentru Pace.

Cu toată popularitatea şi influenţa de care se bucură teoria păcii democratice, valoarea sa predictivă asupra comportamentului statelor este pusă sub semnul întrebării. Majoritatea analiştilor explică teoria păcii democratice printr-o logică reducţionistă şi cauzală. Adică, se încearcă explicarea unui fenomen observat – comportamentul democraţiilor liberale care în general nu se angajează în conflict una cu alta – prin identificarea unor atribute ale subiecţilor în cauză – cum ar fi aranjamente instituţionale, stilul de luare a deciziilor, cultura compromisului – şi atribuirea unei relaţii cauzale între acestea şi comportamentul iniţial observat[2].

Este probabil adevărat că o lume în care mai multe ţări sunt democraţii consolidate şi stabile este o lume mai sigură. Dar statele nu devin democraţii stabile peste noapte. Procesul de democratizare este întotdeauna unul lent şi complex, care combină în moduri subtile politicile populare cu interesele egoiste ale unei elite autoritare.

---

[1] Alexandra Gheciu, *Relaţiile internaţionale între istorie, teorie şi politici publice. Lecţia americană*, în *Politica de Securitate Naţională*, volum editat de Luciana Alexandra Ghica şi Marian Zulean, POLIROM, Iaşi, 2007, pp. 69-70.

[2] Raymond Duvall şi Jutta Weldes, *The International Relations of Democracy, Liberalism and War: Directions for Future Reasearch*, în volumul "Democracy, Liberalism and War, Rethinking the Democratic Peace Debate", editat de Tarak Barkawi şi Mark Laffey, Boulder London, 2001, pg. 200.

Atenția deosebită acordată teoriei păcii democratice demonstrează că democrația ocupă un rol central în noua paradigmă a securității. Lipsa instituțiilor politice reprezentative şi funcționale reprezintă o sursă majoră de insecuritate, injustiție şi abuz. Pe de altă parte, lipsa securității statului şi a cetățenilor este obstacolul major în calea dezvoltării politice, economice şi sociale. Democrația şi securitatea sunt inseparabile.

BIBLIOGRAFIE

Gheciu, Alexandra, *Relațiile internaționale între istorie, teorie şi politici publice. Lecția americană,* în *Politica de Securitate Națională, Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Iaşi, 2007.

Kant, Immanuel, *Perpetul Peace*, pp. 106-136, accesat 2 ianuarie 2015. http://www.archive.org/stream/perpetualpeacea00kantgoog#page/n124/mode/2up.

Babst, Dean, în *Industrial Research,* 1972.

Rummel, RJ, *Understanding Conflict and War,* vol. 4, 1979, p. 279.

Biro, Daniel, *Teza pacifismului democratic*, în *Manual de Relații Internaționale*, coordonat de Andrei Miroiu şi Radu-Sebastian Ungureanu, Editura Polirom, Iaşi, 2006.

Ray, James Lee, *Does Democracy Cause Peace?,* în Annual Review of Political Science, 1998, pp. 27-46;

Huntington, Samuel, *The Third Wave*, University of Oklahoma Press, 1991.

Doyle, Michael W., *Ways of War and Peace*, Norton New York, 1997.

RAND Reports, *The Democratic Peace Idea*, pg. 149/152, accesat on line la data de 03.01.2012, la adresa: http://www.rand.org/ content /dam /rand /pubs/monograph_reports/MR1346/MR1346.appc.pdf.

Owen, John M., *How Liberalism Produces Democratic Peace*, în International Security, 19:2, 1994, pp. 87-125.

Bueno de Mesquita, Bruce; Morrow, James D.; Siverson, Randolph M.

Smith, Alastair, *An Institutional Explanation of the Democratic Peace*, în American Political Science Review, 93:4 (Decembrie 1999), pp. 791-807.

Maoz, Zeev; Russett, Bruce M., *Normative and Structural Causes of Democratic Peace*, *1946-1986*, în American Political Science Review, 87:3 (Septembrie 1993), pp. 624-638.

Oneal, John R.; Russett, Bruce M., *The Classical Liberals Were Right: Democracy, Interdependence, and Conflict, 1950-1985,* în International Studies Quarterly, 41:2, (Iunie 1997), pp. 267-294.

Mansfield, Edward D.; Snyder, Jack, *Democratic Transitions, Institutional Strength, and War*, în International Organization, Vol. 56, No. 2, 2002, p. 300.

Merkel, Wolfgang, *Democracy through War*?, In Democratization, 15:3, 2008, p. 489.

Maior, George Cristian, *Incertitudine. Gândire strategică şi relaţii internaţionale în secolul XXI*, Editura RAO 2009, Bucureşti, pp. 136-137.

McElroy, Robert, *Moralitatea în politica externă americană, Rolul eticii în relaţiile internaţionale,* Editura Paideia, Bucureşti, 1998.

Clinton, William J., *Address Before a Joint Session of the Congress on the State of the UnionJanuary 25, 1994,* Accesat online la 31.12.2011, http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=50409#axzz1i7tvHngOhttp://www.nytimes.com/2006/01/01/magazine/01wwln_essay.html

Duvall, Raymond; Weldes, Jutta, *The International Relations of Democracy, Liberalism and War: Directions for Future Reasearch*, în volumul „Democracy, Liberalism and War, Rethinking the Democratic Peace Debate", editat de Tarak Barkawi şi Mark Laffey, Boulder London, 2001, p. 200.

MIXUL DE MARKETING POLITIC INSTRUMENT DE INTERVENȚIE A ORGANIZAȚIEI POLITICE PE PIAȚĂ

Lector univ.dr. Ioana Valeria ALEXE

Abstract: *The marketing mix is defined as a set of tactical marketing tools, controllable, which organization to combine in order to produce the target market desired reaction.*
It contains all the elements that an organization can use to influence the demand for its product. These elements can be divided into four categories of variables, known as the "4Ps": product, price, distribution (placement) and promotion.

Keywords: *political marketing, political communication, marketing mix, product, price, distribution, placement.*

Mixul de marketing este definit ca un ansamblu de instrumente tactice de marketing, controlabile, pe care organizația la combină cu scopul de a produce pe piața-țintă reacția dorită[1]. El cuprinde toate elementele de care se poate folosi o organizație ca să influențeze cererea pentru produsul său. Aceste elemente pot fi împărțite în patru categorii de variabile, cunoscute şi sub numele de „cei 4 P”: *produsul, prețul, distribuția (plasamentul) şi promovarea.*

1. Politica de produs a organizațiilor sociale şi politice

Produsul ce trebuie promovat în marketingul politic are o triplă conotație: ideile candidatului, apartenența sa politică și candidatul în sine.

[1] Kotler, Philip; Armstrong, Gary, *Principiile marketingului*, Editura Teora, Bucureşti, 1998, pp. 134-136.

Politica de produs în marketingul politic vizează adaptarea produsului politic (liderul politic) la aşteptările segmentelor de alegători vizate, în vederea atingerii obiectivelor prestabilite. În marketingul electoral, principala componentă a produsului cu care se lucrează este imaginea. În contextul alegerilor, produsul politic este constituit din câteva componente distincte: candidatul, partidul politic şi ideologia.

Pentru a stabili un concept de produs adecvat, credibil şi accesibil, se recurge la cercetări de marketing, în măsură să evidenţieze poziţionarea actuală a candidatului şi a oponenţilor săi, în raport cu anumite atribute specifice, precum şi profilul candidatului ideal.

Apoi, pornind de la calităţile candidatului, de la aşteptările electoratului şi în raport cu poziţionarea celorlalţi candidaţi, se determină conceptul de produs, a cărui conturare va fi urmărită cu consecvenţă în toate activităţile desfăşurate ulterior, în timpul campaniei electorale.

Politica de produs în marketingul politic vizează adaptarea produsului la aşteptările segmentelor de alegători vizate, în vederea atingerii obiectivelor prestabilite.

Conceptul de produs politic total sau metaprodus înglobează ansamblul elementelor: fizice (corporale – substanţa materială), acorporale, comunicaţionale şi simbolice.

Un prim pas îl constituie definirea corectă a conceptului de produs, adică a imaginii pe care candidatul doreşte să o transmită alegătorilor.

În marketingul electoral, principala componentă a produsului cu care se lucrează este imaginea. Dacă o întreprindere vinde produse tangibile, cu caracteristici intrinseci relativ uşor de comensurat, care definesc şi identifică produsul, iar o organizaţie socială promovează idei şi comportamente, care nu întotdeauna pot fi transpuse în imagini, în schimb, marketingul electoral, marketingul politic internaţional şi chiar marketingul puterilor publice şi administrative apelează, în primul rând, la imagine pentru a-şi atinge obiectivele.

Alegerea numelui produsului[1] (program, strategie sau orice altceva doreşte să elaboreze structura politică) este foarte importantă şi nu necesită costuri. În acest scop, se impune respectarea câtorva reguli simple:

- Să fie unic, distinctiv şi să nu semene cu alte nume aflate pe piaţă;
- Să fie uşor de pronunţat, de perceput şi memorat;
- Să fie sugestiv pentru avantajele pe care le oferă programul etc.

Marca (sigla) dă identitate produselor organizaţiei politice. Semnul de marcă sau siglă este elementul vizual format dintr-o imagine, un desen sau o reprezentare grafică plană, de obicei, având un rol de stimul vizual, deoarece este mai uşor de reţinut.

Pentru a stabili un concept de produs adecvat, se recurge la cercetări de marketing, în măsură să evidenţieze poziţionarea actuală a candidatului şi a oponenţilor săi, în raport cu anumite atribute specifice, precum şi profilul candidatului ideal. Apoi, pornind de la calităţile candidatului, de la aşteptările electoratului şi în raport cu poziţionarea celorlalţi candidaţi, se determină conceptul de produs, a cărui conturare va fi urmărită cu consecvenţă în toate activităţile desfăşurate ulterior, în timpul campaniei electorale.

În legătură cu poziţionarea produsului electoral, există două teorii, care stau la baza metodelor de poziţionare aplicate în practică[2]:

– *teoria maximizării voturilor* – care constă în încercarea de reducere a distanţei existente între poziţia candidatului şi aşteptările electoratului, fără a ţine cont de ceilalţi candidaţi;

– *teoria maximizării pluralităţii* – care constă în poziţionarea candidatului ţinând cont de poziţiile contracandidaţilor şi de distanţele între acestea şi aşteptările alegătorilor.

Produsul electoral este alcătuit, în viziunea de marketing, din aceleaşi patru categorii de componente ca şi produsul clasic:

– ***componente corporale*** – se referă la persoana candidatului: vârsta, sexul, aspectul fizic, timbrul vocii, îmbrăcămintea etc. Spre

---

[1] Pripp, Cristina, *Marketingul politic*, Editura Nemira, Bucureşti, 2002, pp. 48-49.

[2] Noir, Michel, *Réussir une campagne électorale: suivre l'exemple américain?*, Les Éditions d'Organisations, Paris, 1977, p. 102-103 şi Bobin, Jean-Paul – „Le marketing politique", Milan Midia, Toulouse, 1988, p. 35.

deosebire de marketingul clasic, în cazul căruia componentele corporale ale produsului au un rol decisiv, de regulă, în luarea deciziei de cumpărare, în cazul marketingului electoral, componentele corporale joacă, mai degrabă, rolul unui „ambalaj". Important este ca între „ambalaj" şi caracteristicile intrinseci ale produsului – preponderent cu caracter acorporal – să nu existe incompatibilităţi. Michel Bongrand ajunge chiar să nege existenţa ambalajului produsului electoral, afirmând că „ambalajul există pentru un produs; el nu există pentru un om politic, altminteri sancţiunea electoratului va fi imediată"[1].

În realitate, numeroase studii[2] dovedesc importanţa unei aparenţe plăcute a omului politic, chiar dacă mulţi alegători nu sunt conştienţi de acest lucru, sau nu vor să-l recunoască;

– ***componente acorporale*** – se referă atât la persoana candidatului, cât şi la ideile acestuia: numele candidatului şi originea sa, apartenenţa partinică, programul politic, comportamentul public al candidatului, anturajul, experienţa, moralitatea etc. Apartenenţa partinică a candidatului îndeplineşte multe dintre funcţiile mărcii din marketingul clasic – mijloc de facilitare a identificării produsului, mijloc de diferenţiere a acestuia, modalitate de certificare a calităţii şi de autentificare a sursei produsului, simbol al caracteristicilor de bază şi al culturii organizaţiei, rol de umbrelă[3]. Este vorba, despre o „marcă de organizaţie", în timp ce numele candidatului joacă rolul unei „mărci de produs".

Programul politic reprezintă o „expunere publică de scopuri politice, economice şi sociale, sub formă de intenţii de viitor sau/şi revendicări imediate, de către un partid sau personalitate politică"[4].

---

[1] Bongrand, Michel, *Le marketing politique*, 2e édition, Presses Universitaires de France, Paris, 1993, p. 48.

[2] Bechtold, Martine; *Le Men, Jean-François, Du bon packaging des hommes politiques à L'heure de vérité d'Antenne 2* în revista „Revue Française de Marketing" nr. 103/1985, pp. 61-74.

[3] Balaure, Virgil; Popescu, Ioana Cecilia; Şerbănică, Daniel, *Tehnici promoţionale*, Editura Metropol, Bucureşti, 1994, p. 103-104.

[4] Tămaş, Sergiu, *Dicţionar politic – instituţiile democraţiei şi cultura civică*, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1993, p. 218.

El ar trebui să fie cea mai importantă componentă a produsului electoral, concretizarea ideilor candidatului. În perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial, datorită unor motive diverse, în majoritatea țărilor lumii democratice, se constată o tendință de „depolitizare" a politicii şi, în special, a alegerilor. În opțiunea electoratului, persoana candidatului joacă un rol adesea mai important decât ideile sale. După cum observa Michel Bongrand, „crearea diferenței este obiectul marketingului-mix, însemnând a crea un „plus" în raport cu concurența. În marketingul politic, există, efectiv, un dublu fenomen de concurență: între oameni şi între idei. În privința acestora din urmă, supremația unora asupra altora este dificil de demonstrat. Cel mai adesea, este vorba despre capacitățile unui om de a face diferența, prin stilul de comunicare, prin organizarea şi seriozitatea campaniei sale, prin capacitățile sale personale de contact"[1].

– ***comunicațiile cu privire la produs*** – reprezintă ansamblul activităților desfăşurate de candidat, prin intermediul mijloacelor specifice politicii de comunicație, la care se adaugă informațiile formale sau informale vehiculate pe seama candidatului (reportaje şi comentarii la televiziune şi radio, articole în presa scrisă, zvonuri[2], informații transmise „din gură în gură" etc.).

Politica de comunicație vizează stăpânirea în cea mai mare măsură posibilă a mesajelor referitoare la respectivul candidat, şi, în acest context, trebuie să încerce să influențeze inclusiv articolele şi reportajele din presa scrisă şi audio-vizuală independentă, prin intermediul unor activități de relații publice;

– ***imaginea produsului*** – constituie sinteza reprezentărilor mentale ale candidatului în rândul alegătorilor. Evident, în cele mai multe cazuri, imaginea candidatului nu are nicio legătură cu fotografia acestuia. Elaborarea şi implementarea imaginii dorite este un proces continuu, de lungă durată, dinamismul lui în marketingul electoral depinzând şi de durata şi particularitățile procesului electoral, ca şi de mentalitatea alegătorilor.

---

[1] Bongrand, Michel, *Le marketing politique*, 2e édition, Presses Universitaires de France, Paris, 1993, pp. 14-15.

[2] Kapferer, Jean-Noël, *Zvonurile*, Editura Humanitas, Bucureşti, 1993, pp. 233-247.

Imaginea este un concept central al marketingului modern, care se caracterizează printr-o serie de componente cum sunt: notorietate, claritate, istoric etc., precum şi prin existenţa unor categorii specifice, cum sunt imaginea dorită, imaginea transmisă, imaginea recepţionată şi imaginea reală.

În Europa, un candidat nu are posibilitatea de a-şi modifica imaginea pe parcursul unei campanii electorale, şi nici măcar în lunile ce preced alegerile. Chiar şi atunci când încearcă să o facă, modificările nu pot fi majore, în caz contrar existând riscul de a-i deruta sau contraria pe alegători.

În Statele Unite, unde alegerile prezidenţiale se întind pe o perioadă mult mai lungă de timp, începând în februarie, cu desemnarea candidaţilor celor două partide principale la nivelul fiecărui stat, şi încheindu-se în noiembrie, cu alegerea preşedintelui, există posibilitatea de a realiza repoziţionarea candidatului la capătul fiecărei etape a parcursului electoral[1].

Candidatul, în calitatea sa de produs electoral, nu poate fi creat pornind de la zero, el există, are un trecut, are anumite obligaţii, gândeşte într-un anumit fel. Marketingul electoral nu poate decât să încerce o adaptare a candidatului la aşteptările electoratului, sau să încerce să realizeze un compromis între cele două părţi, dată fiind maleabilitatea mai redusă a produsului electoral, în comparaţie cu oricare alt produs.

Sunt cazuri în care, produsul electoral trebuie să posede anumite caracteristici, fără de care nu are nicio şansă de a fi ales.

În marketingul clasic, un produs este utilizat sau consumat de un anumit grup de oameni, mai mare sau mai mic. Ceilalţi sunt liberi să cumpere un alt produs sau o altă marcă. Chiar şi cei care l-au cumpărat, dacă nu sunt mulţumiţi de respectivul produs, îl pot restitui, modifica sau, eventual, arunca.

În marketingul electoral, produsul, odată ales prin voinţa unei majorităţi, este impus tuturor cetăţenilor, întreaga colectivitate fiind obligată să îl „consume” pentru o anumită perioadă, destul de lungă,

---

[1] Newman, Bruce I., *The marketing of the president*, Sage Publications Inc., Thousand Oaks, 1994, pp. 92-101.

de ordinul anilor. Astfel, achiziționarea produsului electoral ar trebui să aibă un caracter extrem de implicat pentru alegător, comparațiile fiind posibile doar cu produsele de mare valoare şi având o durată de utilizare îndelungată. În realitate, marea majoritate a oamenilor acordă o atenție mult mai mare cumpărării unui produs din marketingul clasic decât alegerii candidatului optim.

2. Politica de preț în marketingul politic și electoral

În cazul marketingului politic şi electoral, prețul unui candidat este reprezentat de gradul de acceptare a respectivului candidat care depinde de credibilitatea acestuia în rândurile electoratului[1]. Un alegător nu va vota un candidat care nu oferă nicio promisiune, dar niciun candidat care face foarte multe promisiuni, acesta fiind catalogat drept un demagog lipsit de credibilitate, trezind îndoieli în mintea alegătorului. Se poate spune că alegătorul se află în situația unui cumpărător care intră într-un magazin în care toate produsele sunt vândute la același preț, având în buzunar exact suma necesară achiziționării unui singur produs.

Concluzia este că un candidat va trebui să îşi elaboreze programul politic şi să îşi ajusteze comportamentul, astfel încât să fie perceput ca un produs oferind suficiente promisiuni credibile, situându-se, deci, în zona de prețuri acceptată de către alegători.

Studiile efectuate au arătat că în mintea cumpărătorului există o corelație mai puternică între imaginea produsului și calitatea acestuia, decât între preț şi calitate.

Prețul unui produs obişnuit poate fi fixat între două niveluri – un nivel maxim, peste care produsul nu este cumpărat, deoarece cumpărătorul se gândeşte că promisiunea oferită este prea limitată în raport cu suma de bani solicitată, şi un nivel minim, sub care produsul nu este cumpărat, deoarece cumpărătorul se gândeşte că promisiunile

[1] Zaharia, Răzvan, *Marketing social-politic*, Editura Uranus, București, 2001, p. 238.

produsului nu sunt acoperite de calitatea acestuia, acest lucru se întâmplă în marketingul clasic[1].

În acelaşi fel[2], un alegător nu va vota un candidat care nu oferă nicio promisiune, dar niciun candidat care face foarte multe promisiuni, acesta fiind catalogat drept un demagog lipsit de credibilitate. Pentru a completa această paralelă, trebuie subliniat faptul că, dincolo de sensul propriu al cuvântului „promisiune", alegătorul ține cont de toate aspectele care concură la formarea imaginii candidatului.

Privind lucrurile dintr-o altă perspectivă, se poate spune că alegătorul se află în situația unui cumpărător care intră într-un magazin în care toate produsele sunt vândute la acelaşi preț, având în buzunar exact suma necesară achiziționării unui singur produs. El va analiza promisiunile oferite de fiecare produs în parte şi îl va alege pe cel care corespunde cel mai bine aşteptărilor sale.[3]

Astfel, un candidat va trebui să îşi elaboreze programul politic şi să îşi ajusteze comportamentul, astfel încât să fie perceput ca un produs oferind suficiente promisiuni credibile, situându-se, deci, în zona de prețuri acceptată de către alegători.

Experiența acumulată în domeniul prețului în marketingul clasic permite formularea unor recomandări, a căror aplicare în marketingul electoral poate fi deosebit de interesantă[4].

În cazul unui produs despre care cumpărătorul nu dispune de alte informații în afara prețului, acesta va fi tentat să stabilească o relație de proporționalitate directă între preț şi calitatea produsului – cu cât prețul este mai mare, cu atât produsul este considerat mai bun. Transpusă în domeniul marketingului electoral, această constatare ar însemna că un candidat mai puțin cunoscut îşi va forma o imagine mai bună practicând un preț mai ridicat, adică dovedindu-se credibil, în special prin evitarea formulării unor promisiuni nerealiste. Este oarecum paradoxal, dar, chiar în cazul unui candidat lipsit de notorietate, este preferabilă o atitudine mai rezervată, în locul unui

---

[1] P. Kotler, *Managementul Marketingului*, Editura Teora, Bucureşti, 1998, p. 352.

[2] Zaharia, Răzvan, *Marketing social-politic*, Editura Uranus, Bucureşti, p. 239.

[3] *Ibidem*, p. 239.

[4] *Ibidem*, pp. 239-240.

program electoral şi a unui comportament grandilocvent, agresiv şi lipsit de acoperire[1].

O a doua rezultantă a studiilor efectuate în legătură cu preţul produselor, conduce la concluzia că în mintea cumpărătorului există o corelaţie mai puternică între imaginea produsului şi calitatea acestuia, decât între preţ şi calitate. Dacă o marcă beneficiază de o imagine bună, ea poate şi trebuie să fie vândută la un preţ mai mare decât cel al mărcilor concurente. Vânzarea unei astfel de mărci la un preţ mic conduce, pe termen lung, la deteriorarea imaginii respectivei mărci, dar unei mărci având o imagine necorespunzătoare nu i se poate îmbunătăţi calitatea percepută de consumatori prin fixarea unui preţ înalt.

În plan electoral, aceasta se traduce prin următoarele recomandări – un candidat cu o imagine bună trebuie să-şi fixeze un preţ ridicat, riscând, în cazul în care mizează o vreme îndelungată pe un preţ scăzut să îşi deterioreze imaginea, datorită imposibilităţii de a respecta toate aceste promisiuni. Unui candidat care are o imagine necorespunzătoare nu îi va folosi la nimic să practice un preţ ridicat, deoarece această tactică nu are cum să contribuie la îmbunătăţirea imaginii sale.

3. Politica de distribuţie (plasament) a organizaţiilor sociale şi politice

În marketingul electoral, esenţialul politicii de distribuţie este reprezentat de prezenţa fizică a candidatului în toate locurile unde se petrece ceva important (probleme, evenimente, întâlniri, locuri publice foarte frecventate etc.). Produsul fiind reprezentat de candidat şi de ideile acestuia, cea mai convingătoare formă de distribuţie este contactul direct între produs (candidat) şi beneficiarii acestuia (alegători).

De asemenea, din considerente de eficienţă, utilizarea mass-media pentru distribuţia produsului electoral (candidatul şi ideile sale) este o soluţie care s-a impus cu autoritate în ultimele decenii.

---

[1] Anghel, L., Florescu, C., Zaharia, R., *Aplicaţii în marketing*, Editura Expert, Bucureşti, 1999, p. 234.

În marketingul electoral, esențialul politicii de distribuție este reprezentat de prezența fizică a candidatului în toate locurile unde se petrece ceva important (probleme, evenimente, întâlniri, locuri publice foarte frecventate etc.). Produsul fiind reprezentat de candidat şi de ideile acestuia, cea mai convingătoare formă de distribuție este contactul direct între produs (candidat) şi beneficiarii acestuia (alegători).

De asemenea, din considerente de eficiență, utilizarea mass-media pentru distribuția produsului electoral (candidatul şi ideile sale) este o soluție care s-a impus cu autoritate în ultimele decenii.

O altă soluție des întâlnită în țările cu tradiție democratică este utilizarea voluntarilor pentru difuzarea ideilor candidatului în rândurile alegătorilor. Rolul voluntarilor este reliefat de observația făcută în urmă cu peste o jumătate de secol de către cunoscutul sociolog Paul Lazarsfeld, observație care îşi păstrează actualitatea, chiar dacă, odată cu dezvoltarea mass-media, s-ar părea că rolul contactelor personale şi-a pierdut din importanță: „Nimic nu poate acționa mai bine asupra unei persoane decât o altă persoană”[1].

Pentru un candidat, a fixa coordonatele politicii de distribuție înseamnă, practic, a stabili un program concret al activităților prestate de el şi de echipa sa de voluntari, înaintea şi în timpul campaniei electorale. Important este să fie selectate sau inițiate activități care se bucură de interes şi au o largă audiență în rândul segmentelor de alegători vizate, fiind preferate activitățile care sunt preluate de către mass-media, în special de televiziune.

În Statele Unite, de exemplu, „cu şase luni înainte de alegerile prezidențiale, calendarul electoral este definitiv fixat, practic oră cu oră. Nimic nu este lăsat la întâmplare, iar toate intervențiile candidatului trebuie să-şi arate roadele. Harta electorală face obiectul unui decupaj minuțios: locul primului discurs al unui candidat nu este niciodată întâmplător, iar deplasările, în ansamblul lor, sunt coordonate în funcție de o strategie globală”[2].

---

[1] Noir, Michel, *Réussir une campagne électorale: suivre l'exemple américain?*, Les Editions d'Organisations, Paris, 1977, p. 159.

[2] Huet, Sophie, Langenieux-Villard, Philippe, *La communication politique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1982, pp. 91-92.

Dincolo de apariţiile mediatizate, datorate participării la anumite evenimente, un candidat care doreşte să-şi sporească gradul de popularitate trebuie să aibă în vedere şi contacte personale cu alegătorii obişnuiţi, realizate, de regulă, în locuri publice.

Tehnicile utilizate în astfel de situaţii au fost mult studiate şi perfecţionate în S.U.A., ajungându-se la concluzia că un candidat trebuie să realizeze într-o campanie circa 25.000 de contacte personale, cu o durată medie de aproximativ un minut şi jumătate. Un rol important îl joacă echipa de „advance-men", care trebuie să pregătească terenul cu câteva minute înainte de sosirea candidatului, creând un climat de interes şi, pe cât posibil, de entuziasm. O strângere de mână înseamnă, adesea, un vot câştigat, iar candidaţii trebuie să profite de dorinţa alegătorilor de a fi trataţi în mod personalizat.

Chiar dacă ţine, mai degrabă, de modul tradiţional de a desfăşura campania electorală (a rămas celebru, pentru inventarul pe care l-a făcut, preşedintele american Harry Truman, care se mândrea cu faptul că, pentru alegerile din 1948, a fost în contact direct cu 15-20 de milioane de oameni, cu prilejul celor 356 de discursuri pe care le-a pronunţat, precum şi cu faptul că a parcurs 31.000 de mile şi a strâns 500.000 de mâini în trei luni de zile)[1], decât de utilizarea tehnicilor moderne de marketing, contactul direct cu alegătorii nu încetează să reprezinte un punct obligatoriu pe lista activităţilor desfăşurate de către candidat. Important este ca aceste contacte să fie dublate de o prezentare corespunzătoare în mass-media, care să inducă unui număr cât mai mare de cititori, ascultători sau telespectatori ideea că respectivul candidat s-a întâlnit cu oameni ca ei, oameni obişnuiţi, că este aproape de preocupările lor.

Nevoia de „vizibilitate" a candidatului a condus chiar la observaţii simple, dar utile, cum ar fi aceea că vizitele „din poartă în poartă" ale unui candidat sunt mai eficiente în cartierele cu case, şi nu în cele cu blocuri, întrucât, pe perioada deplasării de la o casă la alta, candidatul poate fi văzut şi de alţi alegători, în timp ce deplasarea de

---

[1] Maarek, Philippe J., *Communication et marketing de l'homme politique*, LITEC, Paris, 1992, p. 14.

la un apartament la altul sau de la un etaj la altul nu îi oferă această oportunitate[1].

După cum s-a precizat şi mai înainte, pentru a se „vinde” în condiţii optime, candidatul are nevoie de un grup numeros şi bine organizat de voluntari, care să participe la ceea ce se numeşte “marketing direct”, adică să efectueze scurte vizite la domiciliul alegătorilor, pentru întreţinerea dialogului cu aceştia. Voluntarii joacă, astfel, un rol echivalent celui al forţelor de vânzare din marketingul clasic şi, la fel ca în cazul acestora, activitatea „din poartă în poartă” se poate dovedi extrem de dificilă. În S.U.A. s-a calculat că, pentru a aborda un număr de 50.000 de gospodării, adică 100.000 de alegători, într-un interval de patru săptămâni, sunt necesari 25 de voluntari, care să lucreze 30 de ore pe săptămână, în condiţiile în care realizează 17 contacte pe oră (dintre care 9 utile, jumătate din cei vizitaţi fiind, de obicei, absenţi de la domiciliu)[2].

Un mijloc destul de des folosit pentru transmiterea mesajelor candidatului îl reprezintă corespondenţa, fie expediată prin poştă („mailing”), fie introdusă direct în cutiile poştale ale destinatarilor, de către voluntari. În ambele cazuri, mesajele pot să fie personalizate (ceea ce implică existenţa unei baze de date sau, cel puţin, a unui fişier bine pus la punct) sau nepersonalizate.

Este vorba despre scrisori, pliante, broşuri, calendare de buzunar şi alte materiale tipărite, care pot fi expediate pe această cale. În literatura de specialitate, se subliniază faptul că scrisorile trimise trebuie să fie lungi şi detaliate, iar, în privinţa utilităţii unui asemenea demers, se precizează că, chiar dacă nu le citeşte în întregime sau chiar nu le citeşte deloc, alegătorul se aşteaptă la un asemenea efort din partea candidatului[3]. În plus, mesajul este mai bine recepţionat, iar efectul asupra destinatarului este mai puternic, dacă există şi o componentă interactivă: alegătorului să i se solicite o reacţie, de exemplu, un sfat pentru „viitorul primar (deputat, senator, preşedinte etc.).

---

[1] *Ibidem*, p. 239.

[2] Noir, Michel, *Réussir une campagne électorale: suivre l’exemple américain?*, Les Editions d’Organisations, Paris, 1977, p. 164.

[3] Maarek, Philippe J., *Communication et marketing de l’homme politique*, LITEC, Paris, 1992, p. 153.

Voluntarii pot să distribuie ideile (programul) candidatului şi prin intermediul telefonului. Astfel, în mai 1981, între cele două tururi de scrutin ale alegerilor prezidențiale din Franța, François Mitterrand a lansat operațiunea intitulată „100 de telefoane pentru victorie”. Câteva zeci de mii de simpatizanți ai Partidului Socialist au fost mobilizați să poarte circa 20 de convorbiri telefonice pe oră, obiectivul urmărit fiind acela de a aborda, în timp record, cinci milioane de francezi, la căminele lor. Această amplă acțiune de seducție, pregătită în cel mai mare secret, dorea să reliefeze grija candidatului socialist de a se adresa fiecărui alegător în parte[1]. În general, în privința utilizării tehnicilor de marketing direct („mailing”, şi, mai ales, „phoning”) în scopuri electorale, anumite studii efectuate în Statele Unite demonstrează că aceste tehnici sunt cele mai adecvate atunci când te adresezi unor alegători „agresivi” şi „extremişti”[2].

Apelul la mass-media pentru difuzarea ideilor ce alcătuiesc programul candidatului reprezintă o formulă care conduce la o mare economie de timp, oferindu-i acestuia posibilitatea de a apărea el însuşi în fața unui foarte mare număr de alegători.

În perioada interbelică, răspândirea radioului a făcut să scadă importanța marilor mitinguri electorale şi a impus un adevărat maestru al comunicației pe unde radio, preşedintele american Franklin D. Roosevelt, singurul ales de patru ori în această funcție.

Ulterior, televiziunea a devenit vedeta incontestabilă a campaniilor electorale. După ce, în 1952, Dwight Eisenhower devenea primul candidat la preşedinție care utilizase în campania electorală spoturi televizate, televiziunea juca un rol esențial în alegerea lui John F. Kennedy în funcția de preşedinte al S.U.A., în 1960, pentru ca în 1992 să se ajungă în situația ca Ross Perot să fie considerat primul candidat „televândut” din istoria alegerilor prezidențiale americane[3]. Aceasta,

---

[1] Huet, Sophie; Langenieux-Villard, Philippe, *La communication politique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1982, p. 28.

[2] Maarek, Philippe J., *Communication et marketing de l'homme politique*, LITEC, Paris, 1992, p. 174-176.

[3] Newman, Bruce I., *The marketing of the president*, Sage Publications Inc., Thousand Oaks, 1994, p. 107.

pentru că el a utilizat aproape în exclusivitate mesajele televizate, limitându-se la doar câteva apariţii personale, către sfârşitul campaniei.

În condiţiile în care principalele mijloace de distribuţie în marketingul electoral (în afară de prezenţa fizică a candidatului) sunt reprezentate de voluntari şi de către mass-media, se poate face o paralelă cu strategia de distribuţie utilizată în marketingul clasic, considerându-se că accentul pus pe o reţea de voluntari bine organizată, care să „împingă" produsul electoral către alegători, este echivalentul unei *push strategy*, în timp ce distribuţia ideilor candidatului prin intermediul mass-media este – ca şi în cazul marketingului clasic – o expresie a unei *pull strategy*.

4. Politica de promovare a organizaţiilor sociale şi politice

Politica de promovare reprezintă un instrument esenţial în menţinerea dialogului cu mediul, în cadrul acesteia fiind utilizate o serie de forme diverse proporţii, iau forma submixului de comunicaţie promoţională.

Acesta include următoarele elemente: publicitatea, promovarea, vânzările, relaţiile publice, publicitatea gratuită, valenţele promoţionale ale produsului (design, ambalaj, marcă), participarea la manifestări expoziţionale, sponsorizarea şi mecenatul, abordarea personalizată a consumatorului.

În cazul organizaţiilor sociale şi politice se utilizează, în mare măsură, relaţiile publice, cultivându-se o atitudine favorabilă în rândul anumitor categorii ale populaţiei, un loc important ocupându-l şi publicitatea gratuită de care beneficiază aceste organizaţii.

A avea o imagine favorabilă în rândurile electoratului este un lucru esenţial pentru un om politic.

„Din aceleaşi motive, cristalizarea şi simplificarea comunicaţiei cu privire la un produs electoral, prin formularea unei axe comunicaţionale, este absolut necesară. După cum remarca Michel

Bongrand, „în mod normal, campania electorală trebuie să poată fi redusă la o axă, ea însăşi tradusă printr-un slogan”[1].

Michel Bongrand identifică şi analizează principalele axe ce pot fi utilizate într-o campanie electorală:

1. Axa ideologică – aşa cum arată şi denumirea se referă strict la diferenţa ideologică între candidaţi, diferenţă existentă.
2. Axa politică – poate fi utilizată atât de către puterea politică în exerciţiu, care poate pune accentual fie pe unire, convergenţă, reconciliere, fie pe continuitate, cât şi de candidaţii opoziţiei, care vor accentua necesitatea schimbării, a reînnoirii.
3. Axa personală – este cea mai utilizată în comunicaţia electorală actuală. Alegătorii se dovedesc mult mai sensibili la calităţile personale ale candidatului, decât la aspectele ideologice sau politice. Imaginea omului politic este foarte importantă, prezenţa personală, discursul politic, viaţa de familie, notorietatea etc.
4. Axa tematică-vizează temele abordate de candidat, importante pentru electorat, la momentul respectiv[2].

Comunicarea permanentă între producători şi consumatori este o necesitate, deoarece o informare corectă şi promptă stimulează cererea, o orientează către anumite produse şi influenţează consumul raţional, provoacă modificări în mentalităţile şi atitudinile potenţialilor cumpărători, ceea ce se va reflecta în creşterea volumului de bunuri vândute şi pe această bază a profitului, ca unic scop al producătorului.

Comunicarea se află în centrul a tot ceea ce întreprinde firma, organizaţia şi este prezentă în toate activităţile acesteia, marketingul modern are la bază ipoteza comunicării bilaterale eficiente – consumatorii comunică firmelor ce doresc, iar firmele îi informează pe consumatori cu tot ceea ce au de vânzare.

În sens larg[3], comunicarea vizează toate variabilele mixului de marketing împreună cu toate activităţile organizaţiei.

---

[1] Răzvan, Zaharia, *Marketing social-politic*, Editura Uranus, Bucureşti, p. 262.

[2] *Ibidem*, pp. 262-263.

[3] M. Wayne Dehoziere, *The Marketing Communication Process*, McGraw-Hill, p. 123, 1976.

Principala activitate de comunicare a firmei este mixul promoțional – programul comunicațiilor de marketing – ce constă în „combinația specifică a instrumentelor de publicitate, vânzarea personală, promovare a vânzărilor şi relații publice, utilizate de aceasta pentru a-şi îndeplini obiectivele de marketing şi publicitate”[1]. Dar, pentru ca impactul comunicării să fie maxim, întregul mix de marketing al firmei, nu numai promovarea, ci şi produsul, trebuie să fie coordonat în aşa fel, încât, să se asigure o difuzare completă a informației şi o recepționare a modului în care acestea sunt apreciate.

5. Concluzii

În concluzie, sistemul de comunicații de marketing constituie cadrul general în care se desfăşoară promovarea (submixul promoțional) cu cele patru instrumente promoționale: *publicitatea, vânzarea personală, promovarea vânzărilor şi relațiile publice,* care urmăresc prezentarea organizației, a produselor şi serviciilor sale, sensibilizarea potențialilor clienți şi bineînțeles creşterea vânzărilor pentru a se obține un profit cât mai mare.

Organizațiile sociale și politice pun un accent mai mare, comparativ cu întreprinderile, pe relațiile personalizate, decât pe comunicația de masă.

În cazul organizațiilor sociale și politice se utilizează, în mare măsură, relațiile publice, mass-media, lideri de opinie. Un loc important îl ocupă și publicitatea gratuită de care beneficiază aceste organizații, datorită atât interesului mass-media pentru activitățile cu character politic şi social, cât și acțiunilor de relații publice direcționate spre reprezentanții mass-media.

De asemenea, organizațiile sociale și, mai ales, partidele politice utilizează cu succes tehnici de marketing direct, care le permit să valorifice resursele umane numeroase și ieftine de care dispun (militanții), accentuând, în același timp, caracterul personalizat al preocupării lor pentru problemele diferitelor grupuri țintă.

---

[1] *Ibidem,* pp. 820-825.

BIBLIOGRAFIE

Beciu, Camelia, *Comunicare politică*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2002.

Boda, Iosif, *Cinci ani la Cotroceni*, Editura Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1999.

Brătucu, Gabriel, *Marketing electoral*, Editura Aula, Braşov, 1998.

Bulai, Alfred, *Mecanismele electorale ale societăţii româneşti*, Editura Paideia, Bucureşti, 1998.

Kapferer, Jean, Noel, *Căile persuasiunii – modul de influenţare a comportamentelor prin mass-media şi publicitate*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2002.

Kotler, Philip, *Managementul Marketingului*, Editura Teora, Bucureşti, 1998

Huet, Sophie, Langenieux-Villard, Philippe, *La communication politique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1982.

Maarek, Philippe J., *Communication et marketing de l'homme politique*, Litec, Paris, 1992.

Zaharia, Răzvan, *Marketing social-politic*, Editura Uranus, Bucureşti, 2001

Wayne Dehoziere, *The Marketing Communication Process*, McGraw-Hill, 1976.

PARTEA A II-A

REGIMUL POLITIC AL DICTATURII REGALE DIN ROMÂNIA 1938-1940

Alexandra BLEAV, studentă anul III

Abstract: *The political regime is a reality that in the twentieth century and early twenty-first century is marked by many conflicts of the Second World War, regional conflicts, conflicts between Western civilization and thus representing terrorism, conflict between democracy and totalitarianism. Romania, in its recent history has seen many dictatoriale. Instaurarea their regimes was due primarily to the existence of external conditions favorizante. Se seems that the historical model of the evolution of political regimes in Romania demonstrates that when Europe prevailed some form of political regime, this was transmitted by contagion in the Romanian.*

Keywords*: political regime, monarchy, dictatorship, conflict, democracy.*

1. Conceptul de regim politic

Unii gânditori consideră că regimul politic trebuie definit numai referindu-ne la modul de organizare a statului. Alții consideră că regimul politic trebuie definit în legătură cu organizarea întregului sistem politic. Ca exemple îi putem aminti pe:

- Aristotel care ne dă una dintre cele mai clare şi complete definiții, enunțând că *„regimul politic* reprezintă raportul politic de dominare a societății, exprimă multitudinea de forme în care acesta se manifestă, reuneşte ansamblul relațiilor dintre formele sociale de conştientizare, organizare şi promovare a scopurilor ei”[1].

[1] Aristotel, *Politica,* Cărțile a II-a şi a VI-a, Editura Antet, 1996, p. 345.

- Politologul Maurice Duverger afirmă că un regim politic este „un ansamblu coerent şi structurat, ale cărui părţi sunt interdependente şi reacţionează global la modificările mediului”[1].
- Autorul J. W. Lapierre, din punct de vedere al procesului de guvernare, consideră regimul drept o *„modalitate de a răspunde problemelor de ordin organizatoric ce se pun guvernării, problemelor de amenajare a sa pentru a realiza o eficienţă maximă”*[2].
- Raymond Aron, în lucrarea sa *Democraţie şi totalitarism*, defineşte regimul politic ca o organizare a puterii, o idee pe care guvernele o au despre autoritatea lor[3]. Tot acesta consideră că regimul politic este *„alcătuit dintr-un sector privat care comportă caracteristica unică de a comanda întregul”*[4].
- J. Louis Quennonne defineşte regimul politic astfel: „acesta este ansamblul ordinii ideologice instituţionale şi sociologice care formează un guvernământ într-o ţară pe o perioadă determinată şi are patru componente esenţiale: principiul legitimităţii, structura instituţională, sistemele de partide, forma şi rolul statului”[5].

2. Tipologia regimului politic

Ca şi definirea regimului politic, o atenţie mai amănunţită, în literatura de specialitate, este acordată şi tipologiei regimului politic. De-a lungul timpului au existat diferite concepţii privind definirea regimului politic precum:

---

[1] Maurice Duverger, *Democraţia fără popoare,* Editura Fundaţiei „Chemarea”, 1997.

[2] *Ibidem,* accesat la data de 28.12.2015.

[3] Raymond Aron, *Democraţie şi totalitarism*, Editura All Educaţional, Bucureşti, 2001, p. 23

[4] *Ibidem,* p. 25.

[5] J. Louis Quermonne, *Les régimes politiques occidentaux*, Collection Point Politique Seuil, 2002.

Principala concepție privind tipologia formelor politice a fost dată de filozoful Aristotel, în lucrarea sa fundamentală *Politica*[1]. Această tipologie se regăseşte în trei categorii de bază: guvernarea de către o singură persoană, de către o minoritate şi de către majoritate, fiecare categorie prezentându-se sub forma monarhiei sau tiraniei, aristocrației sau oligarhiei (cei bogați dețin puterea, iar cei săraci sunt excluşi din viața politică) şi democrației sau politeia (regimul egalității), aceste categorii procedând în favoarea societății sau pentru sine.

Montesquieu propune şi el o clasificare a regimurilor politice[2]: republica, monarhia şi despotism, dar fiecare dintre aceste regimuri fiind caracterizate pe un anumit tip social. Astfel, acesta susține ideea lui Aristotel precum că puterea este deținută de o persoană sau mai multe în funcție de regimul abordat. Republica este un regim în care poporul este cel care deține puterea, monarhia este regimul în care o singură persoană deține puterea dar care o face cu ajutorul unor legi, iar despotismul este regimul în care guvernează o singură persoană, fără să țină cont de legi, acționând de una singură şi după bunul său plac.

Prelot defineşte patru tipuri de regimuri politice: democrația, monocrația, oligarhia şi regimurile mixte. Democrația fiind astfel acel regim în care poporul este cel care decide cine să-l guverneze şi cum să-l guverneze. Monocrația, după cum o defineşte Prelot, este acel regim condus de către o singură persoană care îşi poate forma, susține propria ideologie. Regimurile oligarhice sunt acele regimuri conduse de către o anumită clasă socială: aristocrația, indivizi înstăriți (plutocrația de cens), sau conducerea de către unul sau mai multe partide (particrație). Ultimele, dar nu cele mai nesemnificante, regimurile mixte, care după părerea lui Marcel Prelot, sunt regimuri de mijloc, cu alte cuvinte sunt între democrație şi monocrație. Important de amintit este faptul că, regimurile mixte cu tendințe monocratice includ fostele regimuri comuniste[3].

---

[1] Aristotel, *Politica*, Editura Cultura Națională, 1924.

[2] Charles Montesquieu, *Despre Spiritul Legilor*, I, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1994.

[3] Marcel Prelot, *Histoire des idees politiques*, 13ème édition 1997.

Politologul francez Maurice Duverger distinge ca tipuri politice: autocratice, democratice, mixte, care, la rândul lor, se ramifică în regimuri mixte prin juxtapunere, prin îmbinare şi prin fuziune[1]. Autocrația, presupune, pentru a se naşte şi a se menține, un anumit principiu despre putere, ceea ce determină ca regimurile autocratice să se bazeze pe irațional, iar regimurile democratice reprezintă stabilirea edificiului guvernamental pe baze raționale.

Georges Burdeau, porneşte de la alte trei criterii esențiale pentru clasificarea regimurilor politice şi anume: originea şi baza puterii, scopul regimurilor şi tipul de societate şi sistemul de organizare a organelor statului[2]. Prin urmare, acesta distinge două tipuri de regimuri: autoritare şi democratice.

Regimurile autoritare sunt dominate de către şeful statului, libertatea politică fiind astfel interzisă.

Regimurile democratice, în concepția lui Burdeau, reprezintă regimuri ale „democrației conduse" şi regimuri ale „democrației care conduce". „Democrațiile conduse" reprezintă faptul că poporul este condus de un anumit conducător, astfel de regimuri au fost ale democrațiilor liberale clasice din secolul al XIX-lea, pe când „democrațiile care conduc" sunt caracterizate prin faptul că poporul poate avea o influență directă asupra înfăptuirii puterii de stat[3].

3. Caracteristicile regimului politic

Astfel, politologia distinge mijloacele şi metodele proprii guvernării dictatoriale, atât legale cât şi ilegale, de la manifestații paşnice la violențe în funcție de evoluția istorică.

Au existat, de-a lungul istoriei, mai multe regimuri dictatoriale, sub forma tiraniilor, în antichitate, sub forma monarhiilor absolutiste, în perioada medievală.

---

[1] Maurice Duverger, *Democrația fără popoare,* Editura Fundației „Chemarea", 1997.

[2] G. Burdeau, *Droit Constitutionnel*, 21 édit., L.G.D.J., Paris, 1988, pp. 165-166.

[3] *Ibidem,* pp. 166-205.

În istoria modernă şi contemporană au existat regimuri politice dictatoriale precum:

1. dictaturi de tip fascist – în Italia-Moussolini, în Germania-Hitler
2. dictaturi de tip comunist – în Rusia-Stalin, în China-Mao Tzedun.

Aceste regimuri au reprezentat forme extreme ale dictaturii, adică regimuri politice totalitare. Regimurile totalitare de tip comunist au apărut în timpul Primului Război Mondial, mai ales în fostul imperiu țarist, apoi după al Doilea Război Mondial şi în alte țări din Centrul şi estul Europei, în Asia şi America Latină.

În ceea ce priveşte regimurile totalitare de extremă dreapta, fasciste, au apărut după Primul Război Mondial şi au dispărut după cel de-al Doilea Război Mondial.

Putem înțelege că, dictaturile totalitare sunt regimuri politice fundamentate pe ideologia şi partidul politic de extremă dreapta sau de extremă stânga, ale căror mijloace şi practici de guvernare au fost exercitate prin teroare, propagandă şi asasinat.

Regimurile totalitare au unele trăsături comune:

- apariția unui singur partid – fapt ce rezultă că statul de drept nu există;
- existența unei singure ideologii absolutiste, care a făcut posibilă exterminarea popoarelor şi indivizilor care aparțineau altor comunități, rase sau concepții (fascismul) sau apariția misiunii istorice a clasei muncitoare, care a distrus drepturile şi libertățile națiunilor, ale indivizilor, ale tuturor comunităților sociale care erau sub blocul comunist,
- mitul dominației charismatice,
- cultul personalității menținut prin mijloace propagandiste şi prin ideologia partidului[1].

[1] http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/pagina2.asp?id=cap7, accesat la data de 15.01.2016.

4. Regimul dictatorial în România (1938-1940)

România, în istoria sa contemporană, a cunoscut mai multe regimuri dictatoriale. Instaurarea acestora a fost generată, în primul rând, de existența unor condiții externe favorizante. Se pare că modelul istoric al evoluției regimurilor politice din România demonstrează că atunci când în Europa a predominat o formă sau alta de regim politic, acest lucru s-a transmis, prin contagiune şi în spațiul românesc[1].

Un exemplu reprezentativ de regim dictatorial în România este dictatura regelui Carol al II-lea din februarie 1938 până în anul 1940. Regimul instaurat pe 10 februarie 1938 reprezenta dictatura unei părți a marii burghezii, cu orientare de dreapta, nefascistă, care pe plan intern era de acord cu interdicția drepturilor şi libertăților democratice, iar pe plan extern dorea apropierea României de Anglia şi Franța, menținerea păcii şi statu-quo-ului teritorial.

Una din cauzele externe care au dus la instaurarea unui regim dictatorial în România au fost regimurile totalitare, precum, regimul imperiului sovietic, la apus regimul horthist din Ungaria, la sud regimul fascist bulgar, regimul nazist care a adus cu el şi consecințe extrem de grave şi primejdioase pentru pace şi securitate, atât pe plan european cât şi pe plan mondial. Aşadar, România era înconjurată atât de regimul sovietic cât şi de cel nazist, reuşind astfel influențarea țării noastre, mai ales în ceea ce priveşte viața politică.

Regimul dictatorial a lui Carol al II-lea a atras o serie de caracteristici după sine, şi anume:

- a fost un regim de dictatura regală de ordin personal;
- interzicerea înființării altor partide politice;
- menținerea anumitor caracteristici ale democrației;
- promovarea unei politici oscilante atât pe plan intern cât şi pe cel extern.

Cauzele interne au avut la bază slăbiciunea clasei politice româneşti din perioada 1938-1940, în special a partidelor politice.

---

[1] Scurtu, Ioan, *Istoria României în ani 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1996, p. 96.

Rivalitățile dintre cele două partide politice „Partidul Național Liberal” şi „Partidul Național Țărănesc” le-au împiedicat să observe pericolul iminent al instaurării regimului dictatorial şi astfel, nu s-a luat nicio măsură în acest sens[1]. Acest fapt a rezultat din următoarea situație: în urma alegerilor electorale din 1937, cele două partide au obținut marea majoritate a voturilor (circa 75%), ceea ce rezulta că ambele partide să fie la guvernare, să formeze o coaliție. Din cauza faptului că nu s-au înțeles, ambele partide au fost excluse de la guvernare. Profitând de situație, Carol al II-lea şi-a format guvernul pe principiul unui partid unic Național-Creştin. Carol s-a consultat atât cu şefii de partid cât şi cu alți lideri politici, ajungând la următoarele acorduri: din Partidul Național Țărănesc i-a primit, pe lângă Iuliu Maniu pe Gh. Mironescu, Ştefan Cicio-Pop, Traian Bratu, I. Mihalcea şi pe Gr. Junian. Din partidul Național-Liberal i-a primit pe Gh. Brătianu, gen. A. Vaitoianu şi Atta Constantinescu[2]. La conducere se afla Goga-Cuza, care avea o aderență în rândurile electorale şi care astfel, l-a ajutat pe Carol al II-lea să-şi instaureze regimul de tip dictatorial din 1938.

Imediat după 10 februarie s-a trecut la instituționalizarea noului regim. Istrate Micescu a redactat textul noii Constituții, care a fost aprobat de Consiliul de Miniştrii şi publicat la 20 februarie. Pe 24 februarie, Constituția a fost supusă cetățenilor spre „bună ştiință şi învoire”, votul fiind „prin declarație verbală înaintea biroului de votare”[3].

Prin urmare, în urma acestor alegeri democratice sau nu, noua Constituție a fost promulgată la 27 februarie 1938 unde au fost menționate următoarele prevederi care erau cele mai multe dintre prevederile legilor anterioare[4]:

- suveranitate națională;
- separarea puterilor în stat;

---

[1] http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/pagina2.asp?id=cap7, accesat la data de 1 feb. 2016.

[2] Ioan Scurtu *Istoria României în timpul celor 4 regi,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2011, p. 90.

[3] *Ibidem*, p. 236.

[4] „Monitorul Oficial”, nr. 48 din 27 februarie 1938.

- monarhie ereditară;
- inviolabilitatea monarhului;
- responsabilitatea ministerială;
- rigiditatea constituțională;
- controlul legalității actelor jurisdicționale;
- examinarea prealabilă a legilor şi regulamentelor generale din punct de vedere al tehnicii legislative.

Noua Constituție a menționat principiul potrivit căruia toate puterile statului precum şi separarea puterilor în stat erau în mâna regelui. El era „seful statului", avea putere legislativă prin Reprezentanța Națională, puterea executivă prin Guvern, iar hotărârile judecătoreşti se executau în numele regelui. Puterea executivă era acordată lui Carol al II-lea, guvernul era numit direct de suveran şi răspundea numai în fața sa, miniştrii, nemaiavând o bază parlamentară, depindeau direct de suveran.

Carol al II-lea putea refuza, fără o motivare, sancțiunile legilor adoptate în Parlament, în timpul cât Adunările legiuitoare erau dizolvate şi în intervalul dintre sesiuni, regele putea emite decrete cu putere de lege; semnarea tratatelor politice şi militare cu statele străine nu mai avea nevoie de acordul Parlamentului[1].

Regele avea dreptul de a micşora pedepsele în materii criminale, de a numi şi confirma în funcții publice, de a face regulamentele necesare pentru executarea legilor, el era „capul" armatei, avea dreptul de a face pace sau de a declara război, acredita miniştrii şi ambasadori, putea bate moneda şi acorda grade militare şi decorații[2].

Regele avea dreptul de a numi jumătate din numărul senatorilor, la care se adăugau senatorii de drept, la care s-au adăugat toți principii familiei regale majori (până atunci era numai moştenitorul tronului).

---

[1] Ioan Scurtu, *Istoria contemporană a României 1918-2005*, Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2005, p. 42.

[2] Ioan Scurtu, *Istoria României în timpul celor 4 regi* , p. 238.

5. Concluzii

Regimul instaurat la 10 februarie şi instituţionalizarea prin Constituţia 1938, modifica forma de guvernământ din România. Monarhia îşi asigura rolul dominant în sistemul politic al ţării, Guvernul, Parlamentul şi puterea judecătorească erau subordonate regelui Carol al II-lea.

În primele luni de la instaurarea noului regim, Carol a promovat o politică extrem de dură faţă de oricine îi îndrăznea să i se revolte dar mai ales o politică dură faţă de Mişcarea Legionară. Regele şi colaboratorul său, Armand Călinescu erau hotărâţi să dizolve Mişcarea Legionară deoarece ei considerau că anexarea Austriei de către Germania la 12 martie 1938 reprezenta o trădare din partea germanilor. Prin urmare, regele a hotărât distrugerea Gărzi de Fier, pe care o considera o coloană a V-a a Germaniei în România. În fapt, justiţia era transformată într-un instrument al puterii, care dorea distrugerea Mişcării Legionare cu orice preţ[1].

Principala caracteristică a anilor 1938-1939 a fost dispariţia organizaţiilor mici şi simplificarea sistemului partidelor politice de pe scena vieţii politice. Carol a admis funcţionarea organizaţiilor politice ale minorităţilor naţionale, care şi-au schimbat numele din „partid" în „comunitate". Partidele favorabile dictaturii regale erau: Partidul Agrar, Frontul Românesc, Partidul Naţional-Democrat, gruparea liberă a lui Gh. Tătărescu şi cea naţional-ţărănească condusă de Armand Călinescu[2].

O altă caracteristică a regimului regal a fost dizolvarea sindicatelor şi crearea breslelor de lucrători, funcţionari particulari şi meseriaşi, care aveau rolul de a apăra şi dezvolta interesele profesionale ale membrilor, făcându-se precizarea că interesele sunt: „limitate prin însăşi natura lor la acela de ordin industrial, comercial, agricol, tehnic, social şi cultural"[3].

---

[1] *Ibidem,* p. 243.

[2] Ioan Scurtu, *op.cit.,* pp. 245-247.

[3] Ioan Scurtu, *Viaţa politică din România 1918-1944*, Editura Albatros, Bucureşti, 1982, p. 211.

De fapt, regimul lui Carol al II-lea încerca să aibă o politică externă de echilibru, căutând să îndepărteze pericolele ce erau pe cale să se producă în țara noastră. Acest lucru nu a fost posibil, deoarece din cauză că guvernul şi poporul român au acordat sprijin poporului şi autorităților poloneze, Germania profund nemulțumită a ordonat uciderea lui Armand Călinescu[1]. Prin urmare, asasinarea lui Călinescu pe data de 21 septembrie 1939 a fost o mare pierdere a regelui care îşi nota următoarele: „Pierderea aceasta a preşedintelui Consiliului, Armand Călinescu, este ireparabilă [...]. Pentru mine personal, este o pierdere de neînlocuit"[...][2].

Prin urmare se poate aprecia că regimul însuşi era sub dominație regală, care se exercita sub semnul Constituției din februarie 1938. Astfel, s-a trecut de la o formă de guvernământ a monarhiei constituționale la cea a monarhiei absolute.

BIBLIOGRAFIE

Aristotel, *Politica,* Cărțile a II-a şi a VI-a, Editura Antet, 1996.

Aron-Raymond, *Democrație şi totalitarism*, Editura All Educational, Bucureşti, 2001.

Burdeau, G., *Droit Constitutionnel*, 21 édit., L.G.D.J., Paris, 1988;

Carol al II-lea, *Însemnări zilnice,* vol. II.

Duverger, Maurice, *Democrația fără popoare,* Editura Fundației „Chemarea", 1997;

http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/pagina2.asp?id=cap7, accesat la data de 15.01.2016

http://www.biblioteca-digitala.ase.ro/biblioteca/pagina2.asp?id=cap7, accesat la data de 1.02. 2016

Quermonne, J. Louis, *Regimurile politice occidentale,* Collection Point Politique Seuil, 2002;

„Monitorul oficial", nr. 48 din 27 februarie 1938.

Montesquieu, Charles, *Despre Spiritul Legilor*, I, Editura Ştiințifică, Bucureşti, 1994.

Prelot, Marcel, *Histoire des idées politiques*, 13ème édition 1997.

[1] Ioan Scurtu, *Istoria României în timpul celor 4 regi,* p. 275.

[2] Carol al II-lea, *Însemnări zilnice,* vol. II, p. 226.

Scurtu, Ioan, *Viața politică din România 1918-1944*, Editura Albatros, Bucureşti, 1982.
Scurtu, Ioan, *Istoria României în ani 1918-1940. Evoluția regimului politic de la democrație la dictatură*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1996.
Scurtu, Ioan, *Istoria contemporană a României 1918-2005,* Editura Fundației România de Mâine, Bucureşti, 2005.
Scurtu, Ioan, *Istoria României în timpul celor 4 regi,* Editura Enciclopedică, Bucureşti, 2011.

COMUNITATEA ISLAMICĂ ȘI IGNORANȚA INTERNAȚIONALĂ, O PROBLEMĂ FUNDAMENTALĂ A SECOLULUI XXI

Teodora UDREA, studentă anul III

Abstract: *In the twentieth century, the evolution of terrorism manifested outside the state increasingly internationalization phenomenon becoming a difficult problem for the whole community to face its international.*
Tackling has become the top priority of expert organizations such as United Nations (UN) in order to restore security in the international political climate of the XXI century.

Keywords: *terrorism, security, Islam, community, international relations.*

După prăbușirea Turnurilor Gemene ale World Trade Center de către organizația teroristă Al-Qaida, la nivel internațional s-a oferit solidaritate și susținere în lupta cu fenomenul terorist, însă, după atacuri, au apărut inevitabil tensiuni și conflicte rasiale. De asemenea, acest moment a marcat și o creștere a interesului internațional în ceea ce privește problema terorismului și, din păcate, acesta a reprezentat și o blamare mai mult sau mai puțin publică a comunității islamice, fapt care ne face să ne întrebăm dacă aceasta *unitate prin diversitate* tot mai mult promovată este o minciună și un pretext în lupta supremației dintre puteri, unde la mijloc se află comunități sărace ale căror valori etnice se află în pericol și bineînțeles, interesele pentru resurse și putere.

Diversitatea este un fapt promovat recent care vizează trecerea barierelor culturale, religioase, lingvistice etc., cu alte cuvinte vizează, pe de-o parte, integrarea în domenii precum politicul, economicul, socialul și pe de altă parte interculturalismul. Aceasta nu are o definiție clară, fiind încă un fenomen și un subiect pe marginea căruia apar dezbateri.

În ceea ce privește zona relațiilor internaționale, Stanley Hoffmann este sceptic în privința diversității culturale că ar putea asigura o moralitate internațională autentică, deplină[1]. Acesta afirmă că: *„Există diferite coduri, tradiții filosofice rivale, concepții opuse despre moralitate... Este adevărat cum arată unii oameni, că toți oamenii de stat folosesc același limbaj moral, toți discută despre drepturi și nedreptăți, justiție și lege (...) În spatele gramaticii comune se confruntă logici ideologice diferite”*[2]. Așadar, acest set de reguli pentru aplicarea unei moralități internaționale depline trebuie, în primul rând, să sprijine în acest sens orice acțiune umană.

Problema noastră, ca și civilizație occidentală, este aceea că nu vom înțelege niciodată pe deplin ce se întâmplă mai departe de Europa, respectiv în Orientul Mijlociu. Lumea occidentală se confruntă cu o oarecare ignoranță istorică, iar gândirea asupra altor civilizații este dominată de europocentrism. Un asemenea aspect nu trebuie să existe într-o comunitate internațională, în special când se militează pentru o moralitate autentică care să poată funcționa la aceste proporții.

Tiparele cultural-comportamentale și religioase sunt diferite, noțiunea de libertate este, de asemenea, și ea diferită într-o lume atât de diversă. Aceste divergențe se întâlnesc și tocmai acest lucru le fac să nu fie atât de ușor de acceptat și să nu ducă la o coexistență socială productivă. De exemplu, privind setul de valori și modul de viață a două tabere, europeni și musulmani, pentru unii sau pentru ceilalți, acestea pot părea ofensatoare.

Secolul al XX-lea, numit și *secolul scurt* în literatura de specialitate este un secol în care au loc evenimente politice, economice, sociale și tehnologice complexe, este un *secol al extremelor,* potrivit lui Eric Hobsbawm, dar și un secol în care are loc fabricarea armelor nucleare, arme care pot determina distrugerea întregii planete. În ceea ce privește istoria recentă islamică, există două puncte de reper

---

[1] Leonida Moise, *Etică politică*, Editura Paideia, București, 2006, p. 119.

[2] Robert W. Mc. Elroy, *Moralitatea în politica externă americană*, Editura Paideia, București, 1992, p. 50.

importante: Acordul Sykes-Picot și Primăvara arabă, evenimente care au influențat și influențează și astăzi atât climatul politic și social al Orientului Mijlociu, cât și cel internațional.

În timpul Primului Război Mondial, a avut loc un eveniment important cu caracter secret și anume semnarea la 16 mai 1916 a *Acordului pentru Asia Mică* între guvernele Franței și al Marii Britanii și cu acordul Rusiei cu privire la stabilirea sferelor de influență și control teritorial după eventuala prăbușire a Imperiului Otoman și dezmembrarea acestuia. Importanța acestui act o dă tocmai efectul pe care îl are această acțiune asupra Orientului Mijlociu.

Acest plan de tip colonialist pe care l-au gândit părțile semnatare ale acordului cu privire la statele arabe a vizat interese strict geopolitice, deși poporul arab a însemnat mai mult de atât și anume componență etnică, religie și națiune (*Al islam din wadala – islamul este religie și stat*). Așadar, Marii Britanii îi revenea Irakul de sud, Egiptul, o zonă mică din Palestina și golful Haifa, Franței nordul Irakului, Libanul, Siria și teritorii din sud-estul Turciei, iar Rusia prelua controlul asupra Constantinopolului, Armenia otomană și strâmtorile turcești. Documentele acordului au ajuns pe mâna părții otomane, având loc alte negocieri între Imperiul Otoman și ruși, în schimbul unor avantaje.

Desigur că, pe scena internațională, aceste acțiuni aveau să capete o imagine a propagării moralității occidentale, a liberalismului și democrației. Problema Orientului Mijlociu și starea de conflict a început să capete formă cu Declarația Balfour din 1917, unde se prefigura constituirea statului Israel pe teritoriul Palestinei, fiind urmată de Conferința de la San Remo și Tratatul de la Sèvres din 1920. Toate aceste evenimente au însemnat retrasarea granițelor fostului Imperiu Otoman și adoptarea unor politici prooccidentale, iar consecințele au fost pe măsură: în timp ce unele state își accelerau procesul de modernizare democratică, altele dădeau naștere unor conflicte directe, precum războaiele din Golf privind petrolul sau războaiele arabo-israeliene. Istoricul german Hans Bräker a numit

acțiunile puterilor occidentale drept *„dubla înșelătorie politică la adresa arabilor și evreilor”*[1].

După cel de-al Doilea Război Mondial, are loc o decolonizare evidentă, tot mai multe state câștigându-și autonomia și chiar și independența.

Lupta pentru putere și influență la nivel mondial de-a lungul istoriei, dar mai ales cea dusă recent în secolul al XX-lea, cele două Războaie Mondiale, Războiul Rece, deținerea armelor nucleare au făcut posibilă apariția unor organizații importate cu rolul de a asigura securitatea și menținerea păcii prin promovarea valorilor democrației, liberalismului, a drepturilor și libertăților fundamentale, a egalității de șanse în lume, dar mai ales în acele state care au experimentat sau încă adoptă sisteme politice totalitare. Desigur că problemele cu care lumea se confrunta nu erau numai acestea, mai ales că în Orientul Mijlociu, pe lângă sistemele politice autoritare sau totalitare adoptate, se putea vorbi și despre corupție, șomaj, inflație, decalajul enorm dintre săraci și bogați etc. Mulți dintre acești factori enumerați anterior au determinat la sfârșitul anului 2010 mobilizarea populațiilor în manifestări stradale și revolte de o amploare deosebită pentru înlăturarea liderilor autoritari și dizolvarea guvernelor.

În lumea arabă a avut o importanță deosebită protestul din Tunisia, cunoscut și sub denumirea de *Revoluția Iasomiei.* După 23 de ani de conducere a țării, președintele Ben Ali a fost înlăturat, găsind refugiu în Arabia Saudită. În anul următor, demonstrațiile egiptenilor au determinat instalarea procesului de democratizare după ce președintele acestora, Mubarak, a demisionat din funcția pe care o avea de mai bine de 30 de ani.

Următoarea țară care avea să-și înlăture conducătorul a fost Libia. Muammar Gaddafi s-a bucurat de putere timp de 42 de ani, regimul său dictatorial fiind cel mai longeviv din lumea arabă. În Siria și Yemen, promisiunile celor doi șefi de stat în ceea ce privea democratizarea și adoptarea unor reforme politice nu au fost luate în serios, în

---

[1] Paul Brusanowski, *Religie și stat în Islam: De la teocrația medineză instituită de Muhammad la Frăția musulmană din perioada interbelică,* Editura Herald, București, 2009, p. 240.

Yemen continuând actele de violență până la semnarea demisiei de către liderul acestora. În Siria, și astăzi se duce o luptă între adepții regimului lui Bashar Al Assad și rebeli.

Primăvara Arabă, o acțiune cu repercusiuni majore, a avut ca elemente noi specifice atât mobilizarea maselor prin mijloace de comunicare moderne, cum ar fi rețelele de socializare, cât și prezențe importante feminine ce au contribuit la protestele ce au avut loc. *Doamna primăverii arabe,* Tawakkul Karman, este o imagine a acestor proteste prin conducerea unor marșuri studențești, dar mai ales prin lupta pe care a dus-o pentru recunoașterea drepturilor omului și a egalității de șanse între sexe, eforturile acesteia reflectându-se atât social, în conștiința arabă, dar și prin obținerea unui Premiu Nobel pentru Pace[1].

Ca deznodământ al mișcărilor și luptelor arabe pentru libertate, s-a dorit instalarea unei democrații care să respecte drepturile și libertățile cetățenilor, însă în multe din țările care au luptat pentru acest lucru au continuat actele de violență.

Lumea arabo-musulmană s-a confruntat în ultimul secol cu o criză de reafirmare a propriei *identități religioase* şi *culturale*. Refuzul modernității şi a libertăților pe care populația occidentală le consideră ca fiind în mod necesar promovate, respectate şi asigurate, au atras de ambele părți crearea unor tipare. Pe de-o parte, acestea au favorizat apariția militanților islamici şi a curentului islamic radical, diferit de comunitatea musulmană şi cea tradițională islamică şi pe de altă parte apariția indivizilor, europocentriștilor care creează o mare confuzie între termeni ce aparțin culturii islamice (fundamentalism islamic, radicalism etc.), întrucât în secolul al XXI-lea, la nivel european, termenul de islamism este asociat cu terorismul şi curentele extremiste islamice, fapt ce, în mod evident, a dat naştere unor bariere culturale şi religioase greu de depăşit.

Deşi în prezent islamul este implicat în activități teroriste, el nu trebuie asociat ca o religie proteroristă. Terorismul este, aşadar, o consecință a unor acțiuni ghidate de grupări extremiste incapabile să

[1] *Tawakkul Karman*, în Wikipedia, https://en.wikipedia.org /wiki /Tawakkol _Karman, accesat la data de 26.04.2016.

își atingă obiectivele în mod pașnic, el neaparținând niciunei religii. Astăzi, în spațiul Uniunii Europe, se regăsesc aproximativ 15 milioane de musulmani, iar creşterea numerică a acestora a determinat ca islamul să se poziționeze pe locul al doilea ca număr de adepți, după creştinism.

Concluzii

În opinia mea, în politică și în mass-media, problema migrației, a terorismului islamic și a acestei crize cu care se confruntă întreaga scenă internațională vizează întotdeauna cealaltă *parte*, în cazul nostru musulmanii. Consider că problema actuală a lumii o constituie nedreptatea, inegalitățile, sărăcia, dând naștere războaielor pentru atingerea propriilor interese, iar adevărul este undeva la mijloc: pe de-o parte oamenii nevinovați mor și sunt nevoiți să-și părăsească propriile cămine, iar pe de altă parte oamenii nevinovați mor pentru că guvernele care îi reprezintă sunt vinovate de nedreptățile aduse primei categorii și, în mod ironic, blamează prima categorie pentru evenimentele nefericite care se produc.

Lumea este diferită și fiecare își susține și își trăiește propria realitate. Este greu de spus dacă se va ajunge la un așa-zis cod moral internațional. Puterea și relațiile politice, chiar și la nivel internațional, sunt fenomene inerente, indiferent de organizare.

BIBLIOGRAFIE

Brusanowski, Paul, *Religie și stat în Islam: De la teocrația medineză instituită de Muhammad la Frăția musulmană din perioada interbelică,* Editura Herald, Bucureşti, 2009.

Andreescu, Anghel, Nicolae Radu, *Jihadul Islamic: de la „înfrângerea terorii" și „războiul sfânt" la „speranța libertății",* Editura RAO, Bucureşti, 2014.

Moise, Leonida, *Etică politică*, Editura Paideia, Bucureşti, 2006.

Mc. Elroy, Robert W., *Moralitatea în politica externă americană*, Editura Paideia, Bucureşti, 1992.

Tawakkul Karman, în Wikipedia, https://en.wikipedia.org /wiki /Tawakkol _Karman, accesat la data de 26.04.2016.

MODELUL STALINISMULUI ROMÂNESC

Lucia MITU, studentă, anul III

Abstract: *Given the fact that after 23 August 1944, slowly but surely, the Communist Party became the main political force in the country, then resuming the only political force in Romania and building a totalitarian regime copied the model of the Soviet Union, I consider it necessary to present some the main points of the party's history, moments that explain its position and actions after the occupation of the country by the Soviet army. Stalinist period covered the years 1948-1965, Gheorghe Gheorghiu-Dej period governed. Communism was institutionalized in all spheres of society after the Stalinist model.*

Keywords: *Stalinism regime, communist party, state and political power.*

1. Etapele cuceririi puterii și instaurării regimului politic communist, de tip stalinist (1945-1947)

După actul de la 23 august 1944, România iese din războiul contra Națiunilor Unite, dar este ocupată imediat de Armata Roşie. Era primul pas spre instaurarea comunismului. Profitând de protecția trupelor sovietice, P.C.R. îşi măreşte numărul de membri, dezvoltă un discurs politic demagogic şi populist în care termeni ca „dreptatea socială” şi „egalitatea” se întâlneau frecvent. Comuniştii deveneau campionii luptei pentru eliberarea imediată a țării alături de Armata Roşie şi pentru realizarea reformei agrare.

Drumul lor spre cucerirea puterii politice a parcurs mai multe etape. Cererea imperativă a lui Stalin ca regele Mihai să îi aducă la putere pe comunişti a avut drept rezultat instalarea, la 6 martie 1945, a unui guvern procomunist condus de Petru Groza. Noile autorități au

preluat Transilvania de Nord-Vest şi au realizat reforma agrară promisă.

A urmat apoi înscenarea de la Tămădau (iulie 1947), prin care era anihilată opoziția democratică: P.N.Ț. a fost scos în afara legii, iar P.N.L. a ales autodizolvarea. Prin urmare, pluralismul politic era desființat, iar drumul spre instituirea partidului unic şi a dictaturii proletariatului – larg deschis[1].

Stăpâni pe guvern şi parlament , comuniştii vor trece la lichidarea ultimului bastion al legalității interbelice: monarhia. Lipsit practic de orice putere, suveranul, aproape exilat la Sinaia, este chemat la Bucureşti şi silit să abdice. În aceeaşi zi, România a fost proclamată republică populară.

Odată încheiată preluarea puterii şi distrugerea vechiului regim politic, comuniştii au continuat sovietizarea României prin impunerea statului totalitar şi al controlului complet asupra societății. S-a realizat în timpul regimului lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, favorizată şi de prezența Armatei Roşii.

În plan intern, s-a înființat partidul unic, Partidul Muncitoresc Român prin fuziunea P.C.R. cu acea parte din P.S.D. dispusă să-i recunoască întâietatea. Noile constituții alcătuite după modelul sovietic, cea din 1948 și 1952 au dat putere de lege noului regim politic. Preocuparea principală a noilor autorități a fost să reprime orice formă de rezistență, motiv pentru care, cu sprijin direct şi cadre aduse din U.R.S.S., a fost creată Securitatea şi Miliția[2]. Aş dori să precizez încă de la început că activitatea Partidului Comunist Român a fost comandată de la Moscova și a fost sincronizată cu situația politică internațională.

Metodele cuceririi puterii politice de către comuniști au fost:

- Intrarea comuniștilor în alianțe cu alte partide de stânga, în guvernul condus de generalul Constantin Sănătescu;
- Atragerea sprijinului populației prin promiterea înfăptuirii unor reforme;

---

[1] Institutul Național pentru studiul totalitarismului, *Arhivele totalitarismului,* anul 3, nr. 2/1995, pp. 8-12.

[2] Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român,* Editura Univers Enciclopedic Gold, București 2001, pp 443-445.

- Stabilirea coeziunii opoziției democratice prin racolarea de partide;
- Debarcarea „tovarășilor de drum” sau absorbirea lor în partid[1].

Comuniștii creează pe 20 iunie 1944 Blocul Național Democrat din care făceau parte: Partidul Comunist Român, Partidul Social Democrat, Partidul Național Țărănesc și Partidul Național Liberal. Principalul obiectiv al blocului era scoaterea țării din războiul dus împotriva Națiunilor Unite. Era clar că un astfel de partid nu va lua singur puterea niciodată, astfel la Moscova se iau măsuri pentru reorganizarea partidului. Ștefan Foriș, secretarul general al partidului este demis pe 4 aprilie 1944 și înlocuit cu o troică formată din Constantin Pârvulescu, Iosif Rangheț și Emil Bodnăraș. La Conferința Partidului Comunist Român din octombrie 1944 conducerea este preluată de Gheorghe Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luca și Teohari Georgescu[2].

La 12 octombrie 1944 se creează Frontul Național Democrat alcătuit din: Partidul Comunist Român, Partidul Social-Democrat, Frontul Plugarilor, Uniunea Patriotică și Confederația Generală a Muncii. Astfel comuniștii au urmărit crearea unei organizații politice care să le ușureze drumul spre acapararea puterii politice[3].

În urma unor divergențe cu membrii cabinetului, generalul Sănătescu își dă demisia. Acesta îl numește pe Petru Groza viceprim-ministru, pe Gheorghe Gheorghiu-Dej ministru al Comunicațiilor și pe Teohari Georgescu subsecretar de stat al Ministerului de Interne. Din acest moment agitațiile comuniste încep să ia amploare. Acum începe o puternică propagandă în rândul muncitorilor. Se creează „Comitetele muncitorești” ce vizau subordonarea sindicatelor principalelor înterprinderi, iar la sate sunt organizate „comitetele sătești” ce vizau acapararea puterii în zonele rurale.

Teohari Georgescu inițiază o amplă campanie de infiltrare în poliție și jandarmerie a multor comuniști din echipele conduse de Emil

---

[1] Vlad Georgescu, *Istoria românilor de la origini și până în zilele noastre,* Editura Hummanitas, București, 1992, pp. 244-246.

[2] Ion Rațiu, *România de astăzi-comunism sau independență?,* Editura Condor, București, 1990, p. 19.

[3] *Ibidem,* pp. 60-68.

Bodnăraş, precum şi a consilierilor sovietici[1]. În ianuarie 1945 Gheorghe Gheorghiu-Dej face o vizită la Moscova, aici stabilindu-se obiectivele tactice ce vizau cucerirea puterii de către comuniști. Stalin le promite acestora că venirea lor la putere ar conduce la cedarea Transilvaniei către România, fapt ce trebuia considerat în ochii opiniei publice rezultatul eforturilor comuniștilor și o dovadă în plus a patriotismului lor. Conform indicațiilor primite, comuniștii organizează pe 27 ianuarie 1945 un miting de protest. Primul ministru e calificat „reacționar", se cere demisia sa și formarea unui Guvern al Frontului Național Democrat[2].

Pe 27 februarie la București vine Andrei Ianuarevici Vîșinski, Vice Comisar al Poporului pentru Afaceri Externe al Uniunii Sovietice. Acesta îi cere Regelui să-l demită pe Rădescu și să-l numească în fruntea Guvernului pe Petru Groza care „se bucura de încrederea Moscovei". În acest context Regele îl încredințează cu formarea noului Guvern pe Petru Groza. După consultări cu membrii FND, acesta anunță că vicepreședinte al Consiliului de Miniștri era Gheorghe Tătărascu, ce era și Ministru de Externe, însă posturile cheie erau ocupate de comuniști[3].

La 6 martie 1945 puterea politică era preluată de Guvernul Petru Groza. De fapt instaurarea acestui guvern a însemnat preluarea puterii de către comuniști și aliații lor. Articolul apărut în „Scânteia" din 6 martie 1953 recunoaște implicarea sovietică în instaurarea Guvernului Petru Groza, precizând că victoria a fost posibilă datorită forțelor armate sovietice[4].

După cum am prezentat, data de 6 martie 1945 marchează o importantă victorie a comuniștilor în acțiunile lor de preluare a puterii în România, însă aceasta se realizează pe deplin la 30 decembrie 1947. La această dată, la trei ani după o invazie sovietică în țară și având la putere un guvern dominat de comuniști aduși de la Moscova, România aluneca rapid către o dictatură aspră. La 14 iulie 1947, în urma

---

[1] Nicolae Baciu, *Agonia României 1944-1948,* Editura Dacia, Cluj-Napoca 1990, pp. 120-135.

[2] Nicolae Baciu, *op.cit.,* pp. 164-165.

[3] Vlad Georgescu, *op.cit.,* pp. 250-253.

[4] *Scânteia,* nr. 2800, art. din data de: 6.03.1953.

înscenării de la Tămădău, sunt arestați liderii Partidului Național Țărănesc. La scurtă vreme după aceea, partidul este dizolvat împreună cu Partidul Național Liberal. Se fac arestări masive printre oamenii politici democrați și printre intelectuali. Comuniștii sprijiniți de sovietici își asigură poziția de unică forță politică în România[1].

Pe 21 decembrie 1947, Regele Mihai și Regina mamă Elena revin în țară după o vizită la Londra. Miniștrii comuniști în acest timp, sperau că Regele nu va mai reveni din vizită, ușurând astfel executarea ordinelor pe care PCR le primea de la Moscova, privind înlăturarea monarhiei. Pe 29 decembrie, Comitetul Central al PCR a finalizat planurile de abdicare, programate pentru ziua următoare. Armata va organiza demonstrații de entuziasm pentru proclamarea republicii în rândul tuturor gradelor și depunerea unui nou jurământ de credința[2].

Regele are o întâlnire cu Groza,care vine însoțit de Gheorghiu-Dej. Cei doi i-au cerut Regelui să abdice, în numele „democratizării și modernizării" țării, iar când acesta le-a spus că poporul nu era în favoarea instaurării republicii, Gheorghiu-Dej a trecut la acuze și la amenințări. Pentru a contracara opoziția legitimă a Regelui față de actul de abdicare, un document fals în forma şi fondul lui, şi recursul Regelui la legalitate şi la voința poporului, comuniştii au recurs la şantaj, amenințând că, în cazul în care Regele nu ar fi semnat abdicarea, ar fi executat peste o mie de studenți anticomuniști care se aflau în arest. Comuniştii ştiau că, dacă Regele era pregătit să-şi asume orice deznodământ, chiar unul tragic, în privința propriei persoane, nu ar fi putut niciodată accepta ca sute de tineri să moară din cauza sa. Asta l-a determinat să semneze actul de abdicare[3].

Așadar, după abdicarea regelui Mihai la 30 decembrie 1947, comuniștii au proclamat la aceeași dată instaurarea Republicii Populare Române, iar pe 13 aprilie 1948 a fost promulgată noua Constituție republicană.

---

[1] http://cultural.bzi.ro/cum-a-fost-dizolvat-partidul-national-taranesc-in-1947-5103, accesat la data de: 27.04.2016.

[2] Mircea Chirițoiu, *Lovitura de stat de la 30 decembrie 1947*, Fundația Academică Civică, Doc 33, București, 1997.

[3] Mircea Ciobanu, *Convorbiri cu Mihai 1 al României,* Editura Humanitas, București, vol. 1, pp. 57-60.

2. Organizarea statului sub semnul Constituției din 1948 și 1952

În perioada dictaturii comuniste, s-au succedat trei constituții: Constituția din 13 aprilie 1948, Constituția din 27 septembrie 1952 şi Constituția din 21 august 1965.

Adoptată în urma abdicării Regelui Mihai și a proclamării Republicii Populare Române, o „democrație populară" impusă, Constituția din 1948 evidențiază instituționalizarea comunismului prin transformarea treptată a societății românești după modelul stalinist. Întregul proces de restrângere și de lichidare treptată a regimului parlamentar constituțional în România, început prin desființarea partidelor istorice, abolirea monarhiei și proclamarea republicii populare se intensifică odată cu adoptarea Constituției de la 13 aprilie 1948[1].

Prin Legea nr. 9 din 22 ianuarie 1948, imediat după vacanță, se modifica Legea nr. 560 din 15 iulie 1946 privitoare la alegerile pentru Adunarea Deputaților, coborându-se limita de vârstă pentru alegători, de la 21 de ani la 20 de ani şi prevăzându-se eligibilitatea funcționarilor publici și a militarilor activi[2]. La 24 februarie 1948 se votează Legea pentru dizolvarea Adunării Deputaților, reglementarea convocării Marii Adunări Naționale și trecerea puterii legislative asupra guvernului și se fixează data alegerilor[3]. În urma acestei legi, corpul electoral este convocat pentru 28 martie 1948, iar Marea Adunare Națională urmează să se întrunească la 6 aprilie 1948. În această lege se prevedea că Marea Adunare Națională va elabora Constituția Republicii Populare Române, după care va exercita pe toată durata legislaturii, atribuțiile de adunare legislativă ordinară.

La alegerile din 28 martie 1948 au participat Frontul Democrației Populare, format din Partidul Muncitoresc Român, Uniunea Populară Maghiară, Frontul Plugarilor și Partidul Național Popular, care a

---

[1] Angela Banciu, *Istoria constituțională a României, deziderate naționale și realități-sociale,* Editura Lumina Lex, București, 2001, p. 201.

[2] *Ibidem,* apud, Monitorul Oficial , nr. 19 din 23 ianuarie 1948, p.111.

[3] *Ibidem,* apud, Monitorul Oficial, nr. 46 din 24 ianuarie 1948, p. 111.

obținut 405 mandate, disidența lui Petre Bejan, desprinsă din grupul condus de Gheorghe Tătărașcu, care a obținut 7 mandate și Partidul Țărănesc Democrat condus de dr. Nicolae Lupu care a obținut 2 mandate. Deci majoritatea guvernamentală a obținut 405 mandate și opoziția 9 mandate.

La 6 aprilie 1948 se deschidea Marea Adunare Națională și după validarea mandatelor, la 8 aprilie 1948 președintele Consiliului de Miniștri, Petru Groza, propune un proiect de Constituție care fusese publicat anterior în organul central al P.C.R[1].

La 13 aprilie 1948, Constituția Republicii Populare Române este adoptată în unanimitate de cei 401 deputați și este promulgată prin Decretul numărul 729 din 13 aprilie 1948[2].

Deși acest act constituțional a fost elaborat într-o etapă în care *„procesul revoluționar de transformare socialistă a țării noastre se afla în germene”*[3] a reprezentat poate principalul instrument de realizare a dictaturii statului în toate domeniile vieții sociale și de desființare a societății civile, având consecințe negative asupra derulării ulterioare a vieții democratice românești.

Dacă prin Constituția din 13 aprilie 1948 se pregătise o transformare totală a economiei naționale, în Constituția din 27 septembrie 1952, făcându-se bilanțul transformărilor economice, predomina realizarea intereselor Partidului Comunist Român, denumit încă Partidul Muncitoresc Român.

Făcând bilanțul transformărilor politice, economice, sociale și culturale, actul constituțional din 1952, apreciat drept „Constituția constituirii socialismului și a făuririi fericirii și bunăstării celor ce muncesc”, consacra rolul conducător al Partidului comunist în orânduirea socială și de stat a României, reprezentată de regimul democrației populare, care reflecta puterea oamenilor muncii. Conform articolului 86 din Constituție, „Partidul Muncitoresc Român este forța conducătoare atât a organizațiilor celor ce muncesc, cât şi a

---

[1] *Ibidem,* apud, *Scânteia,* nr. 1066 de luni 8 martie 1948, p. 112.
[2] Angela Banciu, *op.cit.,* p. 201.
[3] Eleodor Focseneanu, *op.cit.,* p. 113.

organelor și instituțiilor de stat. În jurul lui se strâng toate organizațiile celor ce muncesc din Republica Populară Română”[1].

Constituția de la 27 septembrie 1952 este constituția totalei aserviri a Republicii Populare Române față de Uniunea Sovietică. Actul constituțional începe cu un capitol introductiv, în care se pune la baza existenței statului român dependența de Uniunea Sovietică. Astfel, în alineatul IV al acestui capitol se declară textual: „Alianța cu marea Uniune Sovietică, sprijinul și ajutorul său dezinteresat și frățesc asigură independența, suveranitatea de stat dezvoltarea și înflorirea Republicii Populare Române”. În alineatul VI se menționează că prietenia cu URSS constituie baza „politicii noastre externe”. Conținând 102 articole, dispuse în 10 capitole, Constituția de la 1952 reproducea aceleași principii „democratice” și „revoluționare” existente și în cea din 1948: suveranitatea populară reală, unitatea puterii de stat și exercitarea acesteia prin organe reprezentative, centralismul democratic, planificarea națională, legalitatea populară, activismul social și politic al cetățenilor[2].

Pentru prima dată, în istoria constituțională a României erau vehiculate, prin constituție, o serie de inexactități și distorsiuni istorice evidente, România fiind declarată ca un stat care „s-a născut și s-a întărit ca rezultat al eliberării țării de către forțele armate ale Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste de sub jugul fascismului și de sub dominația imperialistă, ca rezultat al doborârii puterii moșierilor și capitaliștilor de către masele populare de la orașe și sate” (art. 3)[3].

Prin lipsa de precizie și de competență, se urmărea ca aceste atribuții să fie exercitate nu de către stat, ci de către Partidul Comunist, ceea ce se va întâmpla în evoluția raportului partid-stat în perioada totalitarismului. Constituția din 1952 definea mult mai precis baza politică a statului democrat – popular fundamentată pe dictatura proletariatului, stipulând intenționat căror clase sociale le aparține puterea de stat și indicând modalitatea de exercitare a acestei puteri

---

[1] Gheorghe Sbârnă, *Constituțiile României, studii,* Editura Cetatea de scaun, Târgoviște, 2002, p. 228.

[2] http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/constitutie/constitutia-republicii-populare-romane-1952.php,accesat la data de: 3.05.2016.

[3] „*Constituția Republicii Populare Române 1952*” Capitolul 1, articolul 3.

prin realizarea „alianței dintre clasa muncitoare cu țărănimea muncitoare, în care rolul conducător îl deține clasa muncitoare” (art. 2)[1].

Forma politică prin care se exercita această putere este reprezentată de sistemul organelor statului, sistem ce are o construcție piramidală ierarhizată și centralizată, în vârful piramidei aflându-se Marea Adunare Națională, ca organ suprem al puterii de stat, căreia îi sunt subordonate celelalte instituții și organe ale statului. Marea Adunare Națională este definită ca singurul organ legislativ și are o structură unicamerală. Ea adoptă legile țării și îndeplinește o serie de atribuții în privința numirii guvernului, votării bugetului, instituirii de ordine, decorații, medalii, numirii și rechemării personalului diplomatic român din străinătate, declarării războiului sau a păcii. Pentru a se exercita puterea statului la nivel local, în regiuni, raioane, comune și orașe sunt organizate și funcționează sfaturile populare, compuse din deputații aleși care îndrumă și conduc activitatea economică, culturală și socială, asigură menținerea ordinii publice și întocmesc bugetul local. Datorită faptului că funcționează pe baza „centralismului democratic socialistă”, sfaturile populare vor deveni instrumentul principal de realizare a politicii partidului și statului, fiind lipsite de orice inițiativă și independență în privința adoptării unor decizii devenind simple executante ale hotărârii puterii centrale[2].

Comparativ cu actul constituțional de la 1948, unde organul suprem executiv și administrativ era denumit guvern, în cel din 1952 se vorbește pentru prima dată de Consiliul de Miniștri, ca „organ suprem executiv şi de dispoziție” (art. 42)[3]. Drepturile şi datoriile fundamentale ale cetățenilor, care în Constituția de la 1948 figurau la Titlul al III-lea, apar acum însă, după modelul Constituției sovietice, după prevederile referitoare la puterile statului, respectiv la Capitolul al VII-lea.

Majoritatea drepturilor şi obligațiilor extrase din legea fundamentală a U.R.S.S. şi stipulate în vechea Constituție sunt confirmate: dreptul la muncă, la odihnă, la învățământ, la asigurare în caz de boală

---

[1] *Ibidem,* Capitolul 1, articolul 2.

[2] Vasile Sorin Curpăn, *Momente în dezvoltarea politico-juridică a României,* Editura Grafit, Bacău 2008, pp. 101-102.

[3] „*Constituția Republicii Populare Române 1952*”, Capitolul 4, articolul 42.

sau accident, egalitatea naționalităților şi a sexelor, pretinsa libertate de conştiință, toate acestea erau transcrise în noul text. Aceleaşi detalii specifice „luptei de clasă” şi care interveneau pe alocuri le goleau, însă, de conținut. Aşa este cazul cu libertatea de exprimare, garantată de stat, dar „în conformitate cu interesele celor ce muncesc şi în vederea întăririi regimului de democrație populară”, ceea ce impunea grave limitări asupra acestui drept, limitări care proveneau nu doar din practicile abuzive ale organelor de partid şi de stat, ci chiar din textul legii. În privința libertății de asociere, după garantarea acesteia se mai adăuga că „orice organizație cu caracter fascist sau antidemocratic este interzisă”, ceea ce oferea puterii pretextul de a interzice orice asociere care-i displăcea; sensul termenului „antidemocratic” este destul de vag din punct de vedere juridic. Printre datoriile cetățenilor, serviciul militar se afla la loc de cinste[1].

Constituția din 1952 mai cuprinde un capitol, al VIII-lea, şi care era dedicat sistemului electoral din România. Acest capitol nu-şi găsea un echivalent în Constituția de la 1948, însă îşi găsea o corespondență perfectă în Constituția sovietică. Capitolul venea să reglementeze alegerile de deputați atât pentru Marea Adunare Națională, cât şi pentru Sfaturile Populare. Alegerile se făceau, după cum preciza articolul 93, prin vot universal, egal, direct şi secret. Derivând din conceptul de „dictatură a proletariatului”, Constituția includea câteva prevederi speciale privind candidaturile, dreptul de a candida fiind rezervat, chiar prin litera Constituției, doar Partidului Muncitoresc Român, sindicatelor, cooperativelor, organizațiilor de tineret, asociațiilor culturale, dar în nici un caz altui partid.

Prin capitolul al IX-lea era modificată, de asemenea, stema țării, adăugându-se – dincolo de inofensiva panglică cu inițialele R.P.R. care însoțea spicele de grâu la bază – şi o stea în cinci colțuri, preluată de la Uniunea Sovietică.

Cea mai importantă schimbare însă a fost cea privind înlocuirea Prezidiului Marii Adunări Naționale cu Consiliul de Stat. Această schimbare este considerată în general ca o dovadă a consolidării poziției lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, care – după valurile destaliniză-

[1] *Ibidem,* p. 86.

rii şi epurarea atât a grupului Pauker-Luca, cât şi a grupului Chişinevschi-Constantinescu reuşise să-şi afirme postura de conducător al partidului. Prin Legea nr. 1/1961 era desfiinţat Prezidiul Marii Adunări Naţionale şi atribuţiile sale erau preluate de un Consiliu de Stat, compus dintr-un preşedinte, trei vice-preşedinţi şi treisprezece membrii.

În funcţia de preşedinte a fost ales Gheorghiu-Dej, care a îndeplinit aceste atribuţii până la moartea sa, la 19 martie 1965, când a fost urmat de Chivu Stoica. Se observă astfel creşterea greutăţii funcţiei de şef al statului, în comparaţie cu ceea ce prevedeau cele două Constituţii, atât cea din 1948, cât şi cea în vigoare de la 1952. În fruntea Prezidiului M.A.N. s-au aflat personalităţi fără influenţă, precum Mihail Sadoveanu, C. I. Parhon sau Petru Groza. După cum am spus, importanţa funcţiei de conducere pe linie de stat fusese puternic eclipsată de funcţia de conducere pe linie de partid, lucru care începe să se schimbe după 1961. Funcţia de şef al statului începe treptat să recâştige teren în faţa celei de şef al partidului, în mod special în condiţiile în care relaţiile externe ale României se extindeau, mai ales în Occident. În relaţia cu ţările necomuniste, a fi secretar general al partidului nu cântărea prea greu, în schimb a fi şeful statului cântărea altfel. Asumarea funcţiei de şef al statului de către Gheorghiu-Dej arată importanţa sporită pe care regimul o acorda acestui plan, deşi la acel moment relaţiile bune cu statele occidentale nu erau atât o realitate, cât un proiect[1].

Lipsa de legitimitate şi de experienţă politică, oportunismul, precum şi unele conflicte şi diviziuni în sânul conducerii de partid au făcut ca România să reprezinte unul dintre cei mai supuşi sateliţi ai Uniunii Sovietice în această perioadă. Imediat după moartea lui Stalin, diverşi factori au acţionat în sensul distanţării României de U.R.S.S., însă acest proces lung şi anevoios nu a presupus nici o clipă abandonarea de către conducerea comunistă a României a aspiraţiilor sale de natură stalinistă şi loialitatea lor faţă de modelul bolşevic. Afirmarea naţional-comunismului a reprezentat o revendicare a independenţei comuniştilor români faţă de Moscova şi, în acelaşi timp,

[1] *Ibidem* , p. 88.

o încercare de legitimare a acestora în fața propriei societăți, însă, oricât de mult se vor fi schimbat formele, scopul final a rămas acelaşi: construcția socialismului[1].

3. Concluzii

Constituția de la 1948 reprezenta produsul tipic al aplicării în viața politică românească a doctrinei şi ideologiei comuniste după modelul sovietic prin „preluarea documentelor constituționale ale statului sovietic, începând cu decretele din octombrie, până la Constituția URSS din 1936”[2].

Constituția din 1952 a fost expresia unui anumit stadiu în evoluția regimului comunist din România şi care, cu toate modificările tehnice suferite în cei treisprezece ani cât a fost în vigoare, şi-a păstrat cea mai mare parte a semnificației sale politice. În general, putem aprecia că legea fundamentală elaborată în 1952 reflecta momentul celor mai mari presiuni sovietice asupra conducerii de partid şi de stat din România, momentul de maximă dominație exercitat de Moscova asupra „imperiului” său central şi est-european.

Prin intermediul acestor constituții statul român a fost organizat din punct de vedere politic, economic și cultural, după modelul stalinismului sovietic.

Aplicarea modelului sovietic a condus la sovietizarea întregii societăți, a economiei și a culturii pe principiul luptei de clasă, supravegherea instituțiilor, colectivizarea și naționalizarea și un intens fenomen de rusificare pus în aplicare prin cultura rusă și limba rusă, acceptată ca singura limbă străină.

BIBLIOGRAFIE

Banciu, Angela, *Istoria constituțională a României, deziderate naționale și realități sociale,* Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2001;

[1] *Ibidem,* pp. 88-89.
[2] Angela Banciu, *op.cit.,* p. 202.

Baciu, Nicolae, *Agonia României 1944-1948,* Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1990;
Ciobanu, Mircea, *Convorbiri cu Mihai 1 al României,* Editura Humanitas, Bucureşti, vol. 1;
Chirițoiu, Mircea, *Lovitura de stat de la 30 decembrie 1947*, Fundația Academică Civică, București, 1997;
Constantiniu,Florin, *O istorie sinceră a poporului român,* Editura Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2001;
Constituția Republicii Populare Române 1952;
Curpăn,Vasile Sorin, *Momente în dezvoltarea politico-juridică a României,* Editura Grafit, Bacău, 2008;
Georgescu, Vlad, *Istoria românilor de la origini și până în zilele noastre,* Editura Hummanitas, Bucureşti, 1992.
Focseneanu, Eleodor, *Istoria constituțională a României (1859-1991),* Editura Humanitas, Bucureşti;
http://cultural.bzi.ro/cum-a-fost-dizolvat-partidul-national-taranesc-in-1947-5103; accesat la data de: 27.04.2016;
http://biblioteca-digitala-online.blogspot.com/2013/01/instaurarea-regimului-stalinist-in.html, accesat la data de:6.05.2016;
http://revista.memoria.ro/?location=view_article&id=386, accesat la data de 6.05.2016;
http://legislatie.resurse-pentru-democratie.org/constitutie/constitutia-republicii-populare-romane-1952.php, accesat la data de: 3.05.2016;
Institutul Național pentru studiul totalitarismului, *Arhivele totalitarismului,* anul. 3, nr. 2/1995;
Rațiu, Ion, *România de astăzi-comunism sau independență?,* Editura Condor, Bucureşti, 1990;
Sbârnă, Gheorghe, *Constituțiile României, studii,* Editura Cetatea de scaun, Târgoviște, 2002;
Scânteia, nr. 2800, art. din data de: 6.03.1953;
Tudor, Gabriel, *Mihai 1 al României. Regele și țara*, Editura ALLFA București, 2007.

CONCEPȚII CONCURENTE ASUPRA SISTEMULUI INTERNAȚIONAL

Marius PASCU, student anul III

Abstract: *Theory starts a few realistic assumptions base, which contributed to the theoretical development of the discipline of International Relations in the period between: 1945-1980. The debate between realism and idealism was the first in international relations. What took place globally interpreted, designed and explained in different ways. It should be recalled that realist theory has emerged as a reaction to idealism.*

Keywords: *realism, idealism, international system, balance of power.*

1. Idealismul şi Realismul

Relațiile Internaționale reprezintă ansamblul relațiilor şi comunicațiilor ce se stabilesc între diversele grupuri umane, travesând anumite frontiere, ca raporturi şi fluxuri sociale de orice natură care trec peste anumite granițe, angajând sau scăpând astfel controlului unei puteri de stat unice sau la care participă actori legați de societăți etatice diferite[1].

Faptele petrecute la nivel mondial au fost interpretate, gândite şi explicate în diferite feluri.

Modurile diferite de a explica evenimentele au dus la conturarea mai multor teorii ale relațiilor internaționale cum ar fi: idealismul, realismul clasic, raționalismul, interdependența complexă, neorealismul, liberalismul, pozitivismul, constructivismul.

[1] Max, Gounelle, *Relațiile internaționale,* Editura Studia, 2001, pp. 9-15.

Dintre acestea, realismul este una dintre teoriile care pare să domine.

Teoria realistă este una dintre cele mai influente şi mai importante teorii ale Relațiilor Internaționale. Aceasta, împreună cu teoria liberală, şi-au pus de-a lungul timpului amprenta, şi continuă să o facă, asupra modului de abordare a relațiilor internaționale[1].

Este necesar să amintim faptul că teoria realistă a apărut ca o reacție la idealism.

Eşecul Societății Națiunilor, tensionarea relațiior internaționale de la sfârşitul anilor '30 (atacul Abissiniei de către Italia, încălcările flagrante ale tratatului de la Versailles de către Germania şi acțiunile sale, la care se adaugă apariția fascismului şi a nazismului) culminând cu cel de-al Doilea Război Mondial, au fost unele din evenimentele care au contribuit la întărirea criticilor la adresa idealismului din partea realiştilor[2].

Pentru realişti, idealismul era clar o viziune eronată a relațiilor internaționale. Această opoziție față de idealism a fost prima formă de conturare a realismului. Se poate deduce prin urmare că logica realistă derivă din opoziția constantă fața de idealism.

Dezbaterea dintre idealism şi realism a fost prima dezbatere din Relațiile Internaționale.

Chiar dacă, din aceste motive, unii autori consideră că realismul constă pur şi simplu din afirmații negative, Guzzini contra-argumentează: „această primă dezbatere este parte integrantă a gândirii realiste şi ca atare este relevantă pentru multe dintre dezvoltările ulterioare ale disciplinei. Pentru cineva care urmăreşte să elucideze poziția realistă din interior, a-şi începe discursul despre evoluția realismului cu o discuție asupra crizei idealismului nu e doar o convenție, ci un imperativ logic"[3].

---

[1] Guzzini, Stefano, *Realism şi relații internaționale*, Institutul European, Iaşi, 2000, pp. 48-55.

[2] Mihai Iacobescu, *România şi Societatea Națiunilor, 1919-1929*, Bucureşti, 1998, pp. 35-44.

[3] John Mearsheimer, *Tragedia politicii de forță. Realismul ofensiv şi lupta pentru putere*, Editura Antet, Bucureşti, 2003, p. 22.

Dezbaterea dintre realism şi idealism are ca punct central controversa asupra modului în care comportametul politic şi anarhia sistemului internaţional pot fi transformate într-o ordine mondială bazată pe cooperare şi interdependenţă.

Idealiştii condamnă politica balanţei de putere, înarmările naţionale, folosirea forţei pe plan internaţional, diplomaţia secretă de dinaintea Primului Război Mondial. Ei militează în schimb pentru domnia dreptului, respectarea obligaţiilor, o concordanţă a intereselor pentru pace şi armonie ca o condiţie esenţială pentru menţinerea păcii, sublinierea raţionalităţii fiinţelor umane şi încrederea în rolul important pe care opinia publică mondială îl are în menţinerea păcii[1].

Idealismul preia din Iluminismul secolului al XVIII-lea ideea că oamenii sunt perfectibili sau măcar sunt capabili să se schimbe mult în bine.

Acestei idei realiştii i se opun cu desăvârşire.

În acelaşi timp idealiştii susţin că însuşi sistemul internaţional poate fi schimbat prin crearea unei noi insituţii, precum Liga Naţiunilor, iar prin stabilirea unor reguli şi a unor norme de conduită chiar şi comportamentul politic poate fi schimbat în bine.

Ideea centrală a teoriei idealiste a fost interesul comun al statelor naţiune pentru pace, pornind de la interesul individului de a trăi într-o lume paşnică.

Interesul individului este acelaşi cu cel al întregii comunităţi, iar dacă statele nu au fost paşnice este pentru că cei aflaţi la putere nu au ţinut cont de dorinţa de pace a poporului.

De aceea este necesar să se creeze un sistem internaţional care să se bazeze pe guverne reprezentative, în acelaşi timp democratice, care să asigure pacea întregii lumi.

Acesta era unul din motivele pentru care idealiştii au pledat pentru autodeterminarea popoarelor; dacă oamenii vor fi liberi să îşi aleagă forma de guvernământ ei îşi vor alege guverne reprezentative.

Pentru preşedintele american aceste guverne reprezentative erau guverne democratice care prin multiplicare la scară globală vor contribui la asigurarea şi menţinerea păcii în lume.

---

[1] C. Hlihor, *Istoria secolului XX*, Bucureşti, 2000, pp. 38-45.

Realismul a contribuit la stabilirea independenței legitime a disciplinei Relațiilor Internaționale față de alte ştiințe sociale, dar şi de ştiințele politice (care la rândul lor sunt o ramură a ştiințelor sociale) față de care Relațiile Internaționale erau o subdisciplină.

Realismul clasic, considerat a avea precursori în antichitatea greacă, a deținut poziția dominantă în studiul Relațiilor Internaționale începând cu sfârşitul celui de-al Doilea Război Mondial şi până în anii '80.

Teoria realistă porneşte de la câteva asumpții de bază, care au contribuit la dezvoltarea teoretică a disciplinei Relațiilor Internaționale în perioada cuprinsă între anii 1945-1980.

Unele dintre acestea ar fi[1]:

1. statele sunt principalii actori ai sistemului internațional;

2. politica internațională este prin esență conflictuală, o continuă luptă pentru putere într-o societate anarhică în care statele națiune se bazează pe propriile capabilități pentru supraviețuire;

3. în sistemul internațional statele dețin o suveranitate legală diferențiindu-se în funcție de capabilități în state mari (puternice) şi mici (slabe);

4. statele sunt actori unitari iar politica internă poate fi separată de politica externă;

5. statele sunt actori raționali care se comportă şi iau decizii astfel încât să-şi maximizeze câştigurile şi să-şi minimizeze pierderile în urmărirea intereselor lor naționale;

6. puterea este conceptul principal pentru a explica şi a prezice comportamentul statelor[2].

După 1945 realismul a devenit principala orientare a Relațiilor Internaționale. El a preluat unele din învățăturile diplomatice ale secolului al XIX-lea.

În acelaşi timp un principiu important al teoriei realiste, în general, este separarea politicii interne de cea externă, prin care se

---

[1] Zapartan, Liviu-Pertu, *Relațiile internaționale,* Editura Studia, Cluj-Napoca, 2001, pp. 87-93.

[2] James E., Dougherty & Robert L. Pfaltzgraff Jr., *Contending Theories of International Relations. A Comprehensive survey,* Forth Edition, New York, 1997, pp. 58-64.

delimitează oarecum sfera Relațiilor Internaționale de cea a politicii interne sau mai bine spus de ştiința politică.

Politica externă este diferențiată de politica internă, prin însăşi natura sa, şi de aceea politica externă trebuie să se bucure de independență față de politica internă. În momentul în care practica diplomatică s-a transformat în teorie, aceste preocupări tradiționale au început să aibă nevoie de o justificare explicită. Justificările au fost însă şi prilejul unei binevenite delimitări de alte ştiinței[1].

O importantă contribuție în acest sens a adus-o Hans Morgenthau care a încercat să separe sfera politică, care se referă la relațiile interstatale, şi să o pună sub semnul independenței.

Această diferențiere avea la bază deosebirea dintre sistemul internațional, care fiind anarhic este caracterizat de starea naturală, şi dintre statul național, caracterizat de o stare de drept, dacă e să ne gândim la concepția rousseau-iana potrivit căreia oamenii au încheiat un „contract social" prin care au creat şi au legitimat o autoritate centrală față de care să se supună. Un alt motiv pentru care politica internă şi cea externă trebuie să se diferențieze este acela că dacă pe plan intern există o singură autoritate legitimă, pe plan internațional există mai multe state suverane egale, sau altfel spus mai mulți centri de putere[2].

În colaborarea delimitării politicii externe de cea internă mai poate fi menționat faptul că relațiile internaționale se adresează unei altfel de societăți, şi are altfel de instituții cum ar fi diplomația, balanța puterii, dreptul internațional, războiul etc. Prin promovarea acestor idei teoria realistă a contribuit la conturarea disciplinei Relațiilor Internaționale ca un domeniu distinct al ştiințelor sociale[3].

Stefano Guzzini priveşte realismul ca pe o încercare de a transforma regulile practicii diplomatice din secolul XIX în legi

---

[1] Ion Deaconescu, *Teoria relațiilor internaționale*, Editura Europa, Craiova, 2005, pp. 15-23.

[2] Mihail E. Ionescu, *După hegemonie. Patru scene de securitate pentru Europa de Est în anii '90*, Editura Scripta, Bucureşti, 1993, pp. 242-249.

[3] Popescu Eugen, *Teorii ale integrării europene*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2009, pp. 36-44.

ştiinţifice ale unei ştiinţe sociale care s-a dezvoltat cu precădere în Statele Unite[1].

Autorul menţionat afirma că „dacă avem în vedere comunitatea de cercetare din disciplina Relaţiilor Internaţionale de după 1945, evoluţia realismului prezintă două aspecte esenţiale: istoria internă a rafinărilor şi a respingerilor conceptuale, ancorată în mediul academic şi politic al comunităţii academice respective şi răspunzând provocărilor sale”.

Rolul pe care realismul l-a avut pentru Relaţiile Internaţionale a fost unul de o importanţă deosebită dacă ne gândim că relaţiile internaţionale s-au bazat pe asumpţiile realiste pentru a se putea distinge de alte ştiinţe[2].

În opoziţie cu teoria idealistă, teoria realistă sublinia primatul puterii şi a interesului în relaţiile internaţionale, nicidecum a idealurilor.

Realiştii vin să spună ce sunt relaţiile internaţionale şi nu cum ar trebui să fie.

Realismul ţine cont de lecţiile pe care le-a dat istoria, şi de aceea rămâne conservativ, prudent şi empiric, sceptic în ceea ce priveşte principiile idealiste.

Pentru realism puterea este conceptul de bază în Relaţiile Internaţionale, tot aşa cum energia este conceptul de bază pentru fizică.

2. Concluzii

Dacă idealiştii credeau în schimbarea ordinii mondiale ce va permite dezarmarea, realiştii pun accent pe securitate, mai bine spus pe securitatea naţională şi nu pe securitatea colectivă cum susţineau idealiştii.

De aceea puterea militară a statului naţiune este foarte importantă pentru realişti. Securitatea naţională este scopul cel mai important şi mai imediat al unui stat.

---

[1] Stefano Guzini, *op.cit.,* pp. 87-92.

[2] Ilie Bădescu, *Cu faţa spre Bizanţ*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2004, pp. 110-117.

În realizarea acestui obiectiv statul trebuie să se bazeze pe propriile forțe şi capacități, spre deosebire de idealişti care pledau pentru securitatea colectivă a statelor, fiecare contribuind la securitatea celorlalte.

Pentru realişti, opinia publică mondială şi Liga Națiunilor sunt doar niste utopii, ele nefiind în stare să oprească atacurile asupra Etiopiei şi a Manchuriei şi nici să împiedice alte conflicte care au urmat ulterior[1].

Dacă idealiştii văd pacea ca pe o stare firească a relațiilor internaționale, realiştii văd războiul ca pe o consecință firească a relațiilor dintre state.

Pentru E. H. Carr idealismul a folosit doar să justifice interesele popoarelor vorbitoare de limba engleză şi a popoarelor care doreau menținerea status quo-ului de după Primul Război Mondial. Ideea unui interes general pentru pace era promovată doar de Marea Britanie, de SUA şi de alte state care au ieşit mulțumite din război[2].

BIBLIOGRAFIE

Guzzini, Stefano, *Realism şi relații internaționale*, Institutul European, Iaşi, 2000.

Ilie Bădescu, *Cu fața spre Bizanț*, Editura Mica Valahie, Bucureşti, 2004.

Ion Deaconescu, *Teoria relațiilor internaționale*, Editura Europa, Craiova, 2005.

Max, Gounelle, *Relațiile internaționale,* Editura Studia, Bucureşti, 2001.

Mihail E. Ionescu, *După hegemonie. Patru scene de securitate pentru Europa de Est în anii '90*, Editura Scripta, Bucureşti, 1993.

Popescu Eugen, *Teorii ale integrării europene*, Editura C. H. Beck, Bucureşti, 2009.

Zapartan, Liviu-Pertu, *Relațiile internaționale,* Editura Studia, Cluj-Napoca, 2001.

---

[1] Ionel Nicu Sava, *Studii de securitate*, Editura Centrului Român de Studii Regionale, Bucureşti, 2005, pp. 16-25.

[2] Buzan, Barry, Hansen Lene, *The Evolution of International Security Studies*, Cambridge University Press, New York, 2009, pp. 21-28.

TIPOLOGIA VOTULUI: RAȚIONAL VS. EMOȚIONAL

Iulia PARASCHIV, studentă anul III

Abstract: *In contemporary society, the vote is perhaps the most important means of aggregation. Individual options to give rise to collective decisions. The vote means freedom and choice and implications of such options can vary enormously, depending on the stake for especially in game and the social life that builds collective decision. When political representation is achieved through elections, individual voting implications may reach thresholds of the highest, since this vote is legitimized through political leadership. In such a context, can not cause surprise anyone that studies election represents some of the most common approaches of social sciences in the last decades. Central subject of these studies remains one: analyzing the motivations of the vote, the springs that make the individual whether to vote and, especially, how to vote.*

Keywords: *vote rational, emotional vote, voters, political parties, elections.*

1. Votul rațional

Ideea de bază a teoriei alegerii raționale ca model de explicare-predicție a comportamentului individual este aceea conform căreia ordinea socială este rezultatul neplanificat al acțiunilor de schimb între membrii societății iar localizarea sursei acestei ordini se află în avantajele individuale, câștigate în urma schimbului reciproc[1].

Modelul votului ca alegere rațională își are originea în ştiințele economice, motiv pentru care este adeseori numit şi modelul economic al votului. Din perspectiva acestui model, votul reprezintă

[1] *Revista de cercetare și intervenție socială*, vol. 21, iunie 2008, Editura Lumen, p. 47.

un act de alegere, o alegere ghidată pe interesele, valorile şi prioritățile alegătorului. Astfel, acesta din urmă alege, ca urmare a unui proces de evaluare rațională, acel partid în care identifica „cele mai bune mijloace pentru a-şi atinge propriile finalități” (Harrop şi Miller, 1987:130). Altfel spus, alegătorul va susține acel partid care este mai probabil să îi aducă, în termeni economici, un plus de utilitate. Asupțiile de la care pornesc modelele economice ale votului sunt mai degrabă tari, şi anume: „alegătorul îşi recunoaşte propriul interes, evaluează alternativele de candidați în termeni de cine îi va servi mai bine acel interes şi acordă votul candidatului care obține cea mai favorabilă evaluare” (Enelow şi Hinich, 1984:3).

De aici Harrop şi Miller (1987: 145-146) deduc trei categorii de implicații deosebit de importante. În primul rând, din această perspectivă, votul este considerat a fi un instrument, un mijloc în vederea unei finalități mai îndepărtate. În al doilea rând, în centrul explicației stau obiectivele de ordin politic ale alegătorilor, exprimabile în forma utilității votului. Şi, în al treilea rând, alegătorii se raportează de o manieră instrumentală nu numai la vot, ci şi la informație, pe care o colectează şi prelucrează de o manieră riguroasă în scopul fundamentării deciziei[1].

Există patru teorii ale votului văzut ca alegere rațională. Cel mai vechi dintre acestea este modelul Hotelling-Downs, cunoscut ca şi modelul votului de proximitate spațială. În replică la acesta, Rabinowitz şi MacDonald au formulat modelul direcțional al votului.

Pe lângă aceste două modele clasice, mai există şi două teorii mai recente, şi anume: modelul votului retrospectiv a lui Morris Fiorina şi modelul alegătorului consumator, formulat de Hilde Himmelweit[2].

2. Votul emoțional

Modelele psihologice ale votului operaționalizează conceptul de vot în contextul mai larg al teoriilor compotamentului. Din acest

[1] Andrei Gheorghiță, *Lideri politici şi construcția deciziei de vot*, Editura Institutul European, Iaşi, 2010, pp. 45-46.

[2] *Ibidem,* p. 47.

motiv, ele operează cu o schemă explicativă generală de tipul stimul-organism-răspuns (S-O-R), cunoscută în literatura de specialitate şi ca lanţ S-O-R („S-O-R chain"). Într-un lanţ S-O-R funcţionează asumpţia potrivit căreia un organism, definit prin anumite caracteristici şi capacităţi, dezvoltă o reacţie de răspuns la acţiunea anumitor stimuli din mediu, răspuns determinat simultan de natura stimulilor şi de starea generală a organismului. Răspunsul poate avea efecte atât asupra mediului în care se dezvoltă stimulii – şi, implicit, asupra stimulilor viitori –, cât şi asupra stării organismului (Visser, 1998:9). În modelele psihologice ale votului, comportamentele de ordin electoral sunt tratate ca specii particulare ale noţiunii generale de comportament. Un accent particular se pune pe distincţia dintre comportament electoral şi acţiune electorală sau de vot[1].

Se observă că analiştii fenomenului electoral au acces efectiv la doar două dintre cele trei verigi principale ale lanţului S-O-R, şi anume prima şi ultima. În aceste condiţii, pentru explicarea comportamentului electoral devine absolut necesară cunoaşterea detaliată, la nivelul alegătorului individual, a factorilor şi mecanismelor care intervin între situaţia de manifestare a stimulului, pe de-o parte, şi răspunsul concret, de cealaltă parte. Este vorba despre categorii de procese mentale care „mediază" materializarea condiţiilor de mediu în acţiuni, procese conceptualizate, la nivel epistemologic, în forma variabilelor intermediare. Urcând la un nivel de abstractizare superior, observăm că variabilele intermediare sunt localizate, în lanţul explicativ al cauzalităţii, după variabilele independente şi înaintea variabilelor dependente.

Ca atare, deşi variabilele independente sunt cauzele care iniţiază comportamentul unei persoane, ele nu constituie cauzele psihologice ale acelui comportament (Visser, 1998:10). Această a doua categorie de cauze (de fapt variabilele intermediare), care stau la baza variabilităţii comportamentelor, constituie, pentru adepţii modelelor psihologice ale votului, obiectul comportamentului electoral[2].

---

[1] *Ibidem,* p. 59.
[2] *Ibidem,* p. 60.

Există trei mari categorii de modele psihologice ale votului. Dintre acestea, primul şi probabil cel mai influent este modelul Michigan, dezvoltat de echipa condusă de Angus Campbell de la Survey Research Center (SRC), al Universității din Michigan. În a doua categorie intră abordările cognitive ale votului. În sfârşit, în a treia categorie intră modelul psihodinamic al votului, dezvoltat de Theodore Adorno pe baza teoriei motivației inconştiente a lui Freud[1].

3. Concluzii

În concluzie, prin votul rațional se votează un partid pentru că apreciază ideologia, pentru că îi reprezintă interesele şi îi va vota indiferent de schimbarea conducerii partidului, pe când votul emoțional votează un partid nu pentru ideologie, ci pentru că-i apreciază purtătorii de imagine[2].

Alegerea rațională, constă în alegerea optimală pentru atingerea țelului, în conformitate cu informația, adică fiecare om se raportează diferit la anumite obiective politice şi are acces la o anumită cantitate de informație. Componența irațională, adică emoțiile, aşteptările, asociațiile, patriotismul, etnicitatea, regionalismul e prezentă în majoritatea deciziilor de vot într-un grad mai mare sau mai mic.

Cred că votul emoțional este o componentă vitală pentru orice campanie electorală, fiind în 99% din cazuri diferența dintre un câştigător şi locul doi. Indiferent de nuanțe, votul emoțional a marcat majoritatea scrutinurilor electorale românești.

Oricum ar fi, emoțional sau rațional, votul valabil exprimat al alegătorului trebuie să respecte un singur deziderat: gândirea pe termen mediu şi lung vizavi de comunitatea din care face parte remix cu necesarul specific de proiecte, dincolo de mesaje şi poziționări[3].

---

[1] *Ibidem,* p. 61.

[2] „*Revista de cercetare şi intervenție socială*”, vol. 21, iunie 2008, Editura Lumen, p. 49.

[3] http://www.ziare.com/alegeri/alegeri-locale-2016/locale-2016-votul-emotional-si-influenta-anului-2012-1421297, accesat la data de 11.05.2016.

BIBLIOGRAFIE

Andrei Gheorghiță, *Lideri politici şi construcția deciziei de vot*, Editura Institutul European, Iaşi, 2010;

http://www.ziare.com/alegeri/alegeri-locale-2016/locale-2016-votul-emotional-si-influenta-anului-2012-1421297, accesat la data de 11.05.2016;

Revista de cercetare și intervenție socială, vol. 21, iunie 2008, Editura Lumen.

ISTORIA EVOLUȚIEI POLITICII EXTERNE ȘI DE SECURITATE A UNIUNII EUROPENE (până la Tratatul de la Amsterdam)

Andrei MATEI, student anul III

Abstract: *The idea of a common defense policy for Europe dates from 1948 when the Treaty was signed in Brussels between the UK, France and the Benelux countries. Treaty contained a clause defense policy, which paved the way for the establishment of Western European Union. Since then the joint security was developed simultaneously in the WEU, NATO and the EU. Common foreign and security developed in the European Union, representing intergovernmental second pillar, with the entry into force of the Treaty of Maastricht on 1 November 1993. The CFSP is the corner stone of the security and defense policy, because they are developing both European Security and Defence Policy and Common Security and Defence Policy.*

Keywords: *security, common defense, security and defense policy, security threats.*

1. Eşecul Comunității Europene de Apărare

Perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial contura o Europă divizată. Contextul politic internațional atrăgea necesitatea elaborării unui plan menit să mențină pacea pe termen lung, dar şi să protejeze valorile democratice. Tensiunile crescânde dintre Est şi Vest, URSS şi SUA alături de partenerii săi (statele membre ale Alianței Nord-Atlantice) au condus la o apropiere, din punct de vedere al securității, a statelor vest-europene. De altfel, încurajarea venită din

partea SUA pentru reînarmarea Republicii Federale Germane (ca răspuns la amenințarea sovietică) însoțită de teama Franței, că RFG v-a ieşi de sub influența ei şi v-a reveni la o politică de agresiune, l-au determinat pe René Pleven, Preşedintele Consiliului de Miniştri al Franței, să elaboreze un plan ce viza crearea unei comunități integratoare-militară. Mai exact, planul Pleven, constă în crearea unei armate europene ce avea scopul de a asigura apărarea comună a statelor membre. Acest proiect îndrăzneț[1] a deschis negocierile la 15 februarie 1951 la Paris, între țările membre Comunității Europene a Cărbunelui şi Oțelului. Marea Britanie, deşi susținătoare a proiectului, a refuzat să participe la negocieri.

Proiect îndrăzneț, cum am menționat mai sus, ce avea nevoie de un grad de încredere şi de deschidere spre colaborare, între membri, mai ridicat, a fost privit mai degrabă cu o urmă de scepticism de către aceştia. Țările care în primăvara aceluiaşi an acceptaseră Planul Schuman, nu păreau entuziasmate să fondeze o asemenea comunitate, în care trebuiau să cedeze controlul unei părți considerabile din propria armată, unui for, altul decât național. Domeniul dezbătut la acea dată reprezenta pentru majoritatea țărilor „nucleul suveranității statale”[2], motiv pentru care Marea Britanie a ales să nu participe, iar Olanda s-a alăturat abia în octombrie 1951. Chiar şi cu aceste obstacole, tratatul a fost semnat la 27 mai 1952 în capitala care găzduise negocierile. În urma negocierilor, proiectul a suferit modificări, acestea traducându-se prin slăbirea integrării militare. Proiectul propus de Pleven consta în crearea unei armate comune, condusă de un minister al apărării, controlat de o Adunare parlamentară europeană. Bugetul şi înarmarea acestei armate se realizau tot într-o manieră comună. Tratatul Instituind Comunitatea Europeană de Apărare (TCEA), în forma sa finală, urmărea crearea unei armate europene formată din forțele terestre şi aeriene ale țărilor membre,

---

[1] „În locul unei comunități tehnice şi economice, Planul Pleven propunea direct saltul la integrare militară, evoluție decisivă şi imediată către integrare politică”, http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ4/011Groza.pdf accesat în data de 04.04.2016.

[2] http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ4/011Groza.pdf, accesat la data de 11.04.2016.

aceste contingente fiind conduse de către Consiliul de miniştri, ce avea rol decizional, Comisariatul european al apărării, cu rol executiv şi Adunarea parlamentară europeană, cu rol de control politic. O notă ce dispune demararea, oarecum rapidă, a procesului de integrare europeană este faptul că atât CECO cât şi CEA foloseau aceleaşi instituții juridice şi de control, respectiv Adunarea parlamentară şi Curtea de justiție.

Consiliul de miniştri, organul decizional interguvernamental al CEA era format din câte un reprezentant al fiecărui stat membru, neavând un singur ministru european, aşa cum se regăsea în Planul Pleven. Sistemul de vot în cadrul acestui consiliu, în chestiunile de importanță crescută era votul prin unanimitate. Astfel erau alungate temerile statelor mai mici cu privire la puterea cuvântului lor în sânul acestei comunități, dar şi riscul ca statele mari să-şi impună doar propria voință. În urma tuturor acestor acorduri între state şi înfăptuirea proiectului ar fi rezultat o armată formată din militari de naționalități diferite, dar cu aceeaşi cetățenie.

În lucrarea sa, „Considerații privind Comunitatea europeană de apărare şi Comunitatea politică europeană", Asist. Univ. Dr. Anamaria Groza susține că funcționarea unitară şi eficientă a acestei armate europene, depindeau de existența unei autorități europene politice, deci astfel integrarea militară era interdependentă de integrarea politică. În Tratatul de Instituire a Comunității Europene de Apărare era prevăzut un proiect de construcție a unei Comunități europene politice de tip federal sau confederal. Astfel, în septembrie 1952, la Luxemburg se întâlnesc miniştri de externe a statelor CECO pentru a discuta despre posibila arhitectură a unei asemenea comunități, o extindere necesară a CEA. La 9 martie 1953 s-a decis transmiterea unui proiect de tratat către Consiliul de miniştri CECO. Proiectul de tratat conținea descrieri referitoare la instituțiile necesare unei astfel de comunități, precum şi rolul şi organizarea acestora. Era necesar deci, un Parlament bicameral, un Consiliu executiv şi un Consiliu de miniştri. Parlamentul era format dintr-o cameră ce reprezenta poporul, aleasă prin vot universal direct şi din Senat, reprezentant al statelor. Rolul Consiliului executiv era administrativ şi de gestiune, activitatea lui fiind coordonată în parte de Consiliul de miniştri.

Acest proiect de tratat nu va depăşi această fază, cum nici ratificarea Tratatului Instituind Comunitatea Europeană de Apărare nu se va produce. Ratificarea TCEA va fi refuzată de către parlamentul francez, fapt ce a condus la eşecul Comunității Europene de Apărare. Schimbările din mediul politico-militar internațional, schimbări traduse prin sfârşitul războiului din Coreea şi decesul lui Stalin, deci slăbirea tensiunilor dintre Est şi Vest, dar şi opinia publică franceză, au fost factorii ce au determinat Franța să renunțe la Comunitatea Europeană de Apărare.

Eşecul Comunității Europene de Apărare, dar şi al Comunității Politice Europene este descris de unii autori de lucrări ştiințifice ca fiind unul major, factor al regresului integrării europene, ținând cont de faptul că în 1992 vor mai fi acceptate condiții asemănătoare din domeniul militar şi politic de către statele europene[1], comprimate într-un tratat.

Totuşi, ca o contrapondere la cele spuse în ultimul paragraf, trebuie menționat faptul că reînarmarea Germaniei şi formarea unui spațiu european de securitate se vor întâmpla în urma dezvoltării Tratatului de la Bruxelles şi implicit a creării Uniunii Europei Occidentale.

2. Evoluția Organizației Europei Occidentale

Organizația Europei Occidentale îşi are originea la Bruxelles, unde la 17 martie 1948 a fost semnat Tratatul asupra colaborării economice, sociale, culturale şi privind autoapărarea colectivă, de către miniştri de externe din: Belgia, Franța, Luxemburg, Marea Britanie şi Olanda. Prin acest tratat se încerca transformarea idealurilor europene în realitate, traducându-se printr-un efort de a menține pacea pe continent.

---

[1] „*Eşecul apare major dacă avem în vedere că vor mai trece 39 de ani înainte ca statele membre să ratifice un alt Tratat – semnat la Maastricht în 1992 – pentru instituirea unei Uniuni Europene*” http://drept.ucv.ro /RSJ/images /articole /2007 /RSJ4/011Groza.pdf, accesat la 14.04.2016.

În cadrul acestui tratat, a prins contur, în septembrie 1948, programul de cooperare în domeniul apărării. Asemănător proiectului CEA, programul *„viza integrarea capacităţilor de apărare aeriană şi crearea unei structuri de comandă comună la nivelul statelor semnatare”*[1]. Articolul 5 al tratatului reprezintă clauza de solidaritate dintre statele membre, formulând necesitatea ca toate statele semnatare să fie dispuse să acorde ajutor militar sau asistenţă de orice fel, oricărui stat membru care este atacat. Altă parte a tratatului în care sunt stipulate acţiuni de solidaritate, este chiar preambulul, în care este menţionat angajamentul ferm de care trebuie să dea dovadă statele semnatare, în cazul agresării vreunui stat membru de către Germania, existând teama că aceasta din urmă poate reveni la o politică de agresiune. Totuşi, în urma eşecului Comunităţii Europene de Apărare, Tratatul de la Bruxelles a fost modificat în octombrie 1954, formându-se astfel Uniunea Europei Occidentale, organizaţie capabilă să încorporeze Germania şi Italia[2]. Organizaţia nou formată avea setate ca principale obiective: promovarea drepturilor fundamentale ale omului, refacerea economică în Europa, capacitatea de a oferi asistenţă comună oricărui stat membru ce suferă o agresiune externă, promovarea comuniunii şi a integrării paşnice.

Pe 4 aprilie 1949, la Washington, se semnează Tratatul Atlanticului de Nord, de către 10 state europene: Belgia, Danemarca, Franţa, Islanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Norvegia, Portugalia, Olanda şi două state nord americane: SUA şi Canada. Astfel ia naştere Organizaţia Tratatului Nord Atlantic-NATO, organizaţie politico-militară în faţa căreia Organizaţia Tratatului de la Bruxelles va ceda atribuţiile militare privind autoapărarea.

Evoluţia Uniunii Europei Occidentale a avut o perioadă de stagnare, în urma transferului de competenţe militare şi structuri operaţionale către NATO, reluându-şi activitatea în 1984 când a dezvoltat o identitate europeană de apărare comună, sprijinită fiind în continuare de NATO[3]. În această perioadă de stagnare, 1954-1984,

---

[1] Dorel Bahrin, *Studii europene,* Editura Victor, Bucureşti, 2009, p. 249.
[2] http://eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/weu/index_en.htm, accesat la 18.04.2016.
[3] Dorel Bahrin, *op.cit.*, pp. 250-251.

rolul UEO a fost unul consultativ, devenind forumul ce a adus contribuții majore în dialogul privind securitatea spațiului european.

În noiembrie 1989, Consiliul de miniştri al UEO decide crearea, în Paris, a unui Institut de Studii Strategice, cu scopul de a promova identitatea europeană de securitate prin metode academice, iar doi ani mai târziu, acelaşi consiliu ia decizia de a construi la Madrid un Centru Satelitar cu rolul de a furniza informații vitale în luarea deciziilor, ducând astfel capabilitățile operaționale ale UEO la un alt nivel.

Adunarea de la Maastricht, care a avut loc în 9-10 decembrie 1991, a adus schimbări în comunitatea europeană creată până la acea dată, schimbări ce vizau şi UEO. Membrii UE care nu făceau parte din UEO au fost invitați să adere la aceasta din urmă, de asemenea şi membrii NATO de pe bătrânul continent. Uniunea Europei Occidentale *„va deveni principalul instrument de aplicare a deciziilor şi acțiunilor în domeniul militar”,* în urma fondării Politicii Externe şi de Securitate Comună-PESC[1]. Prin acordarea statutului de observator statelor din Uniunea Europeană care nu erau membre UEO şi stabilirea Uniunii Europei Occidentale ca instrument executiv al PESC, acțiunile statelor UE în materie de securitate erau mai bine coordonate. În iunie 1992, la Bonn se definesc, de către miniştri de externe ai UEO, activitățile ce trebuie întreprinse, conform prevederilor tratatului de la Maastricht. Astfel Uniunea Europei Occidentale efectua misiuni: umanitare şi de salvare, de menținere a păcii şi de gestionare a crizelor. Pe lângă misiunile enumerate mai devreme, efectuate în numele UE, capabilitățile operaționale ale UEO îi permiteau acesteia să efectueze şi alte tipuri de misiuni:

Operațiune de deminare în Strâmtoarea Ormuz – 1987/1988.

Operațiuni de patrulare navală în colaborare cu NATO, în Marea Adriatică-1993/1996.

Misiuni de poliție în Mostar, Bosnia-Herzegovina – 1994/1996.

Consiliere polițienească în Albania – 1997/2001.

Misiune de supraveghere generală a securității în Kosovo 1998/1999.

---

[1] *Ibidem,* pag. 251.

Uniunea Europei Occidentale şi-a mărit capabilităţile operaţionale în urma Declaraţiei din 15 mai 1995 de la Lisabona, când decizia Spaniei, Franţei şi Italiei de a crea forţe terestre şi maritime, a fost ratificată. Noile capabilităţi dobândite de UEO trebuiau să le completeze pe cele deja existente în îndeplinirea misiunilor stabilite la Bonn.

Dacă prin tratatul de la Maastricht, se stabilise ca UE să recurgă la UEO pentru efectuarea misiunilor din cadrul PESC, relaţia dintre cele două uniuni s-a întărit mai mult în urma adoptării tratatului de la Amsterdam din 1997, când s-a decis ca UE să aibă poziţia de beneficiar al capabilităţilor UEO[1].

În 2000, la Marseille (Franţa), Consiliul Uniunii Europei Occidentale decide transferul de capabilităţi şi de funcţii către Uniunea Europeană, decizie venită în urma dezvoltării instituţionale a Politicii Europene de Securitate şi Apărare. Astfel, Uniunea Europei Occidentale devine, cum este descrisă de Prof. Dr. Dorel Bahrin în cartea sa *Studii Europene*, o organizaţie fantomă, cu o independenţă pur formală.

Structurile UEO care au funcţionat până în 2000 sunt:

Consiliul UEO, dimensionat pe două nivele, primul fiind Consiliul de miniştri, format din miniştri de externe şi miniştri ai apărării şi cel de-al doilea fiind Consiliul Permanent, format din ambasadori acreditaţi de statele membre.

Adunarea Interparlamentară formată din reprezentanţi parlamentari ai statelor membre UEO.

Secretariatul General prezida reuniunile Consiliului Permanent şi reprezenta puntea de legătură între structurile UEO

Statul major al UEO, structura de conducere militară, ce va fi dizolvată şi înlocuită cu cea a UE.

Institute şi agenţii. O parte dintre ele nu şi-au încheiat activitatea, cum s-a întâmplat cu structura de conducere militară, doar au trecut sub autoritatea UE schimbându-şi totodată şi denumirea. Institutul de Studii Strategice devine Institutul Uniunii Europene de Studii Strategice, iar Centru Satelar devine Centrul Satelar al Uniunii Europene.

---

[1] *Ibidem*, p. 252.

În urma acestui proces de transfer a capabilităţilor şi funcţiilor, Uniunea Europei Occidentale a continuat să funcţioneze cu responsabilitatea de a „veghea la garantarea apărării reciproce”[1], respectând clauza înscrisă în Tratatul de la Bruxelles.

Tratatul de la Lisabona introduce articolul 42.7 în Tratatul privind Uniunea Europeană[2], asemănător articolului 5 din Tratatul de la Bruxelles, ce s-ar traduce prin preluarea ultimei funcţii a UEO de către UE.

Uniunea Europei Occidentale încetează oficial să mai existe la 30 iunie 2011, în urma părăsirii organizaţiei de către Marea Britanie şi Germania.

3. Lansarea PESC prin Tratatul de la Maastricht

Tratatul de la Maastricht este considerat de unii autori de lucrări în domeniul studiilor europene ca fiind demersul integraţionist ce a contribuit la construcţia Europei democratice, prin noutăţile aduse, rezultate din înfruntarea dintre interguvernamentalism şi supra-naţionalism[3]. Tratatul de la Maastricht instituie Uniunea Europeană având la bază 3 piloni interguvernamentali: primul pilon – Comunitatea Europeană, al doilea pilon – Politica externă de securitate comună (PESC), al treilea pilon-Justiţie şi afaceri interne (JAI)[4].

Cooperarea europeană în domeniul politicii externe este menţionată şi în Actul Unic European din 1986, în Titlul III, unde este setată ca obiectiv al statelor membre UE, o contribuţie la crearea

---

[1] *Ibidem*, p. 255.

[2] „*În cazul în care un stat membru ar face obiectul unei agresiuni armate pe teritoriul său, celelalte state membre sunt obligate să îi acorde ajutor şi asistenţă prin toate mijloacele de care dispun, în conformitate cu articolul 51 din Carta Organizaţiei Naţiunilor Unite. Aceasta nu aduce atingere caracterului specific al politicii de securitate şi apărare a anumitor state membre*”.

[3] Adrian Liviu Ivan, *Statele Unite ale Europei,* Editura Institutul European, Iaşi, 2007, pp. 84-85.

[4] http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV:xy0026, accesat la 20.04.2016.

„produsului final” şi anume pilonul interguvernamental, lansat la Maastricht în 1992, Politica Externă şi de Securitate Comună.

Prin Tratatul de la Maastricht, Uniunea se omogenizează politic, stabilindu-şi ca unul dintre scopuri şi anume cel de afirmare a propriei identităţi pe scena internaţională să fie realizat prin Politica Externă şi de Securitate Comună. Astfel este prezentat în Tratat, la articolul J.4 al Titlului V: „Politica externă şi de securitate comună înglobează toate problemele referitoare la securitatea Uniunii Europene, inclusiv stabilirea, în perspectivă, a unei politici de apărare comune”.

Tratatul de la Maastricht aduce şi o serie de schimbări de natură instituţională, menite să asigure „coerenţă şi continuitatea acţiunilor întreprinse în vederea îndeplinirii obiectivelor propuse”[1] Consiliul European, care reuneşte şefii de state sau de guvern ai statelor membre, este instituţionalizat, iar Consiliul de Miniştri va fi redenumit Consiliul Uniunii Europene. Cele două instituţii europene joacă un rol important în realizarea obiectivelor PESC. Obiectivele PESC, stabilite în Tratatul de la Maastricht, vizau:

Protejarea valorilor, intereselor şi a independenţei Uniunii Europene.

Întărirea tuturor dimensiunilor securităţii Uniunii şi a statelor membre.

Conservarea păcii şi participarea activă la crearea unui mediu de securitate internaţional, în acord cu principiile Cartei ONU, Actului Final de la Helsinki şi Cartei de la Paris.

Promovarea cooperării internaţionale.

Dezvoltarea şi consolidarea democraţiei, statului de drept şi respectarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale. Aceste obiective puteau fi înfăptuite prin realizarea graduală a unei politici externe de securitate comună, la care, Consiliul de Miniştri, ţinând cont de orientările generale prezentate de Consiliul European, contribuie, folosind acte de acţiuni comune sau poziţii comune[2]. Preşedinţia UE este reprezentantul Uniunii în probleme ce aparţin politicii externe de securitate comună, atât în cadrul organizaţiilor

---

[1] Adrian Liviu Ivan, *Statele Unite ale Europei*, Editura Institutul European, Iaşi, 2007, p. 86

[2] http://www.scritub.com/stiinta/stiinte-politice/POLITICA-EXTERNA-SI-DE-SECURIT42721.php, accesat la 20.04.2016.

internaționale, cât şi a activităților de pe scena internațională[1]. În întreprinderea acestor activități, preşedinția este asistată de statul fost deținător al acestei poziții şi de statul următor în deținerea acestei poziții.

Acțiunile comune rezultate din PESC trebuie să fie decise doar în urma unanimității, iar măsurile însoțitoare prin vot în majoritate calificată[2].

Politica externă de securitate comună se sprijină pe Uniunea Europei Occidentale în domeniul asigurării securității comune, statele membre UE putând să-şi continue acțiunile de nivel național, dar nu în contrariere cu deciziile luate în comun cu restul statelor membre. Statele membre trebuie să creeze o legătură politică solidară şi reciprocă, din care să rezulte prevalarea intereselor Uniunii.

Tratatul de la Maastricht a instaurat politica externă şi de securitate comună, permițând statelor Uniunii să adopte decizii comune în politica externă, dar a şi trasat linia de start în domeniul securității comune, capătul cursei fiind reprezentat de apărarea comună.

4. Lansarea PESA prin Tratatul de la Amsterdam

Conferința interguvernamentală deschisă la Torino pe 29 martie 1996 şi încheiată la Amsterdam pe 17 iunie 1997, a decis crearea unui nou tratat. Acest tratat, urma să modifice atât tratatele fondatoare ale Comunității Europene, dar şi Tratatul privind Funcționarea Uniunii Europene. Modificările aduse sunt în sfera instituțională şi politică de asemenea.

Modificările instituționale reprezintă un pas important în derularea integrării europene, prin creşterea calității democratice a Uniunii, fapt din care rezultă o apropiere a Europei de cetățeni[3]. Astfel, în Consiliul Uniunii Europene, votul cu majoritate calificată este folosit în mai multe domenii. Parlamentul European are dreptul de participare la luarea deciziilor în aproape toate domeniile decise de

---

[1] Dorel Bahrin, *Studii europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009, p. 301.

[2] http://ec.europa.eu/romania/documents/eu_romania/tema_21.pdf, accesat la 20.04.2016.

[3] Dorel Bahrin, *Studii Europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009, p. 121.

Consiliul de Miniştri şi îşi dă acordul în desemnarea membrilor Comisiei şi a preşedintelui acesteia (Tot în tratatul de la Amsterdam s-a decis ca numărul maxim al deputaților din Parlamentul European să fie de 700). Comisia Europeană îşi întăreşte rolul politic prin preşedintele ei. Curtea de Justiție „primeşte" responsabilitatea de a urmări îndeplinirea obiectivelor din domeniul drepturilor omului, totodată mărindu-şi jurisdicția în domenii legate de cetățenie europeană. Comitetul Economic şi Social, dar şi Comitetul Regiunilor îşi extind domeniile de activitate şi pot fi consultate de către Parlamentul European.

La Conferință a fost adus în atenția statelor membre şi Pilonul al II-lea lansat prin Tratatul de la Maastricht. Astfel Politica Externă şi de Securitate Comună a fost şi ea atinsă de Tratatul modificator de la Amsterdam şi nici nu se putea întâmpla altfel din moment ce unul dintre obiectivele generale ale tratatului era consolidarea securității şi a poziției Europei pe plan mondial. Consolidarea urma să se producă în urma discutării şi armonizării unor aspecte importante din domeniul PESC, ce au fost lăsate neterminate sau doar aduse până la un anumit nivel de Tratatul de la Maastricht. Aceste aspecte se refereau la: clarificarea relațiilor între Uniunea Europeană şi Uniunea Europei Occidentale, găsirea unor soluții comune în ceea ce priveşte apărarea, o posibilă piață a armamentelor[1].

Una dintre noutățile aduse de Tratatul de la Amsterdam este şi crearea şi includerea unei politici comune de securitate şi apărare (PESA) în structura PESC. Politica europeană de securitate şi apărare era necesară pentru a permite Uniunii să folosească un discurs coerent, urmat de acțiuni comune, în fața provocărilor la adresa securității. De altfel, se dorea separarea diplomației de domeniul pur militar, altfel spus, PESC îşi restrângea aria în probleme de management al crizelor. PESA este un instrument de politică externă al Uniunii Europene, ce acoperă aspectele politico-militare, dar fără jurisdicție în domeniul ce ține de apărarea teritorială în adevăratul sens al cuvântului. Din dorința de nu se suprapune cu competențele NATO din domeniul

[1] Adrian Liviu Ivan, *Statele Unite ale Europei*, Editura Institutul European, Iaşi, 2007, p. 145.

apărării colective, s-a stabilit ca prin intermediul PESA, Uniunea să lanseze misiuni de tip „Petersberg”. Prin PESA, UE urma să-şi facă simțită prezența pe scena internațională, aspirând chiar la titlul de actor major. State membre UE au ales să-şi restructureze forțele armate şi să achiziționeze echipamente militare comune în perspectiva creării unei Forțe de Reacție Rapidă europeană[1]. Uniunea Europeană adoptă ca mijloace de soluționare a eventualelor crize, prioritar, cele civile, iar cele militare fiind folosite doar când diplomația şi-a consumat resursele puse la dispoziție în acel context. Mecanismele militare sunt folosite într-o manieră ce respectă principiile fondatoare a Uniunii, precum şi constituțiile statelor membre, alături de principiile organizațiilor internaționale, pe care Uniunea le-a acceptat.

La Amsterdam s-au stabilit o serie de obiective fundamentale pentru PESC şi anume[2]:

- consolidarea securității Uniunii, prin orice mijloace de care se poate dispune;
- menținerea păcii şi contribuirea la procesul de întărire a securității internaționale;
- promovarea cooperării între actorii de pe scena internațională;
- promovarea drepturilor omului şi libertăților fundamentale, a domniei legii şi consolidarea democrației.

5. Concluzii

În vederea îndeplinirii obiectivelor pentru PESC, stabilite în Tratatul de la Amsterdam, dar şi pe fondul modificărilor instituționale inițiate de acelaşi tratat, a fost creată funcția de Înalt Reprezentant pentru PESC. Această funcție era ocupată de secretarul general al Consiliului de Miniştri, cele două „scaune” fuzionând[3]. Înaltul Reprezentant era membru activ al Troikăi, alături de Preşedintele de Consiliul şi de Comisie. Rolul Înaltului Reprezentant era acela de a

[1] Dorel Bahrin, *Studii Europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009, p. 313.
[2] *Ibidem*, p. 302.
[3] *Ibidem*, p. 303.

asista Consiliul în probleme ce vizau PESC, aducând contribuție la elaborarea şi implementarea deciziilor. La cererea Preşedintelui Consiliului, Înaltul Reprezentant este însărcinat cu formularea dialogului politic necesar în interacțiunea cu terțe țări. Fostul Secretar General al NATO, Javier Solana, este primul care a ocupat această funcție.

Lansarea conceptului de Politica Europeană de Securitate şi Apărare şi crearea funcției de Înalt Reprezentant pentru PESC, sunt importante îmbunătățiri aduse PESC, prin Tratatul de la Amsterdam, intrat în vigoare în 1999.

BIBLIOGRAFIE

Adrian Liviu Ivan, *Statele Unite ale Europei*, Editura Institutul European, Iaşi, 2007.

Dorel Bahrin, *Studii Europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009.

http://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2007/RSJ4/011Groza.pdf

http://eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/weu/index_en.htm

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=URISERV:xy0026

INFLUENȚĂ ȘI MANIPULARE ÎN SPAȚIUL PUBLIC

Daniel COJOCARU, student anul III

Abstract: *Continuously receive messages intended to influence us. From all sides exerted on our informational bombardment. Some want to persuade us to buy their products, others will we vote, some want to make us behave as they want others to teach us something else to deny us, to draw us or separate us etc. potential influence through communication is everywhere. Some researchers estimate that a normal person receives – consciously or unconsciously – 7000-10000 messages a day. This paper refers to the process of influence through communication, by the way USED information about changing or strengthening our opinions, attitudes, intentions and political behavior.*

Keywords: *influence, manipulation, public space, public opinion, communication and influence.*

Spre deosebire de persuasiune care, în principal, se referă la modalități de convingere raționale, prin manipulare nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci inocularea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se atât la inducerea în eroare cu argumente falsificate cât și apelul la palierele non-raționale. Intențiile reale ale celui care transmite mesajul rămân insesizabile primitorului acestuia.

Septimiu Chelcea utilizează conceptul de manipulare comportamentală definind-o astfel: „înțelegem prin manipularea comportamentală influențarea subiecților umani – indivizi, grupuri, mulțimi umane – în vederea realizării unor acțiuni în discordanță cu propriile scopuri, fără ca aceștia – subiecții umani – să conștientizeze discrepanța dintre propriile scopuri şi scopurile îndepărtate ale celor care îi influențează”[1] .

[1] Septimiu Chelcea, *Metode și tehnici de cercetare sociologică,* Suport de curs, Universitatea Bucuresti, 1992, p. 86.

Ioana Valeria Alexe[1] consideră că, de-a lungul timpului, manipularea a constituit un subiect tabu, ceea ce a determinat formarea unui gol care trebuie umplut prin cunoașterea tehnicilor și algoritmilor care induc individului rezistență la presiunea aceloraşi care ar putea să-i remodeleze gândirea, simțurile și comportamentul, în conformitate cu interesele lor.

Alex Mucchelli[2] subliniază că „manipularea comportamentală se bazează pe *conformare* (modificarea poziției unei persoane în direcția grupului) şi pe *supunere* (modificarea comportamentului unei persoane datorat unui ordin dat de o autoritate legitimă)".

Manipularea trebuie văzută ca un sistem complex care cuprind o serie de elemente fără de care acțiunea de influențare nu ar putea fi realizată: scop, obiective, ținte, intermediari, actori, mesaj[3]. Astfel, scopul manipulării îl reprezintă finalizarea unei acțiuni ce vizează realizarea unui proiect prin: contacte prin negociatori, demonstrații de forțe militare, presiuni economice, campanii de presă etc. Obiectivele sunt opiniile, atitudinile sau comportamentele pe care acțiunea de manipulare le va schimba la țintele alese. Țintele sunt persoane sau grupuri asupra cărora se propune exercitarea influenței, adică receptorii, audiența mass-mediei. De accesibilitatea și maleabilitatea țintei depinde realizarea scopului propus. Trebuie precizat că nu există ținte invulnerabile. Tot H. P. Cathala evidențiază mediile sociale vulnerabile la manipulare:

a) *Ziariștii*. Obiectivitatea ziariștilor poate fi aparentă, datorită crizei de timp informația poate să nu fie verificată, comentariul care o însoțește poate fi arbitru al jurnalismului. Tendința de vedetism a ziaristului, relațiile presei cu puterea politică, cenzura impusă de mânuitorii de fonduri și frecvențe, autocenzura ziaristului, toate acestea pot afecta obiectivitatea știrilor transmise.

---

[1] Ioana Valeria Alexe, *Comunicarea politică*, Editura Paideia, București, 2009, p. 24.

[2] Alex Mucchelli, *Arta de a influența*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 75.

[3] Henri-Pierre Cathala, *Epoca dezinformării*, Editura Militară, București, 1991, p. 23.

b) *Magistrații.* Prin preocuparea lor de a face dreptate diminuează procentul de culpabilitate care este proiectat în societate.
c) *Cercurile de afaceri*. Se pot constitui în grupuri de presiune care încearcă să-și apere interesele acționând atât asupra mass-mediei, cât și asupra puterii politice.
d) *Oamenii de știință și cadrele didactice*. Doresc să convingă prin logica ideilor și de aceea se lasă cu plăcere prinși în jongleriile spiritului, la acestea adăugându-se și vanitatea reușitei profesionale.
e) *Vedetele*. Artiștii, scriitorii au nevoie de a fi în centrul atenției, au nevoie de aprobarea publicului, sunt și formatori de opinii, modele de urmat.
f) *Tineretul*. Contestatar prin definiție, opunându-se vechiului, în nevoia lor de „original", de a protesta pentru orice, de a introduce noi valori. Criza lui de identitate îl poate duce la reacții violente. Toate acestea se pot constitui în factori favorizanți ai acțiunii manipulative.

Se consideră că ținta manipulării o reprezintă atât individul luat separat cât și grupul, masele, care sunt mai ușor de manipulat[1] .

În cele ce urmează vom prezenta câteva tehnici de manipulare politică în spațiul public.

Piciorul în ușă – este o tehnică folosită des de partidele mici care vor să acceadă la guvernare sau să-și atingă alte scopuri. Constă în a face să le fie acceptată o favoare mică ca apoi să ceară o favoare mai mare. Astfel, UDMR-ul excelează în această tehnică. Aflat mai tot timpul la guvernare, ca aliat al unor partide diferite, au cerut favoruri mici: predarea în școli în limba maternă (inclusiv a istoriei și geografiei); inscripționări bilingve ale localităților cu mai mult de 20% a populației minoritare; universitate de stat în limba maghiară; autonomie culturală etc., pentru a-și pregăti atingerea visului lor de aproape o sută de ani: autonomie teritorială (ne referim la membrii radicali ai UDMR).

Trântitul ușii în nas – este tehnică inversă a celei anterioare, presupunând că dacă prima pretenție va fi de neacceptat, a doua, care

[1] *Ibidem*, p. 45.

constituie adevăratul scop al negocierii, mai decentă, va fi admisă. Se bazează pe faptul că refuzul induce un sentiment de vinovăție pentru decident și acesta va accepta, în cele din urmă, a doua cerere. Foarte des întâlnită în toate partidele, care au câștigat alegerile, la negocierea posturilor ocupate politic, așa numitul „algoritm”.

Tehnica amorsării – constă în „smulgerea” unui angajament ferm din partea cuiva, după care speculând acest lucru, obținerea unei serii de avantaje, uneori în cascadă. Tehnica funcționează pentru că ne simțim obligați să ne ducem la capăt un angajament față de o persoană chiar dacă nu avem toate datele problemei și nu anticipăm ce se va întâmpla în continuare. Astfel, rigiditatea UNPR-ului de a rămâne alături de PSD, chiar și atunci când el se clătina serios și de a nu da curs invitației celorlalte partide care se afirmau la guvernare, a condus în urma punerii sub acuzare a liderului său, la disoluția acestui partid. Manipulat de PSD, UNPR-ul a rămas apărător al „interesului național”, dar fără a reuși să facă alianță electorală cu acesta, lucru care probabil îl va scoate din parlament. Este așa numit fenomenul „capcanei ascunse”, conform căruia oamenii persevereazăă într-o acțiune în derulare, chiar dacă aceasta devine extrem de costisitoare sau nu va permite atingerea obiectivelor agreate (comportament irațional).

Investiția în timp – poate fi considerată ca o tehnică de sine stătătoare, cât și ca o etapă a tehnicii amorsării. Spre exemplu în vânzări, ea implică petrecerea unui timp cât mai îndelungat cu clienții pentru a-i convinge să se angajeze într-o acțiune dorită de manipulator. Atunci când pierzi prea mult timp cu clienții, aceștia se vor simți vinovați să plece fără a cumpăra nimic. În politică, este cazul lui ALDE, o aripă a liberalilor care, deși nu au nimic comun cu ideologia unui partid de stânga, rămân alături de PSD deoarece sunt împreună de aproape doi ani și au iluzia că sunt angrenați în luarea deciziilor. De fapt, în parlament, servesc interesele PSD-ului, chiar în pofida propriilor convingeri.

Apelul la milă – oamenii pot accentua simpatia noastră printr-un apel la milă, arătându-se umili, neajutorați sau ostracizați de sistem. Este cazul fostului primar general al capitalei, care a fost împiedicat pentru o vreme să candideze pentru primul mandat. Provenit din „poporul PSD”, cum îi plăcea să spună, văzând că PSD-ul nu-l

nominalizează, a candidat independent. E adevărat că inițial a fost contestat, considerându-se că nu a întrunit numărul de semnături valide de adeziune. În timpul acesta, candidatul nostru a ieșit pe sticlă, victimizându-se. Bucureștenii l-au simpatizat, a fost votat și a câștigat primăria capitalei.

Apelul la frică – este o tehnică foarte eficientă de manipulare. Frica poate schimba atitudinile și opiniile noastre, poate chiar să ne facă să renunțăm la adicții. Spre exemplu, alcoolicilor li se spune că ciroza îi pândește, fumătorii sunt preveniți asupra potențialului îmbolnăvirii cu cancer, copiii sunt îndemnați să se spele pe dinți pentru a evita cariile dureroare, șoferii sunt sfătuiți să-și pună centura de siguranță pentru a nu muri într-un accident etc. Dacă în cazurile de mai sus utilizarea fricii este oarecum legitimă, în alte cazuri frica devine manipulatoare, mai ales atunci când se exagerează intensitatea pericolului și iminența apariției lui. Astfel, în legătură cu PSD-ul și, în principal, față de liderii acestuia, se vehiculează ideea revenirii la comunism sau alianțe oculte cu Rusia.

Apelul la mândrie – este o tehnică care nu dă niciodată greș. Atunci când alții fac apel la „marea noastră inteligență și generozitate" care ne-ar caracteriza, fac din noi victime sigure ale acțiunii lor manipulative. Tehnica funcționează în două feluri: pe de o parte sporește simpatia noastră pentru manipulator, ceea ce îi mărește puterea persuasivă iar, pe de altă parte, ne determină să refuzăm orice sfat sau părere contrare, rămânând captivi în plasa de păianjen al celui care ne manipulează. Astfel, politicienii excelează în a lăuda alegătorii, care, cu siguranță, „sunt foarte inteligenți", „nu greșesc niciodată" și, în final, vorbesc superlativ despre poporul român, flatându-l cu atribute idealizate. Nu fac altceva decât să folosească arta seducției. După ce sunt aleși, sunt surprinși în ipostaze jenante, afirmând cu totul altceva despre cetățenii care i-au votat. Aroganța, disprețul și autosuficiența sunt adevăratele atitudini care caracterizează majoritatea clasei noastre politice.

Dezumanizarea adversarului – este o tehnică de manipulare utilizată, de obicei, în conflictele militare pentru a crește combativitatea soldaților. Scopul dezumanizării constă în prezentarea inamicului ca lipsit de orice trăsătură umană, un monstru periculos, care ucide

civili, violează, nu ia prizonieri și se dedă la tot felul de atrocități. Prezentarea prin mass-media a unor caricaturi sau sloganuri defăimătoare, false, prin care inamicii politici sunt prezentați peiorativ ca „niște troglodiți periculoși" (corupți până în măduva oaselor, vând copii, sunt la a patra căsătorie, plagiatori) își poate face imediat efectul. La fel, atribuirea unor planuri oneroase sau gânduri ascunse (vrea să vândă Ardealul ungurilor, primește ordine de la Moscova sau, din contră, este agentul de influență al Marelui Licurici etc.) toate acestea neprobate și fără o argumentație convingătoare pot prejudicia imaginea adversarului politic.

Dezindividualizarea – are la bază tehnica pierderii în anonimat, cunoscut fiind faptul că, într-o mulțime, responsabilitatea se disipează. Ajunși la judecata opiniei publice, unii oameni politici se ascund în spatele celorlalți și își justifică faptele reprobabile prin apartenența lor la sistem („ce, toată lumea știe că în campaniile electorale se folosesc bani negri; toate partidele procedează așa").

Desigur, tehnicile de manipulare se diversifică și se perfecționează continuu. Prezentarea succintă a câtorva dintre ele și aplicarea lor în domeniul politic naște următoarea întrebare: care sunt efectele asupra electoratului? În primul rând aceste tehnici au un efect moderat asupra nehotărâților, deloc de neglijat, deoarece sondajele îi situează la un procent de 35-45 % din bazinul electoral. Nu este vorba să-i convingi pe cei dezgustați până la lehamite de politică, care au participat activ la viața politică și acum s-au retras, probabil definitiv, ci să-i sensibilizezi pe care nu au avut niciodată opțiuni spre un anumit partid, spre exemplu, tinerii. Prezența masivă a tinerilor s-a făcut remarcată în special cu prilejul alegerilor prezidențiale din 2009 (au sprijinit, fără succes, candidatul PNL). În al doilea rând, în mod paradoxal, tehnicile de manipulare în politică au un efect substanțial asupra electoratului propriu. Acestora li se întărește convingerea că militează pentru o cauză bună și îi motivează să continue. Uneori, apare un fenomen bizar. Oameni politici care se dezvinovățesc sau justifică anumite decizii prin argumente puerile. Analiștii politici reacționează imediat și blamează aceste intervenții, fără să-și dea seama că ele au ca țintă electoratul propriu al politicianului respectiv. Acestora trebuie să li se spună ceva, chiar dacă unii își vor da seama

că idolul lor blufează. Una dintre anxiomele politice afirmă că tot timpul trebuie să spui ceva, chiar dacă uneori minți sau nici tu nu crezi ceea ce spui. Este încă un argument al cinismului politic.

Concluzii

A fi informat reprezintă, pentru omul contemporan, un element de securitate a propriului eu în sistemul relațiilor sociale în care este angrenat. Actualitatea și volumul impresionat al informațiilor, diversitatea modalităților de exprimare (scris, sonor, imagine), varietatea canalelor de transmitere, fac ca numărul „consumatorilor" de informație să fie imens. Pornind de la această necesitate umană (necesitatea de a comunica) s-a dezvoltat o adevărată industrie a mass-mediei care nu are în vedere doar interesul omului de a fi informat, ci și interesele unor centre de putere de a câștiga individul de partea unui ideal sau de a produce modificări în convingerile și atitudinile acestuia pentru a-i determina comportamentul în direcția dorită de sursa informativă. Mass-media este uneori, mijlocul de realizare a unei veritabile agresiuni asupra omului, fiecare sursă dorind să-i comunice ceva, să-l convingă de veridicitatea știrilor prezentare, să-l influențeze[1]. Profitând de nevoia de adevăr a oamenilor, media le-a acaparat aproape tot timpul, sustrăgându-i altor preocupări. Tot ceea ce se întâmplă, chiar în plus (informații inventate), găsim în mass-media: de la informația brută, directă, până la cea subversivă, manipulatoare, de la informația redundantă, lipsită de importanță pentru noi, la informația care ne poate conferi avantaje consistente, de la informația plăcută, stenică, care ne distrează până la cea tristă, care ne afectează emoțional.

BIBLIOGRAFIE

Agabrian, Mircea, *Strategii de comunicare eficiență*, Editura Institutul European, Iași, 2008.

Alexe, Ioana Valeria, *Comunicarea politică*, Editura Paideia, București, 2009.

[1] http://documents.tips/documents/mass-media-securitatea-curs-2011-big.html la data de 15.05.2016.

Beciu, Camelia, *Comunicare politică*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2002.
Boda, Iosif, *Cinci ani la Cotroceni*, Editura Evenimentul Românesc, Bucureşti, 1999.
Brehm, Sharon, Kassin, Saul, *Social Psychology*, Haungton Mifflin Company, Boston, 1990.
Bulai, Alfred, *Mecanisme electorale ale societății românești*, Editura Paideia, Bucureşti, 1998.
Cathala, Henri-Pierre, *Epoca dezinformării*, Editura Militară, Bucureşti, 1991.
Chelcea, Septimiu, *Metode și tehnici de cercetare sociologică,* Suport de curs, Universitatea Bucureşti, 1992.
Chiru, Irena, *Comunicare interpersonală*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2003.

TEORII ŞI TEHNICI ALE COMUNICĂRII POLITICE

Victoria CHIȚIGOI, studentă anul III

Abstract: *In the context of a world that is characterized by a continuous motion and highly complex social relationships, communication was the most important and fascinating phenomenon. No one and nothing can exist without communication there in the social space encompassing all its forms. Communication is a phenomenon chameleon, adaptable contexts profoundly expansive in recent decades; also is a phenomenon that gives rise to new contexts, it is part of a determined space circumscribed rules and operating by codes and code systems, showing some processuality specific social space.*

Keywords: *political communication, theories and techniques of communication, political communication, public communication and electoral.*

Sfera comunicării s-a dezvoltat substanțial, a devenit mult mai complexă şi multilaterală. Transformarea şi revoluția domeniului tehnologiilor comunicației este comparabilă, ca amploare, cu revoluția industrială a secolului trecut, societatea post-industrială devenind una informațională, sau a comunicării. Economişti precum Porat, atunci când propun dihotomia producțiilor materiale şi nemateriale, în schimbul divizării clasice în trei sectoare, semnalează deja aceste transformări[1]. În fața unei astfel de transformări a socialității, în care modul în care muncim, modul în care învățăm, modul în care ne plătim facturile etc., s-a schimbat în mod fundamental făcându-ne astfel parte dintr-o tele-socialitate problematică, cum am putea susține că sfera politicului nu a fost atinsă? Nu trebuie să fim aderanți ai

[1] Gerstlé, Jacques, trad. Gabriela Cămară Ionesi, *La communication politique,* Editura Institutul European, Iaşi, 2002, p. 15.

determinismului tehnologic pentru a recunoaște faptul că modificarea mijloacelor de comunicare în masă modifică și modul de desfășurare a jocului politic.

Dezvoltarea publicității comerciale, a marketingului şi a relațiilor publice, recurgerea la tehnicile de anchetă precum sondajele, difuzarea masivă a mesajelor politice prin intermediul mijloacelor media au concurat la apariția unei industrii politice căreia i se asimilează astăzi – prea ușor – comunicarea politică.[1] Ne confruntăm astfel cu o concepție dominantă conform căreia comunicarea politică ar însuma tehnici şi procedee de care actorii politici, cu precădere guvernanții, se folosesc cu scopul de a manipula și de a înșela opinia. Această mărginire mutilează atât comunicarea cât şi politica, în speță pentru că le disociază. Modul acesta reducționist de a vedea lucrurile proiectează o concepție tehnică asupra comunicării şi o concepție manipulatoare asupra politicii. Se merge într-atât de departe încât noua comunicare politică să fie considerată produsul a trei tehnici: televiziunea, sondajele şi publicitatea. Un lucru de necontestat, însă, este faptul că domeniul comunicării politice datorează mult acestor tehnici şi a fascinației pe care acestea o exercită atât asupra oamenilor politici, cât şi asupra marelui public. Prin această perspectivă comunicarea politică rezultă ca fiind gravitațională în jurul expertizei de care dispun actorii politici în a folosi instrumentele de comunicare şi în a reuni tehnicile de observare socială cu tehnicile de promovare şi difuzare, cu scopul de a obține supremația pe scena politică. În fața strălucirii orbitoare a tehnologiei, s-a pierdut din vedere un concept fundamental, pe care grecii l-au pus in lumină încă din Antichitate, şi anume faptul că politica şi comunicarea sunt consubstanțiale. A comunica înseamnă a pune în comun, iar locul unde se reunesc oamenii este prin excelență cetatea. În cetate, ca unitate politică, puterea cuvântului este esențială în existența sa şi în aplanarea conflictelor sociale, iar în cadrul acesteia fiecare cetățean are dreptul şi este încurajat să vorbească liber. Putem deduce deci la ce nivel comunicarea devine o problemă de ordin universal şi permanent. De asemenea, se constituie a fi o provocare pentru cei ce vor să o studieze

[1] *Ibidem,* p. 16.

ca pe o problemă teoretică, având limite foarte dificil de conturat în epoca modernă pe care o trăim, nici politica, nici comunicarea nemaiputând fi localizate într-un sit social închis[1].

Domeniul comunicării politice este unul în plină expansiune, tehnicile şi practicile actualizându-se în mod constant, ceea ce face ca definirea acesteia să fie extrem de dificilă. De aceea, domeniul comunicării este definit mai degrabă ca un colaj de teorii şi tehnici, este „o ştiinţă caracterizată de interdisciplinaritatea şi diversitatea asemănărilor ce ţin de transversalitatea problemelor abordate. Sociologia, lingvistica, semiotica, antropologia, dreptul, istoria, psihosociologia, filosofia sunt tot atâtea domenii de analiză a comunicării politice”[2].

Politica modernă este direct influenţată de dinamica comunicării publice şi politice. Comunicarea politică poate fi considerată rolul comunicării în procesul politic, aşa cum se poate afirma în cel mai simplu mod posibil. Guvernul este un actor legitim în actul politic, iar comunicarea cu publicul este un element legitim al acestui act, dacă nu chiar vital, având în vedere că în ultimul timp fluxul de comunicare de la guvern către grupurile sociale şi invers a cunoscut cote foarte ridicate. Însă care este adevăratul rol al comunicării în conducerea unui stat şi în elaborarea de politici? Asta voi încerca să analizez în continuarea acestei lucrări.

Revenind la încercarea de a defini conceptul de comunicare, de menţionat este faptul ca în 1970 cercetătorul D. Dance a apreciat că există 15 tipuri de definire pentru comunicare, dintre care reţinem şase[3]. Prin urmare, comunicarea poate fi privită ca proces de transmitere sau de receptare; o problemă de intenţionalitate, pe care unele definiţii o includ ca fiind cea mai importantă caracteristică, existând grade de intenţionalitate atât în transmiterea cât şi în receptarea de informaţii; cauză sau efect al unui ansamblu de relaţii sociale şi structuri interacţionale; proces linear sau circular şi interactiv; sursă de ordine, unitate şi coeziune sau cauză a schimbării,

---

[1] *Ibidem,* p. 17.

[2] Gerstlé, Jacques, *op.cit.,* pp. 16-18.

[3] D. Dance**,** *The concept of communication*, Journal of Communication, 20, 1970, pp. 201-210.

fragmentării ori a conflictului; opțiune între perspectiva activă (încercăm să îi influențăm pe alții sau situația în care ne aflăm) și cea reactivă (acceptăm influența, ne adaptăm la împrejurări)[1].

Dacă aruncăm o privire la începuturi și cercetăm etimologia cuvântului „comunicare" descoperim că își are originile în latinescul „*communis*" care înseamnă „a împărtăși", „a pune în comun", și a fost folosit cu acest sens începând cu secolul al XIV-lea. Ulterior, în urma dezvoltării mijloacelor de transport, a rețelelor de drumuri, a poștei, termenul de „a comunica" capătă sensul de „a transmite", pentru ca mai apoi, în urma revoluției tehnologice din jumătatea a doua a secolului al XX-lea, termenul să se asocieze cu mass-media, televiziunea, radio-ul etc. De cele mai multe ori, în încercarea de a o defini, comunicarea este restrânsă la un simplu transfer de informații, cu precădere în relațiile interpersonale. Există și o altă abordare a comunicării, care afirmă complexitatea sa și transformările ce se produc asupra celor care iau parte la relația comunicațională, și anume că este mai degrabă un proces.

În general, vasta majoritate a teoriilor asupra comunicării au fost clădite pe așa-numitul model al codului, ce susține că mesajul codificat de către emițător este decodificat de către receptor cu ajutorul unui „mijloc" de comunicare, punându-se astfel semn de egal între comunicare și codificare/decodificare de mesaje[2]. Pornind de la premisa că mesajul emis de emițător este întotdeauna incomplet, se deduce faptul că receptorul trebuie să-l completeze în baza experienței, a datelor situației comunicării și a cunoștințelor personale, făcând inferențe[3]. Aceasta este, în cuvinte sărace, descrierea „modelului inferențial" care este în opoziție cu „modelul codului" și care a fost propus de cercetători ca Paul Grice și Davis Lewis.

---

[1] *Ibidem,* p. 212.

[2] D. Sperber, D. Wilson, *Relevance. Communication and Cognition (1986)*, dupa La Pertinence. Communication et Cognition, Minuit, Paris, 1989, p. 14.

[3] ***INFERÉNȚĂ*** *s.f. Operație logică de derivare a unui enunț din altul, prin care se admite o judecată (al cărei adevăr nu este verificat direct) în virtutea unei legături cu ei cu alte judecăți considerate ca adevărate. [< fr. inférence, cf. lat. inferre – a duce].*

Cea mai detaliată viziune asupra comunicării a fost construită de un grup de cercetători sub conducerea specialistului în ştiinţele comunicării Alex Mucchielli şi a fost numită „teoria proceselor comunicaţionale”. Aceştia pornesc de la premisa că în cadrul comunicării intră aproape toate expresiile umane şi se bazează pe trei teoreme: a semnificaţiei, a constructelor sensului prin contextualizare şi teorema intervenţiei proceselor de comunicare.

Această teorie susţine că sensul comunicării este dat într-un cadru generalizabil, privilegind contextul interacţiunilor, asemenea unuia dintre postulatele Şcolii de la Palo Alto, cu precizarea că însăşi contextele şi semnificaţiile se construiesc prin schimbul (de mesaje). Sensul, semnificaţia nu sunt statice, ci iau naştere din situaţiile în care este desfăşurată activitatea fiind construită de participanţii la relaţia de comunicare. Aşadar, trebuie să fim atenţi să privim „the big picture”, în scopul de a observa nu numai informaţia, modul în care a fost difuzată şi transformarea sa, ci şi configuraţia comunicaţională care a contribuit la crearea sensului.

În susţinerea teoriei sale, Mucchielli a dezvoltat multiple exemple, iar noi ne vom concentra atenţia asupra unuia dintre ele: *Un grup politic important declară public faptul că se desolidarizează de alte grupuri cu care se află într-o alianţă guvernamentală, datorită unor afaceri în care sunt implicaţi aliaţii lor. Această reacţie este mediatizată si produce o restructurare a câmpului relaţiilor politice dintre partide, deci are loc un proces de reconfigurare în câmpul actorilor politici (transformă contextul alianţelor posibile). Orice comunicări ce vor fi făcute ulterior de partidele politice vor lua semnificaţii prin raport cu noua poziţie relaţională ce urmează a fi definită. În plus, putem spune că în timp ce se derulează, această comunicare ia un sens de apel la alte alianţe politice. Această acţiune de transformare este fundamentală şi confirmă că sensul unei comunicări se naşte din punerea în relaţie cu alte elemente contextuale*[1].

Din acest punct de vedere, o situaţie comunicaţională nu poate fi interpretată în mod corect decât dacă se iau în calcul contextele

[1] http://www.scritub.com/sociologie/psihologie/comunicare/CONCEPTUL-DE-COMUNICARE52418.php, accesat la data de 3.04.2016.

constitutive. Aceste contexte sunt fundamentale la crearea sensului unei comunicări, pentru că vizează aspecte ca spațialitatea, contextul fizic și senzorial, temporalitatea, poziția, contextul relațional social, contextul cultural de referință la norme și reguli colective și expresia identității participanților. Neglijarea oricăruia dintre aceste aspecte contextuale ar conduce la o interpretare incompletă și implicit greșită a unui act de comunicare. Putem deduce astfel că o situație comunicațională poate fi înțeleasă doar ținând seama de toate contextele constitutive ale acesteia. De exemplu, dacă avem de analizat un discurs politic din România anilor 1850, trebuie să luăm în calcul locul în care acest tip de comunicare are loc și temporalitatea, pentru că acestea ne vor ajuta să identificăm și normele și regulile colective dar și contextul de expresie a identității actorilor, lucruri care vor contribui la revelarea unor semnificații care ar putea scăpa la o analiză mai superficială. Am ales să specific doar patru dintre contextele constitutive pentru că, în exemplul dat, sunt cele care relevă cele mai multe informații în ceea ce privește semnificația respectivului discurs politic, însă trebuie calculate și analizate toate, întrucât este singura cale prin care vom obține o interpretare completă.

Pentru a identifica natura și caracteristicile procesului de comunicare, trebuie să trecem în revistă unele interogații inspirate de Denis McQuail:

Este procesul de comunicare unidirecțional sau interacțional? Procesul de comunicare nu poate fi caracterizat cu fermitate ca unidirecțional sau interacțional, deoarece situațiile de comunicare prezintă o vastă varietate, însă putem afirma că prezintă un grad de circularitate ridicat și că avem de a face cu apariția feedback-ului. Spre exemplu, o conversație interpersonală sau o negociere sunt procese de comunicare interacționale și circulare, în cadrul căreia cei implicați sunt egali și devin pe rând și emițător și receptor de mesaj, pe când în cadrul unei comunicări unidirecționale inițiativa aparține exclusiv emițătorului.

Este un proces închis sau deschis? Acest lucru este determinat de cât de previzibil și planificat este rezultatul unei comunicări, forme de comunicare ca cea de masă, cea artistică sau cea interpersonală informală desemnând procese deschise.

Semnificațiile în cadrul unui proces de comunicare sunt tranzacționate sau fixe? În cadrul unei comunicări științifice sau în cea care privește îndrumarea sau controlul, semnificațiile sunt în mod normal fixe, deoarece mesajul transmis este clar, cu un grad foarte scăzut de ambiguitate, fiind permisă o unică interpretare. Însă în cazul comunicării artistice sau al unei conversații informale, gradul de ambiguitate devine foarte înalt, considerându-se că receptorul mesajului își construiește universul chiar în timpul receptării mesajului, iar semnificațiile comunicării sunt, în acest caz tranzacționate.

Are procesul de comunicare un scop precis? În cele mai multe din cazuri, da, însă există și forme de comunicare ce nu urmăresc un scop foarte bine pus la punct (comunicarea în masă).

Procesul de comunicare, dependent de sistem? În momentul în care actele succesive de comunicare și receptare a mesajelor și contextul în care se desfășoară sunt conectate într-un mod determinist, atunci comunicarea devine „sistematică”[1].

Ne putem hazarda, în urma informațiilor prezentate, să convenim că prin comunicare se înțelege procesul social care are scopul de a transmite informații, influență și de a exprima identitatea actorilor, de a structura relațiile, de a construi referințele colective. „*În sensul cel mai larg, se vorbește de comunicare de fiecare dată când un sistem, respectiv o sursă, influențează un alt sistem, în speță un destinatar, prin mijlocirea unor semnale alternative care pot fi transmise prin canalul care le leagă”*[2].

Comunicarea politică reprezintă un tip de comunicare publică, și a fost un subiect de interes pentru mari filosofi, începând din Antichitate, de la începuturile democrației, până în zilele noastre. De menționat este că deși evoluția comunicării politice este una rampantă, fiind într-o continuă expansiune, ceea ce au spus filosofi ca Platon, Demostene, Cicero ș.a. este încă de actualitate, în special când vine vorba de relația dintre cetățeni și putere sau a relației dintre puteri. Putem identifica sursa comunicării politice în Constituție, articolul 3 menționând că „suveranitatea națională aparține poporului care o

[1] D. McQuail, *Comunicarea*, Institutul European, Iași, 1999, pp. 40-45.
[2] Charles E., Osgood, apud V. Tran, I. Stănciugelu, 2001, p. 14.

exercită prin reprezentanții săi și pe calea referendumului", completat în articolul 4 cu mențiunea că „partidele și grupările politice concurează pentru obținerea voturilor".

Comunicarea politică este un domeniu foarte vast și complex, având variate arii de desfășurare. Astfel, comunicarea politică poate fi guvernamentală, atunci când atrage atenția publică asupra politicilor și acțiunilor inițiate de guvernanți, și ar trebui să fie un flux permanent de informații care să susțină o campanie de informare a electoratu-lui[1]. Gradul în care comunicarea guvernamentală este democratică depinde în mod direct de limitele impuse de transparența informației politice și administrative. Comunicarea guvernamentală reprezintă un indice al responsabilității politice și un mod de legitimizare continuu al mandatului politic. Trebuie menționat că aceasta este condiționată de informația publică și cea privată, adică informația pe care sursele acceptă să o divulge și informația pe care acestea nu acceptă să o divulge, cu scopul de a menține caracterul privat al activității lor. De asemenea, comunicarea guvernamentală depinde în mod direct și de sistemul mediatic cu practicile sale, pentru că chiar dacă guvernul este deschis ca o sursă continuă de informații, acest lucru nu asigură comunicarea guvernamentală. Canalul prin care informația guvernamentală este transmisă este reprezentat de mass-media, și de foarte multe ori, informațiile transmise sunt lipsite de senzațional, iar mulți dintre jurnaliști consideră că nu sunt generatoare de știri bune.

Presa, televiziunile, mass-media în general, reprezintă câmpul principal în care comunicarea politică se desfășoară. Entitatea politică încearcă în mod constant să dobândească mai mult control în acest câmp, iar în acest scop utilizează strategii și tehnici specifice marketingului politic. Marketingul politic presupune obiectificarea omului politic și „vinderea" lui, ca și cum ar face cu un produs, prin seducerea publicului cumpărător/alegător. Instituțiile de presă le vând spațiu sau timp oamenilor politici, sau organismelor politice, care plasează în cadrul acestora mesaje atent realizate de specialiștii în domeniu.

Comunicarea politică în zilele noastre este strâns legată de conceptul de marketing politic. Acest concept este fondat pe pilastrul potrivit căruia

[1] Camelia, Beciu, *Comunicare politică,* București, 2002, p. 26

comportamentele alegătorilor/cetățenilor și cele ale consumatorilor pot fi analizate după mai mult sau mai puțin aceleași criterii. După Jacques Gerstle[1], marketingul politic poate fi sinonim cu marketingul electoral, iar asta presupune asistarea ofertei electorale în eforturile sale de adaptare la cerere sau de conformare la cerințele politice. Există două procedee fundamentale în marketing, și anume „vânzarea" unui produs convingând ținta asupra calităților lui, sau în modificarea produsului pentru a mulțumi cerința grupului-țintă. În politică, până în prezent, marketingul cererii a înlocuit marketingul ofertei.

Marketingul politic apelează la sociologie electorală, la sondajele asupra intenției de vot și la cele de opinie, dar și asupra dezbaterilor individuale sau de grup. În acest caz, sondajele reprezintă un instrument fundamental pentru analizarea intenției de vot, de asemenea facilitând identificarea țintelor strategice. Analizele multidimensionale ne oferă o imagine a percepțiilor și a preferințelor cetățenilor, iar cu ajutorul modelelor matematice se identifică și se evaluează oportunitățile strategice care ar permite accesul pe piața politică.

Sondajul, cumpărarea de spațiu și publicitatea sunt sinonime cu termenii din engleză *pollsters, media advisors și campaign managers.* Începând cu anii 1980 s-a dezvoltat o altă tehnică pentru campaniile de orice nivel: focus group. Această tehnică constă în selectarea unui grup mic, de la 10 până la un maxim de 20 de participanți și antrenarea lor în discuții cu privire la aspectul asupra căruia ne concentrăm. Selecția grupului se face după anumite criterii, în așa fel încât participanții să prezinte toate atributele comune de ordin sociologic, cultural sau politic. În acest fel se pot obține interpretări ale situației politice care pot inspira direcții sau subiecte de comunicare, raportat la nișa grupului.

Amploarea pe care a luat-o marketingul politic în ultimii ani a favorizat creșterea costurilor activității politice concomitent cu creșterea personalului neparticipant la jocul politic. Marea dilemă cu

---

[1] Gerstlé, Jacques, trad. Gabriela Cămară Ionesi, *Comunicarea politică,* Editura Institutul European, Iași, 2002, p. 54.

privire la marketingul politic o reprezintă: cum pot fi convinşi cetăţenii-ţintă şi potenţialii candidaţi că practicile marketingului politic sunt eficiente şi nu există riscul manipulării?

Publicitatea poate fi considerată însăşi expresia comunicării politice, fiind o comunicare controlată de un actor politic individual sau colectiv care are ca specific difuzarea plătită. În general, forma audiovizuală a mesajului este impecabilă, în aşa fel încât să maximizeze capacitatea de atracţie şi de a suscita plăcere sau emoţie individului. De precizat este că eficienţa mesajului politic sub formă audiovizuală depinde în mod direct de gradul de implicare a electoratului. Transformările pe care comunicarea politică le-a suferit în ultimele decenii sunt apreciate ca fiind negative, în literatura de specialitate. Globalizarea are efecte notabile în câmpul comunicării politice, vorbindu-se tot mai frecvent de o „americanizare" a acesteia, ca factor degradant al spaţiului public, transformând oamenii şi evenimentele politice în „produse de vânzare" prin mediatizarea televizată, bazată pe marketing, publicitate, senzaţional şi divertisment. O altă repercusiune a globalizării intense este dependen-ţa comunicării politice de industria imaginii, constituită din experţi în publicitate, marketing, PR, psihologi, sociologi etc., aceştia fiind implicaţi în permanenţă în intermedierea reprezentării omului politic. O întreagă industrie a imaginii condusă sub principiul profitabilităţii, în detrimentul interesului public, informării politice şi filosofiei de bază a practicilor democratice.

Andrei Stoiciu este cel care formulează o definiţie în sens larg a ceea ce înseamnă comunicare politică, afirmând: „Comunicarea politică include procedurile, normele şi acţiunile prin care este folosită şi organizată informaţia publică. Comunicarea politică nu înseamnă numai tipărirea afişelor electorale sau înregistrarea intervenţiilor televizate ale unui candidat; ea include toate acţiunile de recrutare de personal, de concepţie, de anchetă, de marketing, de evaluare strategică, de grafică, de analiză a peisajului audio-vizual, de calcul

financiar, de pregătirea răspunsurilor care preced [...] tipărirea afişelor electorale sau intervenția unui candidat pe un post de televiziune”[1].

Astăzi, la 25 de ani depărtare de sângeroasa revoluție din 1989, care a eliberat poporul român de sub un regim totalitar care devenise sufocant în ultimii săi ani și care a fost caracterizat de o comunicare politică unidirecțională, asistăm la schimburi constante de informații între clasa politică şi cetățeni. Astfel, în această lume dominată de *online,* este firesc să ne ridicăm niște întrebări. De exemplu, ce actualitate sau eficiență mai prezintă discursul unui politician în piața publică, la un miting sau chiar la televizor? Devin oare comunicatorii politici mai persuasivi atunci când apelează la metoda *online*? Sau dimpotrivă, calea aceasta derobându-i şi făcându-i în mod periculos, pentru ei, să devină mai adevărați? Cu siguranță acestea sunt întrebări ale căror răspunsuri nu le vom epuiza în această lucrare. Ceea ce este de remarcat însă, este faptul că implicarea în *online* a oamenilor politici contribuire la o îmbunătățire şi la o mai mare apropiere de adevăr a relației om politic-om al cetății. Politicianul trebuie să devină un internaut obişnuit, să se dezbrace de imaginea instituțională şi să se implice în activitatea forum-urilor, blog-urilor şi a rețelelor sociale a căror subiect coincide cu domeniul politic, economic, social. Membrii unor astfel de comunități sunt oameni care sunt foarte preocupați de ceea ce se întâmplă în politica românească, iar câştigarea încrederii lor are aceleaşi efecte ca o campanie tradițională de masă de succes[2].

Concluzii

Majoritatea autorilor care au influențat domeniul comunicării politice, au fost preocupați de înțelegerea transformărilor politice, sociale, psihologice şi economice a societății moderne industriale.

---

[1] Stoiciu, Andrei, *Comunicarea politică. Cum se vând idei şi oameni*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2000, p. 19.

[2] http://www.academia.edu/3855499/Comunicarea_politica_in_mediul_virtual_Influenta_blogurilor_in_campaniile_electorale, accesat la 19.05.2016.

Aceasta a suferit schimbări atât de dramatice încât ne forțează să punem la îndoială actualitatea paradigmelor marilor contribuitori la dezvoltarea teoriilor comunicării politice. Spre exemplu, se observă o puternică tendință de detașare de instituțiile ce reprezentau cadrul de primire și interpretare a mesajelor, cum ar fi școlile, partidele politice sau grupurile civice. Care sunt implicațiile acestei tendințe de detașare în reacția cetățenilor la mesajele media? În urma proliferării canalelor de comunicare, s-a înregistrat și o mai mare individualizare a acestora. De aceea este important să ne întoarcem la originile intelectuale ale domeniului, cu scopul de a ne facilita identificarea schimbărilor fundamentale ale societății și tehnologiei comunicării care afectează compoziția audienței, transmiterea informației, și a politicii în sine[1].

BIBLIOGRAFIE

Beciu, Camelia, *Comunicarea politică*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2002.

Canetti, Elias, *Masele şi puterea*, Editura Nemira, Bucureşti, 2000.

Cathala, Henri Pierre, *Epoca Dezinformării*, Editura Antet, Prahova, 2000.

Chelcea, Septimiu (coord), *Comunicarea Nonverbală în spațiul public*, Editura. Tritonic, Bucureşti, 2004.

Gerstle, Jacques, *Comunicarea politică*, Editura Institutul European, Iaşi, 2002.

Kapferer, Jean-Noel, *Căile persuasiunii – modul de influențare a comportamentelor prin mass-media şi publicitate*, Editura Comunicare.ro, Bucureşti, 2002.

Marinescu, Valentina, *Mass-media şi schimbarea politică în România*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2004.

Marinescu, Valentina, *Introducere în Teoria Comunicării: principii, modele, aplicații*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2003.

Webgrafie:

[1] W. Lance, Bennett, Shanto, Lyengar, *A new era of minimal effects? The Changing Foundations of Political Communication,* Journal of Communication, 2008, p. 707.

http://academos.ro/document/3-paradigme-ale-violentei-colective
http://www.scritub.com/sociologie/psihologie/comunicare/CONCEPTUL-DE-COMUNICARE52418.php
http://www.roaep.ro/bec_europ2014/?page_id=2000
http://www.dna.ro/obiect2.jsp?id=241

ROLUL PARTIDELOR POLITICE ÎN ROMÂNIA POSTDECEMBRISTĂ ÎN CONTEXTUL TRANZIȚIEI ȘI CONSOLIDĂRII DEMOCRAȚIEI – 2016 –

Nicoleta TEACĂ (ANDRONACHE), studentă anul III

Abstract: *Immediately after the overthrow of the Communist Regime after December 22, 1989, Romania has entered a period of transition, a period of transformation, the result of which would otherwise be rebuilding Romanian society and diverse than it was before. Period of transition have been associated with the need for economic reform and transition to a market economy; reform, transformation and adaptation of the old state institutions; the need for multi-party system; organizing free elections and drafting a Constitution as soon as possible. Between all these needs, it can be said that the importance of political parties provides the interface between society and the state, only they can offer voters a democratic context, efficient and democratic instrument of political organization of society.*

Keywords: *political parties, democracy, transition, political regime, democratic state.*

Putem spune că într-o democrație modernă, prezența partidelor reprezintă una din condițiile fundamentale ale existenței sale. Numeroase studii de cercetare conduc la identificarea unui scepticism acut a societății, față de partidele politice. Acest sentiment s-a accentuat în ultimul timp, în contextul crizelor economice și financiare. Reticența față de partide, poate fi observată prin evoluția descendentă a participării la vot a populației, și necesitatea unei împrospătări a liderilor politici în contextul unei purificări democratice.

Sloganul de tendință este *„Democrația în pericol”* care declară vina partidelor politice şi a liderilor politici de după 1989. Deziluzia civică şi sentimentele anti-politică, reprezintă esența post-comunismului. Ignorând importanța funcțiilor reprezentative ale partidelor într-un context democratic, neîncrederea arătată de societate acestora, a creat o tendință democratică axată mai mult pe interesul față de aspectele executive şi de guvernare ale vieții politice ale societății.[1]

Plecând de la aceste observații, am putea spune ca o asumpție, că partidele în baza unor indicatori măsurați, ar suferi o criză în impactul cu societatea, dar putem spune că avem o democrație colonizată de aceleaşi partide, sau o cartelizare a acestora. Ele există mereu, alternându-se sub forma anumitor alianțe pentru câştigarea şi menținerea puterii. La nivelul societății, partidele permit alegătorilor identificarea lor cu anumite puncte de reper programatice, astfel simplificând logica votului. De asemenea, au şi o funcție mobilizatoa-re a propriilor simpatizanți în vederea participării la vot, dând astfel legitimitate. La nivelul propriilor organizații, una din funcțiile partidelor, este de formare a propriilor militanți, a cadrelor şi atragerea unui număr cât mai mare de membrii. La nivel instituțional, ele aleg şi numesc reprezentanți pentru guvernare, creează dacă sunt la putere majoritatea parlamentară necesară prin resurse proprii sau în alianță cu alte formațiuni politice, garantează utilizarea unor mecanisme specifice în cazul în care sunt în opoziție, partidele contribuie la stabilitatea sau stabilizarea scenei politice şi o eficientă funcționare a instituțiilor statului[2].

Criza democrației reprezentative s-a generat în contextul degradării frontierelor sociale tradiționale, a unei transformări economice accelerate, în primă fază ascendentă, şi regresivă în zilele noastre pe de o parte, şi o revoluție tehnologică a informațiilor şi mass-mediei, cu un mare impact asupra democrațiilor în tranziție.

Profesionalizarea şi dezvoltarea partidelor a dus la declasarea influenței de masă a propriilor membri în favoarea autonomiei liderilor de partid, şi ceea ce este mai grav fuziunea dintre partide şi stat.

---

[1] Sorina Soare, în *Democratizare şi consolidare democratică în Europa Centrală şi de Est*, Editori Sergiu Gherghina şi Sergiu Mişcoiu, Editura Institutul European, Iaşi, 2014, pp. 167-169.

[2] *Ibidem*, pp. 169-172.

Partidele din România, coştiente fiind de atribuţiile funcţionalităţii lor, au relaxat latura funcţională în ceea ce priveşte raportul cu alegătorii, interesul lor fiind dominat de o tendinţă de excelentă performanţă la nivelul recrutării şi menţinerii propriilor membrii în funcţii ale puterii indiferent de poziţia lor, de a guverna sau de a fi în opoziţie. Desigur că şi această situaţie este o faţă a democraţiei, principalul obiectiv al partidelor este de a accede la putere.

În contextul noilor democraţii post-comuniste, partidele nu mai reuşesc să se impună la nivel social, ele se izolează, şi voluntar sau nu, se identifică cu statul. În această confuzie avem o lipsă a încrederii în partidele politice, o vagă apartenenţă politică a societăţii faţă de un grup sau o identitate politică, şi o accentuată volatilitate a partidelor, rezultând o gravă slăbiciune a partidelor la nivel orgaziţional şi la dependenţa lor accentuată de resursele publice, creând un deficit democratic[1].

Latura deficit-funcţională a partidelor din România nu este neapărat o strategie voită oligarhică, ea este mai degrabă asociată unei structuri de oportunitate privind geneza specifică a partidelor post-comuniste prin lipsa lor de implicare la nivel comunitar, şi a micşorării distanţei ideologice dintre partide. Deci, avem o detaşare a partidelor de societate, iar intervenţia lor este de sus în jos şi nu directă cu societatea. Detaşarea de funcţia reprezentativă favorizează indirect forme de loialitate personală, în defavoarea activităţii programatice, şi devine stimul al unei forme cronice de populism şi demagogie.

Partidele politice din România au menţinut influenţa în gestiunea scenei politice, au dominat totuşi arena electorală, competiţia fiind instabilă, succedând diverse surprize electorale, formule politice şi alianţe paradoxale. Această fluiditate are ca scuză adaptarea la schimbările cerute sau impuse de societate. Dificultăţile legate de conceptul de „noutate" a partidelor nu sunt influenţate de societate sau exigenţele acesteia, ei includ în variabilele de analiză, elementul de continuitate al liderului, al organizaţiei şi a candidaţilor, în această logică dominând continuitatea asupra inovaţiei.

Efectele perverse ale acestei situaţii sunt instabilitatea politică şi alterarea calitativă a democraţiei. Şi nu mai puţin, limitarea posibilităţii

[1] *Ibidem,* pp. 173-176.

votanţilor de a evalua şansa promovării unui nou candidat sau a unor noi candidaţi, în defavoarea continuităţii unuia sau mai multor candidaţi, care au fost deja implicaţi, rezultatele acţiunilor lor fiind slab percepute.

Fluiditatea programelor partidelor şi ajustarea circumstanţială a ideilor, strategiile la nivel de alianţe reprezintă variaţii radicale a partidelor, identificate ca slabă rezistenţă a propriilor ideologii. Fluiditatea competiţiei partidelor măreşte volumul de resurse, fie ca timp sau resurse materiale, în contextul gestiunii posibilelor alianţe pentru a accede la putere, şi micşorează volumul acestor resurse pentru lansarea unor noi proiecte politice. În ultimii ani, au fost formulate diferite teorii despre felul în care partidele politice şi minorităţile naţionale au structurat scena politică din România.

Descrierea regimului politic românesc postdecembrist are tendinţa unei forme partitocratice, în umbra pluralismului politic existent. Partitocraţia reprezintă o acţiune reflexă a partidelor politice, pentru ocuparea unor funcţii publice în detrimentul realizării politicilor publice în interesul cetăţenilor. Efectul tendinţei acestei orientări de acaparare a funcţiilor publice, în defavoarea concentrării pe politici, duce la o colonizare a economiei, a administraţiei publice şi a instituţiilor statului, a partidelor politice care vin la guvernare[1].

Modelul partitocraţiei postcomuniste în România presupune ca partidele politice să aibă ca bază caracteristica „continuităţii" de reprezentare, şi nu caracteristica „funcţională" a reprezentării. Impusă de modalitatea scrutinului, partitocraţia românească nu are ca limite numai controlul unui partid sau a unui cartel de partide asupra executivului şi legislativului, dar mai ales controlul asupra activităţii economice. Consecinţele partitocraţiei asupra formei statului sunt exprimate în conceptele de suveranitate şi legitimitate. Baza electorală de natură proporţională, dejuridizează statul, devenind o practică perpetuă a partidelor politice şi a clientelei lor sociale. Astfel, într-un regim politic de acest tip, statul nu mai reprezintă totalitatea instituţiilor şi aplicarea normelor de drept, ci o totalitate variabilă a partidelor care sunt la putere.

---

[1] Cristian Preda, *Regimul, partidele şi sistemul politic din România*, Editura Nemira, Bucureşti, 2008, pp. 137-145.

Conform Constituției Române, Articolul 2 spune că, „suveranitatea națională aparține poporului român, exercitată cu ajutorul organelor reprezentative, constituite prin alegeri libere”. Se specifică că nici un „grup sau persoană nu poate exercita suveranitatea în nume propriu”[1]. Se pare că după 1990, suveranitatea a fost confiscată de către partide, în măsura în care acestea dețin controlul asupra parlamentului şi guvernului, ele fac legile, inclusiv cele referitoare la organizarea şi funcționarea lor.

George Voicu, afirma în cartea sa *Pluripartidismul,* că specificitatea sistemului partinic după 1989 în România constă sau este legat de specificitatea regimului comunist de dinainte de 1989, fiind un regim totalitar național-comunist şi fidel stalinismului. De aceea, spațiul de organizare a societății civile după revoluție a fost zero, sau, în urma unor tentative, orice încercare de organizare a eşuat. Partidele din România nu s-au bucurat de sprijinul societății civile, în acest fel ele având o calitate îndoielnică din punct de vedere al doctrinei şi al organizării.

Programele acestor partide nou-născute după Revoluție erau mai degrabă spectrul unei adevărate confuzii. Singurul partid care era în afara acestor critici era tocmai FSN-ul, care ca „*partid succesor*”, împreună cu celelalte partide, au produs sistemul de „un partid şi jumătate”. Această sintagmă este expresia ironică a lui George Voicu în ceea ce priveşte ponderea substanțială a FSN şi reprezentarea celorlalte partide, mult prea inconsistentă pentru o opoziție temeinică. Mulți critici au afirmat că vina este a sistemului electoral, şi pare a nu fi adevărat[2].

Se presupune că dacă ar fi fost introdus un prag electoral la acele alegeri, rezultatul scrutinului după vot ar fi dus la un dezechilibru sistemic şi mai accentuat, FSN ar fi putut deține peste 82% din mandate, iar la un prag electoral de 3% obligatoriu, următorul partid ar fi fost UDMR, ceea ce era inacceptabil atunci pentru societatea românească. Migrația politică în interiorul partidelor până în 1992, nu

---

[1] *Constituția României*, Editura Sedcom Libris, Bucureşti, reeditată 2013.

[2] George Voicu, în *Regimul, Partideleşi sistemul politic din România*, Cristian Preda, Editura Nemira, 2008, pp. 137-138.

a făcut decât să inducă în eroare electoratul, toate cele trei partide politice mai importante făceau parte şi ele tot din familia partidelor succesoare şi nu a partidelor istorice, creând aşa-zisul sistem „multipartid cu defect”.

Diferența dintre sistemul „un partid şi jumătate” şi cea a sistemului „multipartid cu defect” era o diferență optică şi nu de substanță. Alegerile din 1996 aduc pentru prima oară un sistem „multipartid pur”, având în legislativ alte două partide care au sprijinul a cel puțin 20% dintre alegători, respectiv PNȚCD şi PDSR. Foarte adevărată, din punctul meu de vedere este afirmația lui Georges Lavau, citată de Voicu, potrivit căreia „....Democrația este o întreprindere cu risc, de multe ori cu risc foarte înalt. Ea este nevoită să se expună atacurilor celor pe care o resping, dar care nu se sfiiesc să-i utilizeze resursele într-un scop demolator...”[1].

Partidele politice în România au fost rezultatul constituirii unor grupuri al fostului sistem, care îşi căutau o identitate ideologică şi structural-organizatorică. Ele au asigurat funcționarea regimului democratic pluralist, dar nu au contribuit la o bună funcționare a acestuia. Pe acest context politic au fost grefate elemente transversale ca descentralizarea economică a statului, dimensionarea societății civile, libertatea de expresie, reinventarea pluripartidismului politic etc. Dincolo de schimbarea regimului am avut un numitor comun al partidelor româneşti, unde rolul personalităților politice este primordial, distincțiile ideologice şi programatice fiind periferice şi fără interes. Persoana liderului devine mult mai importantă decât instituția pe care o reprezintă, modul de gestiune politică este declinarea principiului loialității personale.

Literatura de specialitate ne indică ca punct de plecare al democrației româneşti după 1989, Frontul Salvării Naționale. Principalul proiect al liderilor era o liberalizare a vechiului sistem, dar nu o ruptură radicală sau o schimbare a fundamentelor ideologice, deci asocierea unei relaxări şi a unei deschideri progresive. Dacă anul 1990 reprezintă punctul de plecare al democrației, punctul de plecare efectiv al tranziției este anul 1992.

---

[1] *Ibidem*, pp. 138-140.

Comparativ cu celelalte state Est-Europene, decalajul democratizării României provine din începerea consolidării opoziției abia începând din 1991, iar implozia acesteia într-o formă mai consolidată, a fost realizată abia în contextul alegerilor din 2000, ceea ce dă un ritm de stabilizare mult mai lent. Vom observa că diferența între regimurile politice nu este dată de procedeele de alegere a liderilor sau modalitatea de trecere de la ficțiunea suveranității la realitatea puterii, diferența este reprezentată la nivelul mecanismelor instituționale care sunt garanția perpetuării legalității după momentul alegerilor.

Dacă aprofundăm analiza sistemului politic românesc post-comunist, din punct de vedere strict instituțional, avem de-a face cu un regim semiprezidențial instabil. Instabilitatea este rezultatul de coabitare a unui Preşedinte şi a unui Premier, din partide politice diferite.

Competențele celor două instituții sunt stabilite de norme constituționale, dar sunt influențate şi de echilibrele interne ale partidelor. Dacă nu avem o ordine şi un echilibru garantate de existența, armonia şi buna funcționare a partidelor, cu un bicefalism executiv, blocajele instituționale se acumulează, iar confuzia puterilor va deveni, metaforic „lege de guvernare". Loialitatea față de instituții dispare, în fața raporturilor cu partidele şi liderii acestora[1].

Putem spune că regimul politic românesc este o formă de guvernare, legitimată pe baza alegerilor libere şi regulate, unde unul sau de obicei mai multe partide şi liderii acestora dețin monopolul resurselor sau politicilor de guvernare. Guvernarea este scurt-circuitată de servituții personale instituționalizate a partidelor politice, nu în numele unor ideologii, ci a loialității față de un lider. Ne punem întrebarea: Poate persoana convinge mai mult decât instituția?

Există şi o explicație a sistemului politic românesc în contextul negării teoriei clivajelor a lui Stein Rokkan, care afirma, că exclude regiunea Est-Europei. Răspunzând la întrebarea dacă clivajele lui Rokkan pot fi aplicate acestei regiuni, Daniel Louis Seiler propune o aplicare rațională a modelului rokkanian în această regiune. El adaugă o a treia revoluție celor două a lui Rokkan, fiind vorba de revoluția internațională, şi care trece de la „capitalism > prin socialism real > la

[1] *Ibidem,* pp. 140-142.

capitalism”. Revoluția internațională este dispusă, ca şi cele a lui Rokkan, în jurul a două axe: cea teritorială şi care dă naştere clivajului postcomunişti / democrați, în baza contradicției comunitate politică/ societate civilă şi axa funcțională care emerge odată cu trecerea la o economie de piață, creând clivajul ultraliberali/ economie socială pe baza contradicției reformă economică/ realizări sociale, dar şi a unui conflict maximalişti/minimalişti.

În România, analizând perioada anilor 1919-1989, putem vedea, că experiența democratică a fost destul de scurtă pentru a putea vorbi de o stabilizare a conflictelor în clivaje, în sensul propus de Rokkan. Seiler afirmă că România este un caz special şi foarte greu de descifrat şi analizat. La sfârşitul secolului al XIX-lea, în contextul modernizării, revoluția industrială şi cea națională are un impact divers asupra României, produce un automatism politic unde toate partidele politice sunt „naționale”, ideea de protecție a românismului a fost plasată deasupra oricărui alt tip de conflict.

Astfel naționalismul devine ingredientul politic ideologic a majorității partidelor. Marele politolog belgian Jean-Michel de Waele a fost interesat de doctrinele şi sistemele politice ale țărilor Europei-Centrale. El a adăugat o serie de trei posibile clivaje în România, dar avertizează că pot fi clivaje neconsolidate, simple tensiuni şi dezacorduri politice care nu se traduc în conflictele structurale ale societății. Aceste tensiuni ar fi: tensiunea dintre *maximalişti / minimalişti:* PD > şi PNL pe de o parte şi PDSR pe de alta, au fost separate în ceea ce priveşte trei chestiuni economice: ritmul reformelor, dezvoltarea lor şi gestionarea factorului social; tensiunea *autoritar/democratic* care separă partidele, care optează pentru modernizarea şi europenizarea sistemului politic şi al economiei, de cele care doresc replierea şi concentrarea pe tradițiile seculare, care condamnă orice concesie făcută minorităților de către stat, şi care în definitiv neagă compromisul şi dialogul politic, putem exemplifica Partidul România Mare; tensiunea comunişti/anticomunişti, care separă partidele provenite din dizidența şi opoziția față de regimul totalitar şi formațiunile politice moştenitoare ale regimului comunist, sistemul politic românesc postcomunist este organizat în jurul negării clivajelor.

Regimul comunist a fost construit pe negarea tuturor clivajelor, abolind separațiile cuprinse de schema lui Rokkan. Dacă ne referim la

clivajele specifice revoluției naționale PCR a înglobat minoritățile în vederea anulării clivajului centru/periferie, reprezentat de centrul sau cultura națională şi periferia reprezentată de populațiile etnice, lingvistic sau religios distincte din provincie; anularea clivajului biserică/ stat adică conflictul dintre statul-națiune şi privilegiile corporative consacrate de către biserică, PCR a preferat o definiție a raportului de circumstanță, statul garanta libertatea de conştiință şi activitatea cultelor în baza Constituției dar în acelaşi timp desfăşura o acțiune de educare ateist-ştiințifică a maselor[1].

Clivajelor rezultate din revoluția industrială , societatea comunistă se întemeia pe distrugerea capitalismului, anulând diferențele de statut dintre capitalişti/muncitori, urmărind dimensiunea teritorială a acestui clivaj printr-o politică de ştergere a diferențelor dintre sat şi oraş. Postcomunismul deține, pentru o perioadă limitată, două tensiuni, cea între neocomuniști/anticomuniști şi tensiunea naționalistă.

Termenul de clivaj are la bază dualismul conceptelor conflict /integrare, în contextul unei perioade de timp care permite configurarea unui sau unor sisteme politice. Rokkan propunea identifi-carea unor variabile şi integrate într-o hartă conceptuală a clivajelor pe baza unui lung proces istoric evolutiv şi care a condus la actuala configurație de teritorii, economii şi sisteme politice. Aceste variabile cruciale şi integrate au permis evoluția transformării unor contradicții structurale fie în lupte temporare, fie în conflicte de lungă durată. S-a observat că partidele apărute în urma unor tensiuni sunt şi ele de scurtă durată, în schimb cele rezultate din conflicte, permit consolidarea unor clivaje puternic implantate la nivel socioeconomic şi instituționalizate sub forma unor partide care susțin conflicte pertinente la nivel socioeconomic.

Rokkan ne spune că clivajele politice asigură construirea şi consolidarea democratică pe baza delegării partidelor în Parlament. Rezultă o regulă a unui compromis politic care asigură stabilitatea regimurilor democratice, şi care nu exclud reprezentarea conflictelor structurale ale societății.

---

[1] Daniel Louis Seiler, *Partidele politice din Europa,* Editura Institutul European, Iaşi, 1999, pp. 135-140.

În România consensul promovat de partide este un paradox, deoarece înaintea reprezentării unor conflicte socioeconomice, partidele reprezintă UNITATEA, model lansat după 1989 de către FSN. Acest partid, chiar şi în condițiile utilizării forței împotriva unei părți a populației aflate în stradă, în contextul primei mineriade, domnul Iliescu adresa minerilor,veniți pentru apărarea democrației, următoarele încurajări, de menținere a uniunii democratice a societății:

„Trebuie să rămânem cu vigilența trează şi să fim pregătiți pentru orice alte încercări de escaladare, de destabilizare a situației din țară, şi peste tot să întreținem un spirit de mobilizare şi de luptă a tuturor celor hotărâți să apere democrația română (…). Ştim că avem în dumneavoastră un sprijin de nădejde, când va fi nevoie – vom apela!" spus Iliescu.

Lipsa diviziunii se perpetuează dincolo de regimul totalitar. Modelul FSN obligă moral ca toate partidele apărute să se descrie ca fiind înainte de toate reprezentanți ai societății şi ai națiunii. Partidele postcomunismului românesc au promovat conflicte între liderii politici, nevoia de stabilizare a regimului politic, reformarea economică şi integrarea europeană. S-a impus necesitatea unei cizelări programatice de fond a partidelor, acestea recurgând la inventarea unor conflicte care să le legitimeze. Aceste amenajări forțate sunt destinate mai degrabă partenerilor externi.

La nivel intern distanța ideologică dintre partide este mică, permițând partidelor un spațiu de manevră care să le legitimeze reprezentarea oscilantă şi uneori contradictorie Pentru mult timp partidele au reuşit să înşele opinia publică, prin opoziția anticomunişti/ neocomunişti, crezându-se că este clivajul fondator al societății româneşti după decembrie 1989. Ulterior specialiştii au considerat, că această opoziție a fost un instrument a unei tensiuni superficiale a societății noastre. Orice fenomen politic are o evoluție în timp şi o identitate proprie[1].

În baza analizei efectuate până acum, ar fi patetic să gândim, că partidele postcomuniste ar fi trebuit să parcurgă aceleaşi etape prin care au trecut omologii lor occidentali. La aproape trei decenii după

[1] *Ibidem*, pp. 140-142.

căderea regimului comunist, democrația nu are deocamdată alte soluții sau alternative credibile, şi va trebui să ne obişnuim cu apariția fenomenelor excentrice pe scena politică, care contestă calitatea democratică şi consolidarea democrației din țara noastră.

Un alt tip de studiu al comportamentului partidelor a fost introdus în contextul teoriei cartelului, având la bază relația partidelor politice şi raportul lor cu statul. Katz şi Mair, promotorii acestei teorii, susțineau ideea că se poate observa o apropiere semnificativă între partidele politice şi statul de apartenență a acestora. Acest fenomen a favorizat apariția „partidului cartel".

În România, ca şi în celelalte țări din Europa de Est, partidele politice au o schimbare strategică comportamentală. Ca efecte directe, la nivelul competițional politic se observă o diminuare a distanței ideologice dintre partide, iar la nivel orgazițional partidele întăresc poziția liderilor a căror legitimitate se face în baza eficienței politice şi nu de coerența cu discursul partidului, rolul membrilor de partid este limitat şi în paralel se demitizează rolul societății care dă legitimitatea reprezentării. Astfel, avem o absorbție a partidelor în structurile statului, în virtutea unei dependențe financiare, de resursele publice, necesare existenței lor[1].

Modelul partidului-cartel a fost perceput ca un broker între stat şi societate, ca o organizație profesională direct dependentă de subsidiile publice. Observațiile lui Mair au considerat că partidele post-comuniste sunt un teren fertil pentru partidele-cartel, fiind identificate la începutul anilor nouăzeci partide firave la nivel orgazițional, dependente de finanțarea publică şi cu centrul de greutate orientat spre liderii politici. Ceea ce este îngrijorător este perpetuarea aceloraşi partide la putere, factorul decizional privind subsidiile le aparține. Reprezentanții acestora în parlament votează cuantumul sumelor alocate partidelor. Subvențiile le asigură perpetuarea doar a partidelor existente, fiind un obstacol în formarea altor formațiuni politice. Ele au fost denumite de Katz şi Mair „agenții semistatale". Indicatorii de analiză a procesului de cartelizare sunt asprirea legii electorale şi asprirea legii finanțării şi a acordării subvențiilor de stat.

[1] *Ibidem,* pp. 143-145.

În baza tuturor acestor observații, concluziile legate de evoluția partidelor în spațiul politic românesc după decembrie 1989 ar fi următoarele:

În România calitatea democrației şi buna sa funcționare inspiră la un raport inversat cu partidele politice. Metafora weberiană afirmă că partidele nasc în contextul democrației, în România se inversează situația, democrația fiind *copilul partidelor politice*.

Concluzii

Putem spune în concluzie că regimul postcomunist din România este un sistem politic, unde partidele ocupă un loc important la nivelul gestiunii agendei politice. Nivelul de mobilizare a votanților, de agregare şi articulare a intereselor segmentului de societate pe care îl reprezintă este scăzut, aproape de inexistent, şi are consecințe grave asupra legitimității politice a sistemului politic. Nu trebuie ignorată strategia partidelor care controlează statul şi resursele statului, pierzând astfel orientarea lor către societate. Chiar şi aşa, modelul democrației din România conferă partidelor politice autoritatea reprezentării voinței populare. Democrația în țara noastră se justifică pe baza suveranității poporului şi pârghiile puterii politice controlate aproape în exclusivitate de către partide. Această contrazicere dintre puterea teoretică a poporului şi statul de drept reprezintă slăbiciunea şi vulnerabilitatea sistemului politic[1].

Voi încheia cu o frază a lui Giovanni Sartori:

„I partiti formulano proposte politiche per vincere le elezioni e non cercano di vincere le elezioni per realizzare proposte politiche". Îmi voi permite să traduc:

„Partidele formulează propuneri politice pentru câştigarea alegerilor, dar nu încearcă să învingă alegerile pentru realizarea propunerilor politice"[2].

---

[1] *Ibidem*, pp. 147-148.

[2] http://digilander.libero.it/callegari/partiti_sistemipartito_sci_pol.htm accesat 07.05.2016.

BIBLIOGRAFIE

Documente oficiale:

Constituția României, Editura Sedcom Libris, Bucureşti, reeditată 2013.

Lucrări de specialitate:

Cristian Preda, *Regimul, partidele şi sistemul politic din România,*Editura Nemira, Bucureşti, 2008.

Daniel Louis Seiler, *Partidele politice din Europa*, Editura Instititutului European, Iaşi, 1999.

Democratizare şi consolidare democratică în Europa Centrală şi de Est, Editori Sergiu Gherghina şi Sergiu Mişcoiu, Editura Institutul European, Iaşi, 2004.

Site-uri accesate:

http://digilander.libero.it/callegari/partiti_sistemipartito_sci_pol.htm accesat 07.05.2016.

DREPTURILE ŞI ÎNDATORIRILE CETĂŢEANULUI EUROPEAN

Crina SURCICĂ, studentă anul II

Abstract: *Citizenship was established by the Treaty of Maastricht, which introduced the second part of the EC Treaty entitled "Citizenship of the Union", including article 8 (17) – E (22). Thus, according to Art. 8 (17) appear. 1 establishes citizenship of the Union. Union citizen is any person having the nationality of a Member State.*
The rights deriving from a European citizen, can be classified into the following categories: political rights, freedom of economic and rights guarantees.

Keywords: *rights, laws, European citizenship, constitution, rules.*

În acest proiect am ales să vorbesc, după cum este evidenţiat şi în titlu, atât despre drepturi cât şi despre îndatoririle cetăţeanului European. După cum ştim, ţara noastră a intrat în Uniunea Europeană în anul 2007. De atunci şi până în prezent am tot fost nevoiţi să ne adaptăm la cerinţele acestora pentru a putea beneficia de avantajele existenţei noastre în această Uniune.

Aşadar, consider că fiecare cetăţean trebuie să fie conştient atât de îndatoririle cât şi de drepturile sale ce reies din acest statut şi anume „cetăţean European”.

Pentru a fi şi mai clară în ceea ce voi prezenta pe parcurs, voi defini în cuvinte cât mai simple şi concise ce înseamnă a fi cetăţean European. Ca şi cetăţenia unui stat, cetăţenia europeană conferă un anumit număr de drepturi.

Aceste drepturi sunt enumerate în tratatul însuşi:

- Libera circulaţie a persoanelor pe teritoriul tuturor statelor care fac parte din Uniunea Europeană;

- Dreptul de a vota şi de a candida la alegerile Parlamentului European şi la alegerile municipale în statul de rezidență atunci când acesta nu este cel al naționalității;
- A putea beneficia în caz de nevoie de protecție diplomatică şi consulară din partea altui stat membru al Uniunii în state terțe;
- A exercita dreptul la petiție şi de a apela la mediatorul European.

Toți cetățenii unei țări membre a Uniunii Europene sunt, automat, şi cetățeni ai UE. Cetățenia UE vine în completarea cetățeniei naționale şi conferă câteva drepturi importante în plus. Astfel, drepturile care revin în calitate de cetățean al UE se regăsesc în Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (articolul 20) şi în Carta drepturilor fundamentale (Titlul V).

Articolul. 20. *(Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene) (1) Se instituie cetățenia Uniunii. Este cetățean al Uniunii orice persoană care are cetățenia unui stat membru.*

Cetățenia Uniunii nu înlocuieşte cetățenia națională, ci se adaugă acesteia.

(2) Cetățenii Uniunii au drepturile şi obligațiile prevăzute în tratate. Aceştia se bucură, printre altele, de:

- *dreptul de libera circulație şi de şedere pe teritoriul statelor membre;*
- *dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European, precum şi la alegerile locale în statul membru unde îşi au reşedința, în aceleaşi condiții ca şi resortisanții acestui stat; C 83/56 Jurnalul Oficial al Uniunii Europene 30.3.2010 RO*
- *dreptul de a se bucura, pe teritoriul unei țări terțe în care statul membru ai cărui resortisanți sunt nu este reprezentat, de protecție din partea autorităților diplomatice şi consulare ale oricărui stat membru, în aceleaşi condiții ca şi resortisanții acestui stat;*
- *dreptul de a adresa petiții Parlamentului European, de a se adresa Ombudsmanului European, precum şi dreptul de a se adresa instituțiilor şi organelor consultative ale Uniunii în*

oricare dintre limbile tratatelor şi de a primi răspuns în aceeaşi limbă.

Puteţi locui şi circula liber în UE

În calitate de cetățean al UE, aveți dreptul de a locui şi de a circula liber pe teritoriul UE fără a face obiectul discriminării pe motiv de naționalitate. Dacă îndepliniți anumite condiții, vă puteți stabili oriunde pe teritriul UE. De exemplu, la intrrea în altă țaă din UE, vi se poate cere să arătați un act de identitate, iar pentru a pleca în alt stat membru pe o perioadă de peste trei luni, trebuie să îndepliniți anumite condiții care diferă în funcție de motivul deplasării (muncă, studii etc.).

Inițiativa cetățenească

Inițiativa cetățenească europeană vă permite să-i solicitați Comisiei Europene să pregătească o propune de act legislativ. Cererea trebuie să fie semnată de cel puțin un milion de cetățeni provenind din cel puțin un sfert din statele membre.

Participarea activă la viața civică a UE

Uniunea încurajează cetățenii şi organizațiile să joace un rol activ în dezvoltarea UE. Programul Europa pentru cetățeni finanțează inițiative în domenii ca participarea şi democrația la nivelul UE, dialogul intercultural, ocuparea forţei de muncă, coeziunea socială şi dezvoltarea durabilă, impactul politicilor UE asupra societății. Programul Drepturi fundamentale şi cetățenie promovează drepturile cetățenilor UE.

Căutarea unui loc de muncă în statele membre ale UE

În calitate de cetățean european, aveți dreptul să lucrați în alte țări din UE fără permis de muncă. Ca persoană aflată în căutarea unui loc de muncă trebuie să fiți tratat ca şi cetățean al țării respective, în ceea

ce priveşte accesul la piața muncii – cu excepția anumitor posturi din sectorul public. Dacă vă interesează un loc de muncă în altă țară UE, puteți consulta site-ul rețelei de servicii europene pentru ocuparea forței de muncă www.ec.europa/eures.

Atenție! Cetățenii români şi bulgari au nevoie de permise de muncă în anumite țări UE.

Transferul indemnizației de şomaj în străinătate

Şomerii pot obține sprijin pentru a-şi găsi un loc de muncă în altă țară UE. Dacă sunteți şomer şi doriți să căutați un loc de muncă în altă țară, puteți solicita oficiului de ocupare a forței de muncă din România să vă transfere indemnizația de şomaj în țara respectivă, pe termen de 3 luni, cu posibilitatea extinderii până la 6 luni. Pentru a primi indemnizația de şomaj fără întreruperi, trebuie să vă prezentați formularul de autorizare şi să vă înregistrați la oficiul de ocupare a forței de muncă din țara respectivă, în termen de 7 zile de la părăsirea țării în care ați devenit şomer. Dacă termenul de 3 luni expira şi nu v-ați găsit încă loc de muncă, puteți solicita prelungirea autorizației cu încă 6 luni.

Recunoaşterea calificărilor profesionale

În calitate de cetățean UE, aveți dreptul de a vă exercita profesia în altă țară europeană. Dacă profesia nu vă este reglementată în țara gazdă, o veți putea practica în aceleaşi condiții ca şi cetățenii acelei țări, nefiind nevoit să obțineți un certificat oficial de recunoaşterea calificărilor. Pentru a afla ce reguli se aplică în cazul profesiei dvs. şi care sunt punctele naționale de contact care vă pot ajuta, puteți consulta www.ec.europa.eu/interna_market/qualifications.

Impozitele

Nu există norme europene care să stabilească modul de impozitare a veniturilor cetățenilor UE care locuiesc şi lucrează în altă țară decât cea de origine. În mod normal, țara în care lucrați va

impozita veniturile pe care le obțineți pe teritoriul său. Dacă locuiți şi vă plătiți impozitele în altă țară, țara de reşedință v-ar putea impozita şi ea veniturile obținute în țara în care lucrați. Totuşi, unele state au încheiat acorduri pentru a evita dubla impunere. Când locuiți mai mult de 6 luni pe an în altă țară, s-ar putea considera că aveți domiciliul fiscal în țara respectivă. Ca urmare, aceasta vă poate impozita veniturile totale obținute oriunde în lume.

Drepturi de securitate socială

Când vă mutați pe teritoriul UE, sunteți obligat să plătiți contribuții la fondul de asigurări sociale doar într-o singură țară. Astfel, veți fi supus legislației din țara în care lucrați efectiv. Țara în care lucrați va răspunde de drepturile de securitate socială, chiar dacă faceți naveta din altă țară a UE cel puțin o dată pe săptămână.

Dosarul de pensionare

Dacă ați locuit şi lucrat în cel puțin 2 țări din UE, este posibil să aveți drepturi de pensie în fiecare dintre ele. Cererea se depune la casa de pensii din țara în care locuiți. Dacă nu ați lucrat niciodată în țara respectivă, va trebui să depuneți cererea de pensionare la autoritatea competență din ultima țară în care ați lucrat. Autoritățile competente trebuie să vă plătească pensia indiferent în ce țară din UE locuiți. Regulile aplicabile pensiei pentru limita de vârstă sunt valabile şi pentru pensiile de invaliditate şi de urmaş.

Servicii medicale în străinătate

Potrivit legislației UE, aveți dreptul la servicii medicale în alte țări din UE şi, în anumite condiții, aveți dreptul de a solicita rambursarea costurilor de la casa națională de asigurări de sănătate. *(AvocatNet.ro a scris **AICI** despre dreptul de a vă primi banii înapoi dacă vă tratați în străinătate).* Înainte de a pleca din țară, este

recomandat să solicitați un **card european de sănătate**, pe care îl puteți obține gratuit de la casa dvs. de asigurări de sănătate. Cardul va permite accesul la servicii medicale de stat în cazul în care vă îmbolnăviți sau aveți un accident pe durata şederii în altă țară din UE. Aveți dreptul la îngrijiri medicale chiar dacă v-ați uitat cardul acasă. Va trebui însă să achitați contravaloarea serviciilor medicale şi să solicitați rambursarea la casa dvs. de asigurări de sănătate.

Studii în străinătate

În calitate de cetățean al UE, aveți dreptul de a studia într-o altă țară europeană, în aceleaşi condiții ca şi cetățenii acesteia. Condițiile de admitere diferă mult de la o țară/universitate la alta. Acestea trebuie respectate, însă criteriul naționalității nu poate fi folosit ca motiv de respingere a accesului la educație şi formare profesională. Totuşi, trebuie să ştiți că diplomele universitare nu sunt recunoscute automat la nivelul întregii UE. Astfel, dacă doriți să studiați în altă țară, trebuie să aflați mai întâi dacă diploma pe care o dețineți va fi recunoscută şi la ce nivel.

Drepturile pasagerilor

În situația în care nu vi se permite îmbarcarea, zborul dumneavoastră întârzie prea mult sau este anulat, aveți două opțiuni: să schimbați ruta către destinația pe care o doriți sau să solicitați rambursarea prețului biletului. În plus, în funcție de distanța de zbor şi de durata întârzierii, ați putea beneficia de băuturi răcoritoare, alimente, posibilități de comunicare şi cazare. În acelaşi timp, dacă trenul are o întârziere de peste o oră, puteți fie să solicitați rambursarea prețului biletului ori furnizarea unei modalități alternative de transport.

Plăți, împrumuturi, investiții

Transferurile de bani pe teritoriul UE sunt protejate de legislația europeană. Comisioanele bancare pentru operațiuni în euro trebuie să

fie acelaşi, indiferent dacă transferul se face în aceeaşi țară sau în altă țară din UE. Când mergeți în altă țară UE, suma maximă pe care o puteți deține în numerar este 10.000 Euro. Dacă depăşiți această sumă, trebuie să contactați autoritățile vamale din țara dumneavoastră. Plafonul depozitelor bancare garantate este de 100.000 euro. Acest plafon se aplică pe depozit şi per grup bancar. În calitate de persoană fizică, puteți solicita un credit de consum în orice țară din UE. Dacă ați semnat un contract de creditare aveți dreptul să vă răzgândiți în 14 zile.

Începerea şi extinderea activității unei întreprinderi

Aveți dreptul de a desfăşura activități comerciale peste tot în UE. Ca antreprenor, puteți vinde bunuri şi servicii oriunde în Europa, în aceleaşi condiții ca şi firmele din regiunea respectivă. De asemenea, puteți deschide o filială în orice țară UE. Dacă sunteți la început de drum, programul **Erasmus** pentru tinerii antreprenori vă poate facilita un stagiu pe lângă un antreprenor experimentat timp de 6 luni, pentru a acumula experiență.

Finanțare pentru orice afacere

În calitate de antreprenor european, aveți dreptul să solicitați un împrumut bancar în orice țară din UE. UE gestionează, de asemenea, la nivel central, o serie de programe de finanțare care v-ar putea veni în ajutor dacă activați în domeniul transportului, mediului sau cercetării. În acelaşi timp, puteți opta pentru alte forme de finanțare, disponibile la nivel local prin intermediul fondurilor structurale.

Vânzări şi cumpărări de bunuri

Majoritatea mărfurilor pot fi vândute sau cumpărate oriunde în UE, fără obstacole sau cerințe specifice. Cele mai multe produse prezente pe piața UE fac obiectul unor reglementări comune, care stabilesc standarde ridicate de siguranță pentru protecția consumatorilor şi a mediului. Produsele care nu fac obiectul acestor norme sunt

reglementate de legislația națională şi standardele fiecărui stat membru. În calitate de producător, distribuitor sau importator, trebuie să îndepliniți o serie de obligații pentru a garanta calitatea şi siguranța produselor.

Prestări de servicii în străinătate

Firmele europene pot presta servicii în orice țară din UE. Dacă firma dumneavoastră prestează servicii în alte țări din UE cu titlu temporar, nu este nevoie să deschideți filiale în țările respective. Dacă doriți să prestați servicii în altă țară din UE în mod permanent, puteți să deschideți un sediu secundar în țara respectivă.

Concluzii

Cetățenia europeană este relația oficială între un individ şi UE, relație ce defineşte apartenența acestuia/acesteia la Uniune. Ca cetățeni, indivizii au anumite drepturi, de exemplu pot lua parte la procesul de decizie alegându-şi reprezentanții. Introducerea unor drepturi comune pentru cetățenii europeni consolidează identitatea Uniunii şi ideea de solidaritate europeană. Discriminarea pe motive de naționalitate nu este permisă în UE. Orice locuitor al unui stat membru poate să trimită o plângere la Mediatorul european în caz de „administrare defectuoasă" din partea instituțiilor şi organismelor comunitare. Spre deosebire de petițiile trimise Parlamentului european, cetățeanul nu trebuie să fie neapărat afectat personal de problema ce face subiectul plângerii către Mediator. Cetățenii europeni mai au dreptul de a scrie instituțiilor europene în oricare din cele 23 de limbi oficiale ale UE şi să i se răspundă în acea limbă.

BIBLIOGRAFIE

Bărbulescu, Gheorghe, Iordan, *Uniunea Europeană de la Economic la Politic*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2005.

Barzea, Cezar, *Cetățenia Europeană*, Editura Politeiea, Bucureşti, 2005.

Cizek, Eugen, *Istoria Romei*, Editura Paideia, Bucureşti, 2002.
Ghica Luciana-Alexandra (coord.), *Enciclopedia Uniunii Europene*, Editura Meronia, Bucureşti, 2007.
Fabian, Gyula, *Drept Instituțional Comunitar*, Ediția a III a revăzută şi adăugită cu referire la Tratatul de la Lisabona, Editura Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008.
Defarges, Moreau, Philippe, *Instituțiile Europene*, Editura Amarcod, Timişoara, 2002.
Dick, Leonard, *Ghidul Uniunii Europene*, Editura Teora, Bucureşti, 2001.
Dodds, E, R, *Grecii şi iraționalul*, Ediția a II-a, Traducere de Catrinel Pleşu, Prefața de Petru Cretia, Editura Polirom, Iaşi, 1998.
Draganu, Tudor, *Drept constituțional şi instituții politice*, Volumul I, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1998.

IDENTITATEA NAȚIONALĂ SUB IMPACTUL GLOBALIZĂRII CONTEMPORANE

Alexandru Mădălin VARGA, student anul II

Abstract: *Globalization is a complex phenomenon or sometimes ambivalent, even contradictory, which was viewed and analyzed differently by those who have assumed this risk or this responsibility. Beyond these analyzes, globalization remains a fact alive, that we must face, regardless of our will or choice. It believes that the greatest threat (signaled by some theorists of globalization) that it may involve some of the dehumanizing globalization wave that simply swallows them. Conquered market doped television, sport or the Internet, globalized world while living amid a general crisis of the meaning of life, a cultural and educational global disaster, worrying symptom but surely the company barbarizării future. Traditional corporate culture disappears or is transformed into spectacle and freight (McDonaldization) eliminated humanistic culture is increasingly invading techno-science and converted into a pseudo-science. Man or globalized world, only man-centered economic risk becoming atomized man who lives only for production and consumption, empty of culture, politics, sense, conscience, religion and any transcendence. Perhaps this is the final stage in human evolution or "last man". Despite these warnings can not prevent or globalization.*

Keywords: *globalization, national identity, global culture, globalization, global transformations.*

1. Globalizarea fenomen complex şi proces dinamic

Nu există o definiție a globalizării într-o formă universal acceptată şi, probabil, nici definitivă. Motivul rezidă în faptul că globalizarea subinclude o multitudine de procese complexe cu o dinamică variabilă

atingând domenii diverse ale unei societăți. Ea poate fi un fenomen, o ideologie, o strategie, sau toate la un loc. Globalizarea este termenul modern folosit la descrierea schimbărilor în societăți și în economia mondială, care rezultă din comerțul internațional extrem de crescut și din schimburi culturale. Descrie creșterea comerțului și a investițiilor datorită căderii barierelor și interdependenței dintre state. În context economic, este des întâlnită referirea, aproape exclusivă, la efectele comerțului și, în particular, la liberalizarea comerțului sau la liberul schimb. Haosul cu care ne confruntăm astăzi derivă din faptul că, pornind de la dezvoltarea tehnologică și economică (care nu ar fi fost posibile fără susținerea dezvoltării intelectualilor europeni, în special), un număr important al activităților umanității se situează pe o scală și un orizont atât de mari, încât au depășit granițele naționale, în limitele cărora statele suverane își exercită dreptul la guvernare[1]. Acest fenomen a fost denumit globalizare, un termen care ascunde mai multe decât lasă să se înțeleagă. Pe măsură ce domeniul activităților umane se extinde dincolo de reglementările statului-națiune, legalitatea și regulile au devenit prea strâmte. Noii jucători au trebuit să facă față provocării iscate de guvernarea de tip monopol; au apărut corporațiile multinaționale, piețele financiare globale, organizațiile non-guvernamentale, dar și organizații criminale și rețele teroriste internaționale. Activitatea acestor noi jucători nu este acoperită de legile internaționale, care se bazează pe înțelegeri formale între statele-națiune, pentru că acestea nu au fost capabile până acum să găsească un teren comun pentru înțelegeri care vizează problema globalizării. Între 1910 și 1950 o serie de schimbări economice și politice au redus dramatic volumul și importanța fluxurilor comerciale internaționale. Dar, începând cu Primul Război Mondial și continuând cu cel de-al Doilea Război Mondial, când au fost create FMI și GATT, trendurile s-au inversat. În mediul de după cel de-al Doilea Război Mondial, stimulat de către instituții economice internaționale și programe de reconstrucție și dezvoltare, comerțul internațional a crescut brusc. Începând cu anii ’70 efectele acestui tip de comerț deveneau mult mai vizibile atât în privința beneficiilor, cât și ca efecte distrugătoare.

[1] http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare (site accesat în data de 6.04.2016).

Chiar dacă aceste trei aspecte sunt întrețesute, este util să distingem efectele globalizării în fiecare din mediile economice, politice și culturale. Alt aspect cheie al globalizării este schimbarea în tehnologie și inovație, în special în sectoarele transporturilor și telecomunicațiilor, despre care se crede că au ajutat la crearea satului global primordial. Mondializarea este o mișcare mondială care nu include liberalizarea[1]. Mondializarea este mai mult declararea unui teritoriu specific – un oraș, un municipiu, un stat, de exemplu – ca teritoriu internațional, mondial, cu responsabilități și drepturi la scară internațională. Atâta timp cât lumea are, în același timp, înțelesuri tehnice și politice, grupuri diferite vor avea istorii diferite ale globalizării. De altfel, în termeni generali, folosiți în economie și economie politică, este o istorie a creșterii comerțului interstatal bazat pe instituții stabile ce autorizează firme din diferite state să schimbe mai ușor bunuri.

Termenul de liberalizare este o combinație între teoria economică a liberului schimb și îndepărtarea barierelor în care se mișcă bunurile. Aceasta a dus la creșterea specializării țărilor în exporturi și la presiuni care să termine o dată pentru totdeauna cu tarifele protecționiste și a altor bariere în fața comerțului. Perioada liberalizării și cea în care aurul definea standardul economic este, deseori, numită „Prima eră a Globalizării". Bazată pe Pax Britanica și pe schimbul de bunuri în numerar, această eră a crescut odată cu industrializarea. Baza teoretică a fost munca lui Ricardo în *Avantajul comparativ* și *Legea generală a echilibrului* a lui Say. Cei doi susțineau că țările vor face comerț eficient și că orice neajunsuri temporare în cerere sau ofertă se vor corecta automat. Instituirea standardului în aur s-a realizat, treptat, în țările intens industrializate, între anii 1850 și 1880. „Prima eră a Globalizării" se crede că s-ar fi împărțit în etape odată cu Primul Război Mondial și, apoi, căzând sub criza standardului în aur, spre sfârșitul anilor '20 și începutul anilor '30. Țările ce începuseră să îmbrățișeze era globalizării, incluzând nucleul european, câteva state de la marginea Europei și câteva lăstare europene din cele două Americi și Oceania prosperau. Inegalitatea dintre acele state dispărea în timp ce bunurile, capitalul și forța de muncă formau, în mod

[1] http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare (site accesat în data de 6.04.2016).

excepțional, fluxuri libere între state. Globalizarea în perioada de după cel de-al Doilea Război Mondial a fost condusă prin runde de negocieri în prima fază sub auspiciile GATT, ce a dus la mai multe înțelegeri în îndepărtarea restricțiilor asupra liberului schimb. Runda Uruguay a dus la semnarea unui tratat prin care se creează Organizația Mondială a Comerțului (WTO), cu rolul de a media dispute comerciale. Alte acorduri comerciale bilaterale, inclusiv secțiuni ale Tratatului de la Mastricht și NAFTA, au fost, de asemenea, semnate cu scopul de a reduce tarifele vamale și barierele comerciale. Există și un aer de scepticism față de procesele economice globale și optimism față de posibilitățile de control ale economiei internaționale și față de viabilitatea strategiilor politice naționale. Un efect deosebit de important al conceptului de globalizare a fost paralizarea strategiilor naționale de reformă radicală, fiind privite ca imposibil de realizat din punct de vedere rațional și al evoluțiilor și îl localizează, prin anii '60-'70, ascuns sub noțiunea de „internațional", pentru ca ultimele decenii să-l impună prin sintagme ca „economie globală", „guvernare globală" ș.a.m.d., aducându-l abia după 1990 în sfera globalist postmodernistă, cu denumirea actuală, atât de intens dezbătută și mediatizată[1]. Proces prin care lumea tinde să devină un spațiu unic, globalizarea este fie contestată (de conservatori), promovată cu curaj (de liberali), ca măsură a prosperității universale, păcii și libertății, fie tratată ca pe un pericol, din unghiul suprateritorialității și dimensiunii planetare a relațiilor sociale (de critici).

Hiperglobaliștii plasează globalizarea în domeniul economicului, tratând-o ca proces de „denaționalizare" a economiilor, prin dezvoltarea unei economii fără granițe, cu instituirea unor rețele transnaționale de producție, comerț și finanțe, mult mai puternice decât statele înseși. Se consideră chiar că globalizarea economică creează și va crea noi forme de organizare socială ce vor înlocui în final statele-națiune tradiționale. Adepții hiperglobalizării, văzute ca fenomen, în primul rând, economic, preconizează o economie globală tot mai integrată, cu o polarizare crescândă în plan social, cu instituții de guvernare globală

[1] David, Held, Anthony, McGrew, David, G., Jonathan, Perraton, *Transformări globale. Politică, economie și cultură*, Editura Polirom, 2004, p. 27.

şi extensie globală, de fapt o nouă ordine mondială, în care suveranitatea şi autonomia statală se erodează continuu.

Scepticii resping ideea subminării puterii guvernelor naționale sau a suveranității statelor de către internaționalizarea economică sau guvernarea globală, care are o natură iluzorie. Transformativiştii văd în globalizare o puternică forță transformatoare a societăților, instituțiilor de guvernare şi a ordinii mondiale, un proces istoric de durată, contradictoriu şi modelat de factori conjuncturali, care duce la o stratificare globală de societăți şi comunități tot mai angrenate în ordinea globală şi, pe de altă parte, de societăți şi comunități tot mai marginalizate, la ruperea relației dintre suveranitate, teritorialitate şi puterea statală.

Definită ca proces de lărgire, adâncire şi grăbire a interconectării globale, globalizarea este situată într-un continuum spațio-temporal al schimbării, cu „legarea şi extinderea activității umane peste regiuni şi continente”[1]. O diferențiere a acestui proces de cele de localizare, naționalizare, regionalizare şi internaționalizare duce, firesc, la definirea conceptului de globalizare nu ca stare singulară, ci ca proces sau set de procese ateritoriale de structurare şi stratificare globală a relațiilor şi tranzacțiilor sociale, generator de fluxuri şi rețele transcontinentale sau interregionale de activitate, interacțiune şi exercitare a puterii. Între definirea globalizării ca fenomen ce exprimă dezvoltarea relațiilor sociale şi economice, care se extind în întreaga lume, potrivit lui Anthony Giddens, deci ca etapă viitoare a procesului de dezvoltare socială, politico-economică şi culturală a omenirii[2].

2. Globalizare și identitate națională

Identitate națională este o expresie care datează din anii 1980. În context, se poate vorbi şi de „sentiment național” (concept în uz de la sfârşitul secolului al XIX-lea) sau de „conştiință națională” (în uz încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea), când este în discuție sentimentul de apartenență a unei persoane la o naționalitate. Toate

[1] *Ibidem*, p. 31.
[2] http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare (site accesat în data de 6.04.2016).

aceste expresii desemnează, în mod nuanțat, sentimentul unei persoane față de o națiune de care aparține. Ele pot fi folosite și pentru a desemna „punctele comune, reale sau presupuse, ale unor persoane care se recunosc ca aparținând unei aceleiași națiuni, aceste puncte comune formând toate la un loc, o caracteristică comună, un habitus al lor. Nu trebuie confundată identitatea națională, care este un sentiment, cu naționalitatea, care desemnează o apartenență, fie politică sau juridică (în sensul de cetățenie), fie etnică. Cum sensul expresiei „identitate națională" variază de la o comunitate la alta, este dezirabilă definirea ei cât mai clară (fie și numai din cauza polisemiei termenilor *identitate* și *națiune*).

În a doua jumătate a secolului XIX și în special în secolul XX, prin intermediul sistemelor lor educaționale, statele și-au asumat rolul de a forma „identitatea națională" precizând și definind „punctele comune". Astfel, definirea identității naționale variază în timp, în funcție de politicile implementate de guverne. De exemplu, în Franța, Revoluția națională a guvernului condus de Philippe Pétain (1940-1944) dădea drept „puncte comune" o serie de elemente inspirate de dreptul sângelui, de religia catolică și de doctrinele rasiste ale antropologiei secolului al XIX-lea, în vreme ce definirea „punctelor comune" în timpul celei de-a patra și a cincea republici a fost inspirată de dreptul pământului, de umanismul laic și de studiile sociale ale științelor umaniste din cea de-a doua jumătate a secolului XX. Cu toate acestea, familiile, comunitățile și anumite partide sunt de asemenea medii de transmitere a „punctelor comune", care pot fi diferite de cele alese și susținute de stat, putând astfel defini o identitate națională diferită de aceea promovată de stat.

Sentimentul de identitate națională este intim fiecărei persoane și depinde de felul în care are loc în cazul fiecărei persoane procesul de interiorizare a reperelor identitare reprezentate de „puncte comune" precum limba vorbită, schimburile economice, diversele practici sociale, simbolistica locală, comunitară sau de stat, cultura, muzica, bucătăria, istoria așa cum este ea povestită în școli, la radio, la televizor etc. În culturile tradiționale și în societățile închise, care lasă puțin loc dezvoltării personale și care acordă multă importanță sentimentului comunitar, „punctele comune" și identitatea de grup (dată

de elemente comune precum comportamentele sociale, credințele și ideologiile dominante, religia, limba etc.) formează o componentă esențială a personalității individului. Însă de manieră generală, identitatea unei persoane nu este fixată odată pentru totdeauna, ci ea evoluează și corespunde unui „parcurs al vieții", înscriindu-se astfel într-un proces mai larg al schimbării specific erei moderne, proces caracterizat de un avans fenomenal al cunoașterii și de efortul de adaptare a individului (și a omenirii) la această cunoaștere.

Potrivit opiniei publice și unor autori, sentimentul de identitate națională tinde să devină mai puternic atunci când țara sau națiunea este amenințată militar (război) sau economic (criză): dacă amenințarea exterioară devine precis identificabilă, cum a fost cazul Franței în 1914, „națiunea" se înflăcărează și această exaltare ia atunci un sens din ce în ce mai puțin bazat pe valori universale și din ce în ce mai mult etnic și teritorial. Însă majoritatea specialiștilor (antropologi, sociologi, politologi, istorici etc.) de la sfârșitul secolului XX sunt de părere că această interpretare este tipică acelor cazuri în care se face confuzie între concepte precum țară / stat pe de o parte și națiune pe de altă parte. În vreme ce *țara* este teritoriul geografic al unui stat iar *statul* este o organizație care deține monopolul unor servicii pe un teritoriu delimitat, *națiunea* este un grup etnic format din membri care au în comun una sau mai multe trăsături identificatorii (precum limba, religia, rasa, cultura și / sau teritoriul) și care sunt mobilizați politic sau pot fi mobilizați politic. Cum limitele națiunii coincid (dacă coincid) foarte rar cu cele ale statului, *sentimentul național* (și expresiile sinonime ca *identitate națională* și *conștiință națională*) trebuie să fie distins de *sentimentul patriotic* deoarece în vreme ce *sentimentul național* desemnează identificare cu și loialitate față de un grup etnic / națiune, *sentimentul patriotic* desemnează identificare cu comunitatea cetățenilor unui stat și loialitate față de un stat[1].

Globalizarea şi identitatea națională sunt realități ale lumii contemporane. Îi rezistăm sau lăsăm să ne copleşească? A ne opune ar fi ca şi cum am încerca să ne împotrivim procesului inexorabil. A

[1] https://ro.wikipedia.org/wiki/Identitate_na%C8%9Bional%C4%83 (site accesat în data de 11.04.2016).

admite să treacă peste noi tăvălugul dizolvant şi uniformizant ar însemna să ne renegăm istoria şi să ne trădăm menirea. Grea dilemă. Este clar că toţi vrem să ne raportăm la binefacerile fenomenului, dar nu toţi acceptăm să plătim cu renunţarea la fundamentele spirituale, întrucât piaţa globală şi sistemul informaţional mondial nu pot suplini pierderea identităţii. Prin globalizare nu înseamnă să renunţăm la spiritul identitar, la valorile perene, să ne uniformizăm. Fără identitate naţională, n-am mai fi ce suntem şi nici nu am mai şti ce suntem. Veacuri de credinţă, de sânge şi de cântec ar fi şterse definitiv din memoria colectivă şi din sufletul românesc. Iar viitorul nostru ar fi incert.

Pe bătrânul continent, pasul decisiv spre globalizare se va face prin edificarea Statelor Unite al Europei. Preţul care se cere plătit este demolarea statelor naţionale. Clădirea unui suprastat în „lumea veche" nu se opreşte numai la crearea unor instituţii pentru guvernarea continentală, stabilirea unei Zile a Europei, consacrarea drapelului, stemei şi imnului european, la adoptarea unei monede unice sau elaborarea unei constituţii. Europa Unită tinde să îşi confecţioneze şi o identitate proprie, care să-i justifice existenţa. Sunt inventate tradiţii comune, este rescrisă istoria Europei şi se impune o gândire specifică. Totuşi, temelia religioasă a Europei Unite pare să dea de furcă strategilor UE. Majoritatea înclină spre a oficializa „rădăcinile creştine" ale Europei Unite. Formula îi lezează însă, în principal, pe musulmani (numeroşi în Europa Centrală şi de Est) şi pe evrei (Israelul aspirând să adere la UE, chiar dacă geografic, cel puţin, este străin Europei). Uniunea Europeană nu se ridică pe statele naţionale (care au şi atributele lor caracteristice) decât pentru a le strivi. Tot aşa şi identitatea europeană creşte din seva identităţilor naţionale numai pentru a le vlăgui şi, finalmente, îngropa. Statele naţionale nu pot fi desfiinţate dintr-o dată. Aşa că, prin jocuri diplomatice mai întâi vor deveni toate federale şi multinaţionale; apoi, îşi vor pierde suveranitatea, autoritatea şi independenţa, lăsând rolul de diriguitor al destinelor europenilor unei structuri birocratice continentale.

Între timp, se caută subminarea temeiurilor esenţiale ale neamurilor: credinţa, sentimentul etnic, tradiţia sunt relativizate sau anatemizate, ca piedici în calea integrării. Înlăturându-le, oamenii îşi

vor pierde identitatea națională şi vor fi dispuşi să îmbrățişeze noua identitate europeană[1].

Pune în evidență faptul că globalizarea are efecte semnificative şi în plan cultural. Astăzi, interculturalitatea este o realitate complexă. Referințe culturale multiple se intersectează şi se alimentează reciproc. Trăirea culturală apare adesea ca o cultură hibridă şi originală în care se regăsesc intim amestecate elemente lăsate de cultura de origine, de aşteptări ale grupurilor şi atracția anumitor forme de modernitate care îi dau o aparență de universalitate. Posibilitățile aproape nelimitate de a comunica rapid, comod şi instantaneu prin intermediul Internetului, telefoniei mobile, ca şi impactul televiziunii şi al radioului fac ca lumea să participe aproape simultan la aceleaşi evenimente, fenomene, procese sau activități umane. Aici, este vorba de faptul că globalizarea nu are doar consecințe economice şi sociale, ci şi culturale[2]. Este posibil ca, datorită sistemelor de management ce vehiculează şi valori culturale, să apară tendința uniformizării referințelor culturale. Astfel, modul de viață, de a gândi, de a acționa şi chiar de a fi al oamenilor de pretutindeni pare a se uniformiza la nivel planetar, datorită avântului tehnologiilor comunicațiilor şi al informaticii. Periculozitatea acestei tendințe ar consta în dispariția diversității culturale atât de necesară evoluției ascendente a lumii, pe de o parte, şi impunerea modelului cultural occidental ca cel mai bun din câte există, pe de altă parte. Modernitatea, afişată prin intermediul dimensiunii culturale a globalizării, se prezintă ca o organizare a societății în care sunt separate temporalul de spiritual, organizare care se bazează pe o stare de drept şi care se acomodează unui larg pluralism social într-un sistem democratic politic. Totodată, modernitatea apare ca o ideologie caracterizată de un profund individualism. Acesta din urmă generat şi alimentat într-o bună măsură de tehnologiile moderne ale comunicațiilor, de Internet, de lucrul la calculatorul personal. Practic, fiecare om, şi mai ales tânărul, este atras de facilitățile şi serviciile

---

[1] http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=7002 (site accesat în data de 11.04.2016).

[2] Pierre Dupriez, *La globalisation, du modèle économique au modèleculturel,* http://www.cairn.info/revue-pensee-plurielle-2001-1-page-53.htm, pp. 5-7. (site accesat în data de: (7.04.2016).

oferite de Internet, de lucrul la computerul personal şi determinat de acestea să-şi reducă substanţial comunicarea directă cu semenii săi. Un asemenea comportament fascinează şi atrage tot mai multe persoane pe măsură ce posibilităţile materiale individuale le permit şi infrastructura adecvată este realizată în societate. Globalizarea culturii este un proces de durată, ce antrenează multiplicarea, accelerarea şi intensificarea interacţiunilor dintre societăţi şi culturile lor. În opinia noastră, acest proces nu va afecta negativ evoluţia culturilor naţionale, pentru că există concomitent factorii ce acţionează în direcţia păstrării acestora, dar şi mijloacele de a le apăra. Replierea, resemnarea sau defensiva nu constituie răspunsuri adecvate la această provocare inedită. Nici puterea, nici forţa, nici reglementarea internaţională şi nici gestionarea birocratică nu pot să aducă răspunsurile aşteptate acestei provocări. De fapt, cultura va fi tot mai mult caracterizată prin complexitate, datorită capacităţii sale de a integra elemente şi fapte separate într-o coerenţă reintegrabilă în viaţa şi activitatea umană[1]. Astăzi, ne aflăm într-o situaţie paradoxală: diversitatea culturală este omniprezentă. Realitatea sa este recunoscută. Când considerată ca o ameninţare, când ca o promisiune, ea este prezentă în toate discursurile, dar cel mai adesea este văzută sub forme finite.

De asemenea, ea face obiectul rapoartelor organizaţiilor internaţionale şi al statisticilor diverse, uitându-se adesea că ea este rezultatul unui dialog permanent şi dinamic, explicit sau implicit, organizat sau spontan ce-i dă viaţă continuu[2]. Totuşi, globalizarea are un impact serios asupra culturii atât sub aspectul schimburilor culturale între ţări, al păstrării identităţii culturale, cât şi al liberalizării producţiei de bunuri şi servicii culturale. De aici o mare diversitate a opiniilor privind pericolele unei omogenizări a culturilor, în care unii văd o ameninţare iminentă, iar alţii cel mult debutul unei culturi mondiale ce va acompania multă vreme culturile naţionale ele însele reînnoite prin provocările globalizării. În acest sens, o literatură

---

[1] Mihai-Ştefan Dinu, *Etnie, religie, cultură, interrelaţionări în domeniul securităţii,* în vol. „Perspective ale securităţii şi apărării în Europa”, Bucureşti, UNAp „Carol I”, 2009, pp. 78-85.

[2] Duţu, Petre, *Globalizare versus Separatism politic*, Editura Unap, Bucureşti, 2010, p. 27.

importantă s-a dezvoltat în jurul respectivei problematici, fără a se afirma, cu certitudine, că se pot trage concluzii definitive asupra subiectului[1]. În realitate, orice cultură națională, dacă vrea să rămână vie, este „condamnată" să se adapteze în timp la o varietate de schimbări atât interne, cât şi externe. Adevărata problemă a liberalizării schimburilor în ceea ce priveşte cultura națională este de a şti dacă modificările pe care ea le antrenează în valori, mod de a fi şi de acționa, afectează posibilitatea „de a promova şi menține un spațiu public pluralist prin care cetățenii pot accede şi participa la viața culturală, ea însăşi necesară vieții publice"[2].

„Sistemul de standardizare culturală si comportamentală specific globalizării este promovat, printre altele, si prin intermediul Internetului, al televiziunii şi al spoturilor publicitare. Cultura de masă, în cea mai mare parte de proveniență americană, având ca simboluri Mc Donald`s-uri, Coca-Cola, muzica pop, filme, divertisment – capătă dimensiuni planetare, devenind o subcultură a tuturor pământenilor – cel mai adesea criticată, dar îmbrățişată fără rezerve mai ales de generațiile tinere. Imaginea culturală americană este probabil cel mai vândut produs cultural contemporan. Comunicarea se produce azi aproape instantaneu, deoarece într-o lume virtuală spațiul şi timpul nu mai sunt bariere reale. Impactul extraordinar la nivelul generațiilor tinere ne determină să afirmăm că nu putem ignora sau neglija importanța educației care să cultive specificul național. Cultura de origine americană poate fi integrată în cultura națională, dar limba, tradițiile şi cultura națională rămân definitorii pentru identitatea culturală"[3].

Fenomenul globalizării este o etapă viitoare a procesului general de dezvoltare politico-economică şi culturală a omenirii.

Pentru moment este dificil să vorbim cu oarecare certitudine despre efectele de lungă durată ale procesului de globalizare asupra

---

[1] *Ibidem*, p. 28.

[2] *Ibidem,* p. 30.

[3] https://revistaiosifvulcan.wordpress.com/teme/eseuri-si-studii/prof-dr-n-ionescu-%E2%80%9Eglobalizare-si-identitate-nationala%E2%80%9C/(site accesat în data de: (7.04.2016).

comunității internaționale dar, chiar şi acum, este clar că procesul de globalizare are atât un impact pozitiv, cât şi unul negativ.

Partea pozitivă a acestui proces este că va spori interacțiunea dintre țări, care la rândul ei deschide noi posibilități pentru dezvoltarea civilizației umane, în deosebi în sfera economică. Intensificarea schimburilor comerciale, investiționale şi tehnologice între diferite regiuni, facilitarea contactelor interumane, familiarizarea cu culturile altor popoare sunt, cu siguranța, benefice pentru omenire.

Odată cu aceasta, globalizarea comportă şi noi provocări. Multe pericole au un caracter regional sau chiar planetar: catastrofele ecologice şi tehnologice, criminalitatea transnațională, terorismul internațional etc.

Expansiunea necontrolată a unor modele culturale de calitate îndoielnică aduce un prejudiciu tradițiilor naționale şi culturale ale popoarelor, amenințând originalitatea lor. Intensificarea procesului de globalizare prezintă şi unele pericole pentru economiile naționale. În acelaşi timp, din cauza distribuirii neuniforme ale avantajelor globalizării aspectele negative ale acestui proces se vor răsfrânge negativ în special asupra țărilor în curs de dezvoltare, astfel încât acestea ar putea rămâne departe de progres sau chiar în afara lui.

3. Concluzii

Globalizarea este un proces multidimensional care transformă într-un ritm rapid şi în profunzime activitățile naționale şi globale, dar şi interacțiunile dintre actorii sociali. Schimbările realizate au implicații asupra tuturor aspectelor vieții umane. Viteza, amploarea şi caracterul său diferă în funcție de dimensiunea în care se desfăşoară: economică, politică, socială etc. Deşi nu există o definiție „universală” a globalizării, în general, ea este privită ca un proces în care barierele în fața fluxurilor internaționale de bunuri, servicii, capital, bani şi informații sunt erodate şi chiar eliminate.

Globalizarea are o sumă apreciabilă de efecte, pozitive şi negative. Ca elemente pozitive, se evidențiază: amplificarea şi liberalizarea comerțului, a investițiilor şi fluxurilor financiare, extinderea

valorilor democratice, apărarea identității individuale, protecția mediului înconjurător, dar şi „libera circulație" a securității.

Trebuie să fim de acord cu analistul Hans Blommestein, că, pentru prima oară în istorie, azi, o piață tehnologică globală transformă lumea financiară, cea a afacerilor, cea politică şi psihologia socială, făcându-le de nerecunoscut.

BIBLIOGRAFIE

Ciocea, Mălina, *Securitatea culturală – Dilema identității în lumea globală*, Editura Tritonic, Bucureşti, 2010.

David, Held, Anthony, McGrew, David, G., Jonathan, Perraton, *Transformări globale. Politică, economie şi cultură*, Editura Polirom, 2004.

Dinu, Mihai, Ştefan, *Etnie, religie, cultură, interrelaționări în domeniul securității,* în vol. Perspective ale securității şi apărării în Europa, Bucureşti, UNAp „Carol I", 2009.

Dolghin, Nicolae, *Studii de securitate şi apărare, vol. 4 „Spațiul şi viitorul războiului*", Editura Unap, Bucureşti, 2007.

Featherstone, Mike, *Global Culture. Nationalism, Globalization and Modernity*, Sage Publications, London, 1990.

Giddens Anthony, *The Consequences of Modernity*, Polity Press, Cambridge, 1990.

Gilpin Robert, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, 1981.

Griffiths, Martin, *Relațiile internaționale: şcoli, curente, gânditori*, Editura Ziua, Bucureşti, 2003.

Guillermo de la Dehesa, *Învingători și învinși în globalizare*, Editura Historia, Bucureşti, 2007.

Webgrafie:

http://ro.wikipedia.org/wiki/Globalizare

https://ro.wikipedia.org/wiki/Identitate_na%C8%9Bional%C4%83

http://www.observatorul.com/articles_main.asp?action=articleviewdetail&ID=7002

ANALIZA COMPARATIVĂ A RAPOARTELOR MCV PENTRU ROMÂNIA

Raluca CRĂINICIUC, studentă anul II

Abstract: *Justice, as one of the most important pillars for the functioning of the state, needs modern parameters of organization and operation, according to the justice performing systems of the countries in the European Union. The cooperation and verification mechanism (CVM) was established to improve the functioning of the system and to remedy serious deficiencies that it might has. This paper does not claim to be a specialized analysis but a brief presentation of the importance of the existence of a modern and performant justice in the framework of the operation and organization of any state.*

Keywords: *justice, state, cooperation and verification mechanism (CVM), deficiencies.*

Consideraţii introductive

Aderarea la UE reprezintă, înainte de orice altceva, un proces îndelungat şi complicat de ajustare a tuturor domeniilor interne ale statelor candidate la principiile, valorile şi standardele UE. Doar în acest caz integrarea ulterioară a noilor ţări membre nu va avea pentru ele consecinţe nefericite şi nu va afecta integritatea sistemului european.

Pentru a orienta statele candidate asupra reformelor ce trebuie îndeplinite în vederea aderării la UE, s-au stabilit câteva criterii de aderare. Criteriile obligatorii pentru aderarea la Uniunea Europeană stabilite la summit-ul de la Copenhaga sunt următoarele [Tratatul asupra UE, art. 49][1]:

[1] Dorel Bahrin, *Studii Europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009.

1. **Criteriul politic:** existența unor instituții stabile, care ar fi garante ale democrației, supremația legii, drepturile omului şi protecția minorităților. Acest criteriu a fost desfăşurat mai târziu în Tratatul de la Amsterdam, declarându-se că „Uniunea este fondată în baza condițiilor de libertate, democrație, respectarea drepturile omului şi a libertăților fundamentale, supremației legii, principii care sunt comune pentru toate statele membre" (art. 6). Orice stat european care respectă aceste principii poate deveni membru al Uniunii.
2. **Criteriul economic:** existența unei economii de piață funcționale, capabile să facă față presiunilor competitive şi forțelor de piață din cadrul UE.
3. **Capacitatea de adoptare integrală a acquis-ului comunitar;** aderarea la obiectivele politice, economice şi monetare ale UE.

La data de 22 iunie 1995, România remitea oficial cererea de aderare la Uniunea Europeană. Negocierile de aderare a României la UE au fost lansate oficial în 15 februarie 2000[1].

Un capitol de negociere se referă la un anumit domeniu din legislația europeană.

Există 31 de capitole pe care fiecare viitor stat membru trebuie să le negocieze cu Uniunea Europeană. Trebuie menționat că aceste 31 de capitole de negociere sunt cele care formează ceea ce este denumit generic *acquis-ul comunitar*. Prin negocieri se urmăreşte ca legislația din țara candidată să fie armonizată cu cea europeană, astfel încât fiecare cetățean al viitorului stat membru să fie egal în drepturi cu orice alt cetățean european. În cursul negocierilor, țara candidată sau Uniunea Europeană, poate să ceară perioade de tranziție sau derogări pentru anumite capitole/prevederi.

Cele 31 de capitole de negociere sunt[2]:

Capitol 1: Libera circulație a mărfurilor Capitol 2: Libera circulație a persoanelor Capitol 3: Libera circulație a serviciilor

---

[1] Ciprian Goriță, *Negocierile la aderare la Uniunea Europeană. Studiu de caz* România, Editura Economică, Bucureşti, 2008.

[2] Dorel Bahrin, *Studii Europene*, Editura Victor, Bucureşti, 2009.

Capitol 4: Libera circulaţie a capitalului Capitol 5: Dreptul societăţilor comerciale Capitol 6: Politica în domeniul concurenţei Capitol 7: Agricultură Capitol 8: Pescuitul Capitol 9: Politica în domeniul transporturilor Capitol 10: Impozitare Capitol 11: Uniune economică şi monetară Capitol 12: Statistică Capitol 13: Politici sociale şi ocuparea forţei de muncă Capitol 14: Energie Capitol 15: Politica industrială Capitol 16: Întreprinderi mici şi mijlocii Capitol 17: Ştiinţă şi cercetare Capitol 18: Educaţie, formare profesională şi tineret Capitol 19: Telecomunicaţii şi tehnologia informaţiilor Capitol 20: Cultură şi politica în domeniul audiovizualului Capitol 21: Politica regională şi coordonarea instrumentelor structurale Capitol 22: Protecţia mediului înconjurător Capitol 23: Protecţia consumatorilor şi a sănătăţii Capitol 24: Justiţie şi afaceri interne Capitol 25: Uniune vamală Capitol 26: Relaţii externe Capitol 27: Politica externă şi de securitate comună Capitol 28: Control financiar Capitol 29: Dispoziţii financiare şi bugetare Capitol 30: Instituţii Capitol 31: Diverse.

În 19 aprilie 2002, la Conferinţa de Aderare România-UE, România închidea provizoriu două capitole de negociere (Instituţii şi Politică socială şi ocuparea forţei de muncă), dar în acelaşi timp, deschidea alte două capitole, printre care şi capitolul 24-Justiţie şi afaceri interne. Menţionez de asemenea, că la acel moment România avea închise provizoriu un număr de 11 capitole, din cele 24 deschise[1].

Pe ansamblu, însă, negocierile asupra acestui capitol au durat aproximativ 2 ani, aceasta deoarece în timpul preşedinţiei italiene a Consiliului UE (1 iulie 2003-31 decembrie 2003), România închidea provizoriu capitolul Justiţie şi afaceri interne. Trebuie menţionat că, în anul 2002 în cadrul recomandărilor Consiliului European era menţionat un plan de măsuri prioritare pentru o integrare mai facilă şi rapidă pentru perioada noiembrie 2002-decembrie 2003, plan centrat pe 11 priorităţi, din care amintesc reforma sistemului judiciar şi lupta împotriva corupţiei. Sintetizând, se poate spune că în cadrul negocierilor la capitolul Justiţie şi afaceri interne au fost cuprinse chestiuni referitoare la reforma justiţiei, lupta împotriva crimei

[1] Ciprian Goriţă, *Negocierile la aderare la Uniunea Europeană. Studiu de caz* România, Editura Economică, Bucureşti, 2008.

organizate şi corupţiei, controlul la frontieră, migraţia ilegală, traficul de droguri, spălarea banilor, cooperarea în domeniul poliţienesc şi judiciar, cooperare vamală, dar şi lupta împotriva terorismului, a traficului de droguri şi a fiinţelor umane[1].

Mecanismul de cooperare şi verificare

La momentul aderării la Uniunea Europeană, oficialii europeni constatau că sistemul judiciar din România nu îndeplinea standardele de eficienţă, independenţă şi imparţialitate, impuse de calitatea de stat membru al Uniunii. În consecinţă, executivul european, prin Decizia 2006/928/CE a stabilit un mecanism de cooperare şi verificare a progresului realizat de România în vederea atingerii anumitor obiective de referinţă specifice în domeniul reformei sistemului judiciar şi al luptei împotriva corupţiei (MCV). Scopul mecanismului de verificare şi cooperare este de a asigura adoptarea acelor măsuri care să garanteze românilor şi celorlalte state-membre că deciziile, normele şi practicile administrative şi judiciare din România corespund cu cele din restul Uniunii Europene[2]. Astfel, MCV se relevă ca un observator independent al evoluţiei din punct de vedere calitativ a reformei sistemului judiciar şi luptei anticorupţie. „MCV nu cere României să atingă standarde mai ridicate decât cele existente în alte state membre”[3]. Obiectivul mecanismului este de a ajuta România să atingă standarde comparabile cu cele din alte state membre.

Progresul realizat de România în procesul de reformă a sistemului judiciar şi a luptei împotriva corupţiei este măsurat prin prisma a patru obiective de referinţă:

1. Asigurarea unui proces juridic mai transparent, mai eficient, mai ales prin sporirea capacităţii şi responsabilităţilor Consiliului Superior al Magistraturii. Raportarea şi monitorizarea impactului noilor coduri de procedură civilă şi penală.

---

[1] *Idem*.

[2] http://ec.europa.eu/cvm/progress_reports_en.htm accesat la 15.01.2016.

[3] http://www.funkycitizens.org/wp-content/uploads/2015/10/mcv-print-grafice.pdf accesat la 15.01.2016.

2. Stabilirea unei agenții de integritate responsabilă cu verificarea achizițiilor, incompatibilităților şi potențialelor conflicte de interes şi cu deciziile imperative pe baza cărora se pot stabili sancțiuni disuasive.

3. Continuarea progresului făcut deja şi a anchetelor profesioniste, imparțiale în cazuri de corupție la nivel înalt.

4. Adoptarea unor măsuri de prevenire şi de luptă împotriva corupției, mai ales în cadrul administrației locale.

Aceste obiective sunt în strânsă legătură; ele trebuie luate în considerare împreună ca parte a unei reforme vaste, pe termen lung a sistemului juridic şi a luptei împotriva corupției[1].

Condiționalitatea 1 include:

1.1. Codurile penal, civil-de procedură penală, de procedură civilă

1.2. Reforma sistemului judiciar

1.3. Unificarea jurisprudenței. Consecvența şi transparența actului de justiție

1.4. Răspunderea

Condiționalitatea 2

Înființarea, conform celor prevăzute, a unei agenții pentru integritate cu responsabilități în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităților şi al conflictelor de interese potențiale, precum şi cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancțiuni disuasive.

Condiționalitatea 3 include:

3.1. Imunitatea membrilor Parlamentului. Demisia în caz de conflict de interese şi incompatibilități

3.2. Eficacitatea acțiunii judiciare în domeniul combaterii corupției la nivel înalt

3.3. Stabilitatea cadrului legal şi instituțional anticorupție

3.4. Menținerea, sub noile conduceri, a rezultatelor obținute de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație şi Justiție, respectiv de Direcția Națională Anticorupție

---

[1] *Idem.*

Condiționalitatea 4 include:

4.1. Consolidarea politicii generale anticorupție. Strategii anticorupție

4.2. Recuperarea produselor infracțiunilor

4.3. Spălarea banilor

4.4. Fraude cu fonduri UE

4.5. Achiziții publice

Scurtă analiză a condiționalităților MCV

1.1. Codurile

Numeroasele schimbări de ordin economic, politic, juridic, dar și social au dus la incompatibilitatea actelor juridice din domeniul civil și penal cu realitatea actuală, în special în considerarea dezideratului României de aderare la UE. Astfel, noile coduri au intrat în vigoare la 1 februarie 2014 (noul cod penal şi de procedura penală, prin legea Legea 286/2009 privind Noul Cod Penal), respectiv 1 octombrie 2014 (noul cod civil şi de procedura civilă, prin Legea 71/2011 privind Noul Cod Civil). În ceea ce privește condiționările și recomandările incluse în rapoartele MCV de-a lungul timpului se poate observa o constantă în solicitarea adoptării, consolidării și finalizării acestor codexuri, însoțite de implementarea unor legi și adoptarea unor măsuri care să faciliteze intrarea acestora în vigoare. De asemenea, odată cu menționarea legilor de punere în aplicare a fost menționată și recomandarea realizării unui studiu privitor la impactul noilor coduri asupra opiniei publice şi la nivel instituțional. Consider că această din urmă recomandare a fost amintită tocmai în vederea unei mai bune monitorizări a acestui proces nefinalizat încă și care, deși aparent tehnic, are numeroase corelări în domeniul practic. Astfel că, în ultima perioadă la acest capitol, numeroase neconcordante între noile coduri și legile lor de aplicare/modificare au fost sesizate, nu puține dintre ele fiind declarate neconstituționale (inclusiv numeroase articole din codexuri). În concluzie, la acest capitol monitorizarea, așa cum am arătat, nu a vizat doar codurile procedurale sau cele de drept material, dar și sistemul judiciar, în integralitatea sa.

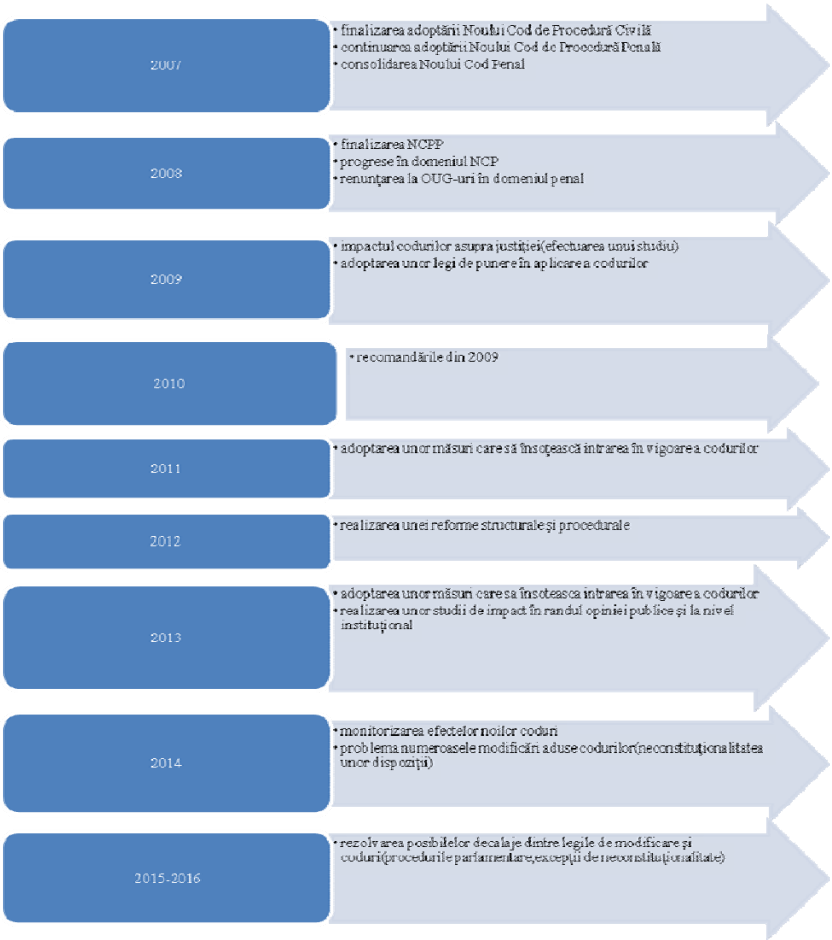

1.2. Reforma sistemului judiciar

În cadrul celui de-al doilea punct al primei condiționalități, reforma justiției, consider că se cuvine de la început să menționez faptul că aici, cerințele sunt într-o permanentă mișcare. Însă, dintre numeroasele cerințe și recomandări reținem cele privitoare la problemele de personal, transferarea anumitor sarcini personalului auxiliar în ideea degrevării de volumul mare de lucru personalului deja existent și

stabilirea unor indicatori de performanță în urmă unei analize obiective și independente a sistemului judiciar românesc. În ceea ce privește sistemul judiciar în sine, au fost menționate atât Institutul Național al Magistraturii, cât și Consiliul Superior al Magistraturii, ca principali responsabili pentru profesionalismul, independența și transparența factorului uman din cadrul sistemului. Un alt aspect important de menționat îl reprezintă constanta preocupare pentru dezvoltarea și punerea în aplicare a unei strategii privitoare la sistemul judiciar. Dar, așa cum am menționat încă de la început, pentru numeroase cerințe și recomandări din cadrul acestui capitol trebuie avute în vedere termene medii și lungi, nicidecum scurte, fiindcă altfel riscăm prelungirea *sine die* a raportului MCV.

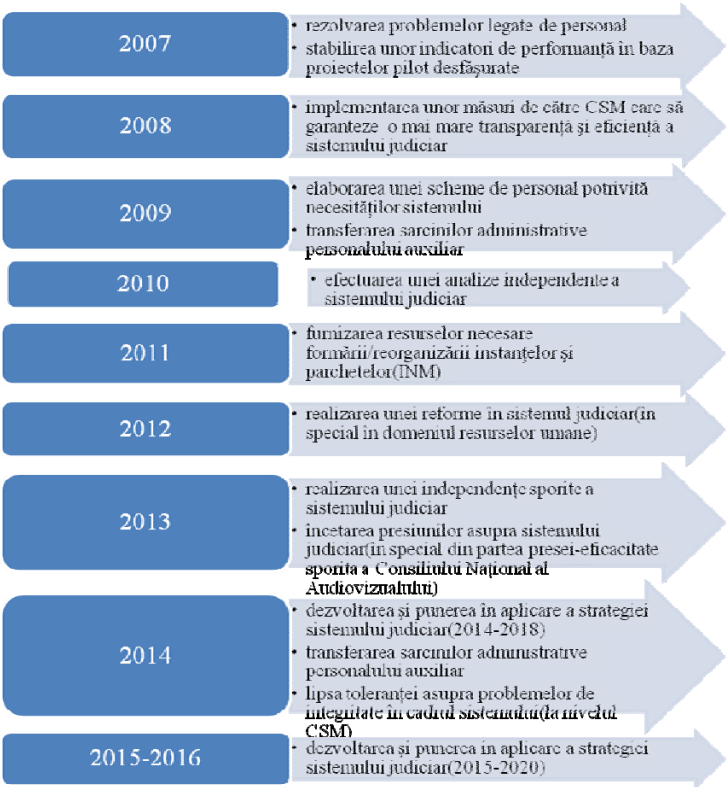

1.3. Unificarea jurisprudenței. Consecvența şi transparența actului de justiție

Apărute pentru prima oară în 2008 în cadrul unui raport MCV, cerințele şi recomandările din cadrul unificării jurisprudenței s-au dovedit a fi, îndrăznesc să afirm, destul de vagi. În sprijinul acestei afirmații mă folosesc de cele nu mai puțin de 2.000.000 de hotărâri/an[1] date de către instanțele de judecată, de numeroasele recursuri în interesul legii aflate pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție și totodată, de practică juridică din cadrul Curții Constituționale. Astfel, deşi efortul ÎCCJ atât din prisma autorității delegate pentru realizarea unificării legislative, cât şi din prisma rolului juridic primordial în vederea dezlegării unor chestiuni de drept poate fi considerat drept unul apreciabil, consider că realizarea unei unificări juridice trebuie să ia în considerare numeroase aspecte, un asemenea deziderat necesitând timp, dar şi, resurse materiale şi umane. Toate acestea pentru ca, un viitor sistem electronic să reprezinte un instrument util în special pentru practicienii dreptului şi nu numai.

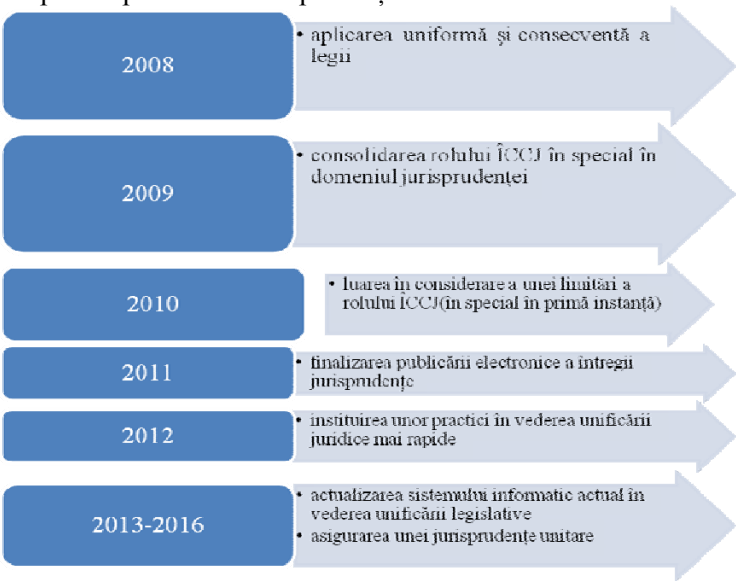

[1] www.scj.ro accesat la 16.01.2016.

1.4. Răspunderea magistraților

Cu privire la răspunderea disciplinară a magistraților, această condiționalitate apare pentru prima dată în anul 2009. De-a lungul celor șase rapoarte MCV în care este menționată răspunderea magistraților, recomandările și condițiile europene au variat între revizuirea procedurii de numire a judecătorilor și procurorilor, realizarea și consolidarea unei strategii care să vizeze o mai mare transparență în cadrul principalelor instituții răspunzătoare de recrutarea, formarea și evaluarea magistraților (INM și CSM), dar și demararea unui proiect care să vizeze întocmirea unui istoric al răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor. Sigur că, din punctul meu de vedere, aceste deziderate pot fi realizate doar într-o strânsă colaborare cu celelalte instituții publice. Și că, totodată, aceste măsuri sunt într-o strânsă legătură cu precedentul capitol al acestei prime condiționalități și anume, reforma sistemului judiciar, magistra-ții formând partea integrantă cea mai importantă și activă a acestuia, fiind subiecții de drept ce asigură interpretarea și aplicarea legii.

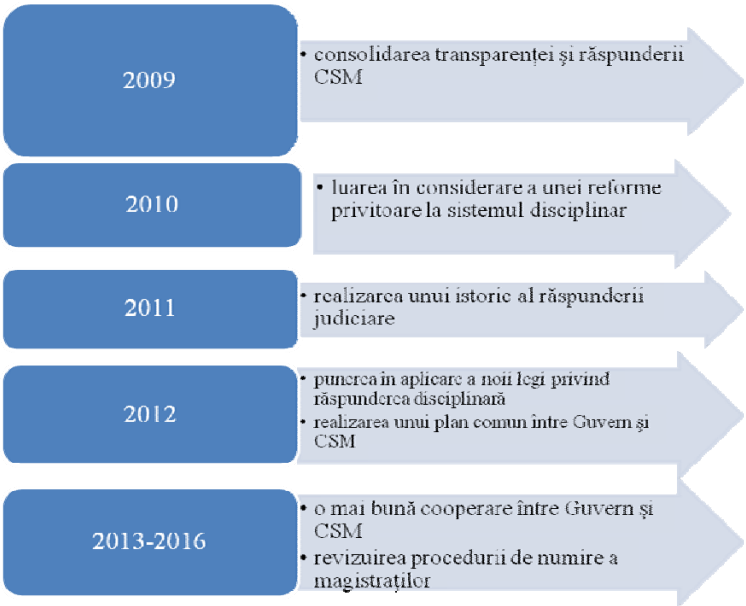

Condiționalitatea 2

Înființarea, conform celor prevăzute, a unei agenții pentru integritate cu responsabilități în domeniul verificării patrimoniului, al incompatibilităților și al conflictelor de interese potențiale, precum și cu capacitatea de a adopta decizii obligatorii care să poată duce la aplicarea unor sancțiuni disuasive

Agenția Națională de Integritatea a fost înființată prin Legea nr. 144/2007 privind înființarea, organizarea și funcționarea Agenției Naționale de Integritate, drept o consecință a condiționalității apărute în cadrul raportului MCV din 2007. În tot intervalul scurs de la înființarea ei și până la ultimul raport, cel din 2015, criteriile impuse a fi îndeplinite au cunoscut a anumită constantă. Astfel, în primii ani de la înființare, Agenției Naționale de Integritate i-au fost cerute rezultate cu privire la activitatea sa de verificare a averilor, incompatibilităților și evitarea conflictelor de interese, intrând mai târziu, în această listă și achizițiile publice și fondurile europene. Ulterior, au urmat o serie de alte considerații printre care cele mai importante ar fi consolidarea practicilor Agenției, întocmirea unui bilanț al activității acesteia, dar și realizarea unei cooperări mai eficiente cu celelalte instituții în vederea identificării unor mijloace de prevenire a cazurilor de incompatibilitate și asigurarea unui mediu mai transparent, corect și stabil în cadrul unei societăți democratice. Aș vrea să mai adaug că, se cuvine a fi menționat progresul constant pe care această instituție l-a înregistrat de la înființare, nu doar sub aspectul sancționării și eradicării situațiilor de incompatibilitate și a conflictelor de interese dar și sub aspectul realizării unei practici unitare la nivel de instituție și implementarea și dezvoltarea unor mecanisme capabile a sesiza și stopa mai repede cazurile de incompatibilitate și conflictele de interese. Sigur că, nici una din aceste realizări nu ar fi fost posibilă fără concursul celorlalte autorități publice, fapt ce arată o comunicare instituțională eficientă. Consider că toate acestea, ca parte a reformei judiciare, vor conduce în viitor la modernizarea și consolidarea statului de drept.

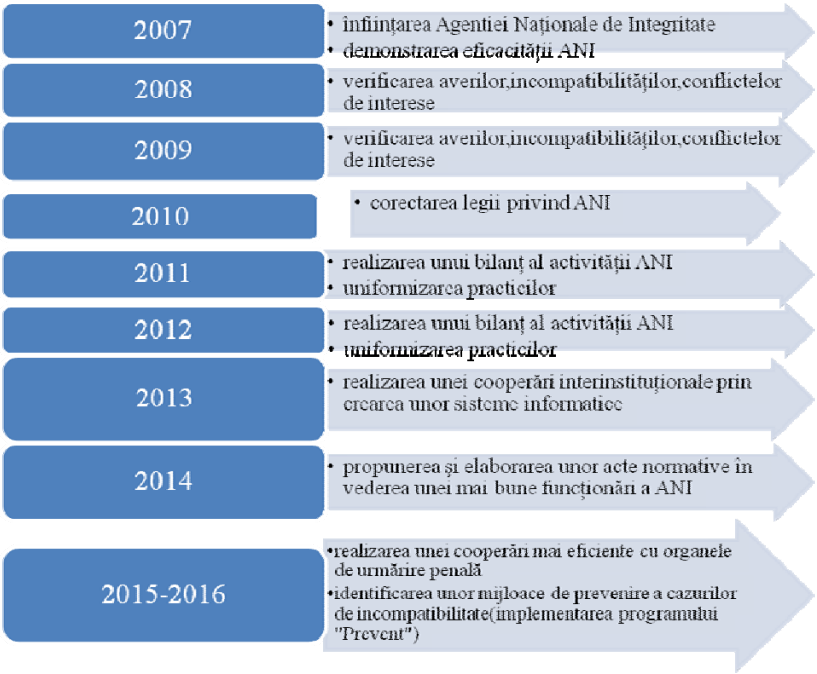

Condiționalitatea 3

Cu privire la cea de-a treia condiționalitate, voi încerca o scurtă prezentare generală a tuturor subcapitolelor ce o compun. Astfel, cu siguranță cel mai notoriu și dezbătut capitol a fost cel cu privire la imunitatea parlamentarilor. Se cuvine menționat faptul că, articolul 72 din Constituția României statuează imunitatea parlamentară și regulile speciale cărora senatorii și deputații se supun. Principalele condiționalități și recomandări din partea UE au fost cele cu privire la modificarea urmăririi penale a parlamentarilor, ridicarea imunității și demisia acestora în cazul incompatibilităților și conflictelor de interese. Sigur că, din punctul meu de vedere, facilitarea procedurilor privind urmărirea penală a parlamentarilor și demisia acestora în cazul incompatibilităților și conflictelor reprezintă niște măsuri subiective, care țin de voința și subiectivitatea senatorilor și deputaților. Deci, acest aspect este și va rămâne unul intens dezbătut și delicat ce

necesită o analiză extrem de obiectivă, corectă şi atentă. La nivelul celorlalte capitole, accentul a fost pus pe asigurarea stabilităţii sistemului juridic prin numeroasele măsuri pentru combaterea corupţiei, menţinerea rezultatelor obţinute la nivelul vârfului sistemului judiciar, în special la nivelul Înaltei Curţii de Casaţie şi Justiţie şi consolidarea rezultatelor obţinute de Direcţia Naţională Anticorupţie.

3.1. Imunitatea membrilor Parlamentului. Demisia în caz de conflict de interese şi incompatibilităţi

3.2. Eficacitatea acţiunii judiciare în domeniul combaterii corupţiei la nivel înalt

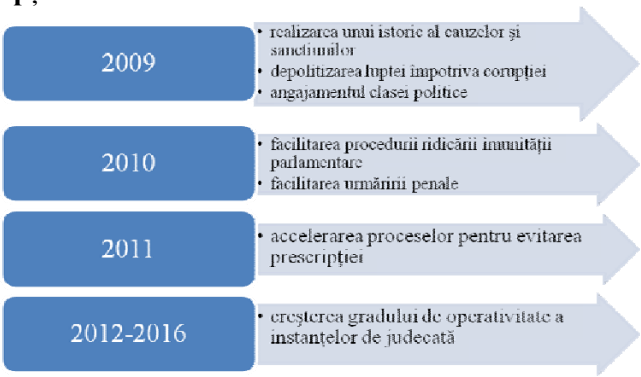

3.3. Stabilitatea cadrului legal şi instituţional anticorupţie

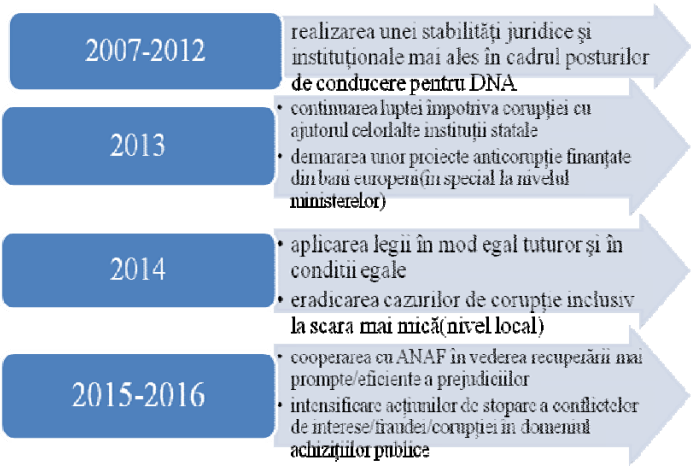

3.4. Menţinerea, sub noile conduceri, a rezultatelor obţinute de Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, respectiv de Direcţia Naţională Anticorupţie

Condiţionalitatea 4

4.1. Consolidarea politicii generale anticorupţie. Strategii anticorupţie
4.2. Recuperarea produselor infracţiunilor
4.3. Spălarea banilor
4.4. Fraude cu fonduri UE
4.5. Achiziţii publice

Direcţia Naţională Anticorupţie (DNA) este o structură de parchet specializată în combaterea corupţiei mari şi medii. Este creată ca un instrument necesar în descoperirea, investigarea şi aducerea în faţa instanţei a cazurilor de corupţie medie şi mare[1].

[1] www.pna.ro accesat la 16.01.2016.

La nivel legislativ Departamentul Național Anticorupție a fost reglementat de:

- OUG 63/2013 pentru modificarea OUG 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție;
- Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție;
- Ordonanța de Urgență nr. 43/2002 privind Direcția Națională Anticorupție.

În această secțiune vom analiza cu precădere Departamentul Național Anticorupție ca principal actor în lupta împotriva corupției. Prin activitatea sa, contribuie la reducerea corupției, în sprijinul unei societăți democratice apropiate de valorile europene. Este de menționat progresul înregistrat de-a lungul timpului de această instituție, fapt remarcat și de reprezentații europeni. Consider că restul elementelor acestui capitol, respectiv recuperarea prejudiciilor, spălarea banilor, fraudele cu fondurile UE și achizițiile publice sunt în strânsă legătură cu instituția analizată în cauză, motiv pentru care voi aborda o analiza a întregului capitol. Astfel, o însemnată parte din cazurile soluționate sau aflate în curs de desfășurare de către DNA privesc elementele menționate anterior. Sigur că și aici rezultatele obținute pot fi puse pe seama bunei colaborări dintre instituții, dar și pe transparența, obiectivitatea, imparțialitatea și echitatea de care DNA dă dovadă. Se cuvine să menționez că în ultima perioadă, intensa mediatizare mai ales sub aspectul criticilor aduse și presiunilor asupra înfăptuirii actului de justiție, în special sub aspectul urmăririi penale realizate de către DNA de către numeroase figuri din spațiul public și privat, riscă să afecteze într-un mod total neplăcut, periculos și ireversibil reputația și imaginea de care această instituție se bucură. Astfel că, în ciuda legăturii cu politicul pe care această instituție o deține, consider că orice încercare de politizare a acesteia ar trebui privită că fiind una cel puțin nedorită și periculoasă, având în vedere rolul extrem de important deținut de DNA în angrenajul judiciar, dar și scopul ei în realizarea reformei sistemului judiciar într-un stat de drept.

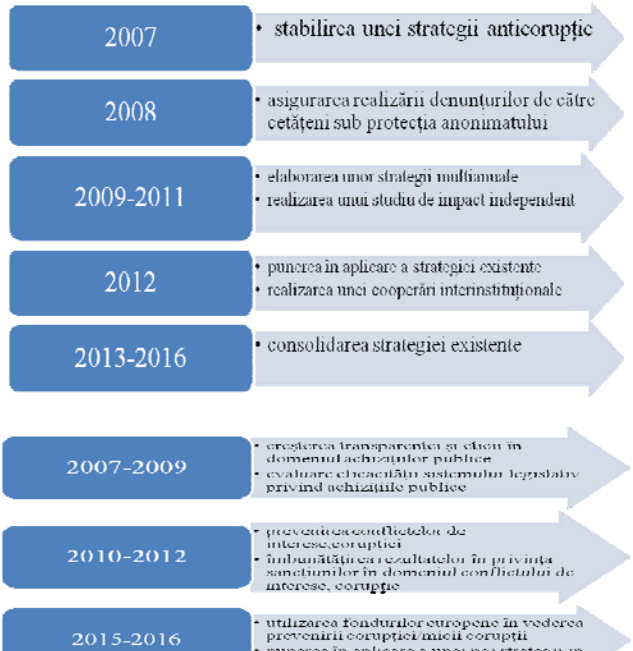

Concluzii

În concluzie, se poate considera că de la aderarea la Uniunea Europeană, în domeniul justiției, sub numeroase aspecte România a înregistrat evoluții dacă nu majore, cel puțin notabile sau satisfăcătoare. Deși aș îndrăzni să spun că o parte din aceste realizări au fost schițate înainte de 2007, mai exact în cadrul pregătirii și în timpul procesului de aderare, așa cum se remarcă și în literatura de specialitate „evoluția internă și externă a României (nu doar politică și economică, dar și socială) în pregătirea pentru aderarea la Uniunea Europeană evidențiază similarități cu două procese desfășurate concomitent negocierile de aderare și modernizarea internă”[1]. Sigur

[1] Ciprian Goriță, *Negocierile la aderare la Uniunea Europeană. Studiu de caz* România, Editura Economică, București, 2008.

că, în ceea ce priveşte Mecanismul de Cooperare şi Verificare numeroase dezbateri se pot lansa cu privire la utilitatea sau obiectivitatea sa. Însă consider că, în ciuda tuturor controverselor legate de acest instrument european, un rol important în modul în care MCV este perceput îl joacă instituțiile statului. Abordarea acestui mecanism, menținerea sa de către reprezentanții europeni, stau, în mare măsură, în puterea autorităților din țara noastră. Îmi fundamentez opinia pe numeroasele recomandări din 2007 din rapoartele MCV nepuse încă (!) în practică. Așadar, cred că instituțiile statului (în special cele din domeniul justiției) au dreptul să aleagă între starea de pasivitate de care au dat dovadă până acum, în anumite aspecte, și adoptarea unei poziții corecte și active în vederea realizării reformei judiciare atât de necesare. Deși sistemul juridic este caracterizat ca fiind unul extrem de instabil și în permanentă mişcare, aşa cum am menționat anterior, evoluțiile înregistrate până acum trebuiesc apreciate, dar mai important de atât, trebuie menținute prin permanenta reformare, dezvoltare și mai ales consolidare a sistemului. Astfel, se poate spune că acest demers este unul permanent, continuu și constant. În concluzie, consolidarea sistemului juridic, cel puțin pentru satisfacerea imperativelor europene, impune o dublă voință de acțiune: atât din partea factorilor politici, cât și din partea sistemului însuși, prin organele sale reprezentative.

BIBLIOGRAFIE

Bahrin, Dorel, *Studii europene,* Editura Victor, Bucureşti, 2009.

Constituția României, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2013.

Goriță Ciprian, *Negocierile la aderare la Uniunea Europeană. Studiu de caz România,* Editura Economică, Bucureşti, 2008.

Resurse web:

www.scj.ro

www.pna.ro

http://ec.europa.eu/cvm/progress_reports_en.htm

http://www.funkycitizens.org/wp-content/uploads/2015/10/mcv-print-grafice.pdf

Redactor : Elena DIATCU
Tehnoredactor : Mihaela PASCHIA
Postprocesare : Otilia STAVĂR

Bun de tipar : 25.02.2016. Format : 16 / 61 × 86.
Coli de tipar : 12,25

Tipografia Editurii VICTOR
Bucureşti, Calea Călăraşilor 169
Tel. / Fax : 021-3465585 ; Mobil : 0737-01 22 33